

แนวทางการใช้ระบบขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา

โดย

นายชาติชาย เหลืองอ่อน
ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
ศาลฎีกา

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “แนวทางการใช้ระบบขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา” ลักษณะวิชา การเมือง ของนายชาติชาย เหลืองอ่อน เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปี การศึกษา พุทธศักราช 256๒ – 256๓

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการใช้ระบบขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา
ลักษณะวิชา การเมือง
ผู้วิจัย นายชาติชาย เหลืองอ่อน **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 62

ระบบการฎีกาที่สำคัญในปัจจุบันมี ๒ ระบบ คือ ระบบขออนุญาตฎีกาและระบบสิทธิฎีกา ด้วยเหตุที่ระบบกฎหมายทั้งสองมีหลักการแตกต่างกันทำให้มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันด้วย โดยที่กระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาของประเทศไทยจะต้องอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นลำดับชั้นศาลไป และโดยทั่วไปในการอุทธรณ์ฎีกาจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมด ไม่ว่าในปัญหาข้อกฎหมายหรือในปัญหาข้อเท็จจริงรวมทั้งในเรื่องดุลพินิจของศาลด้วย สำหรับการอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบสิทธิฎีกา กล่าวคือ การให้สิทธิโดยเปิดโอกาสให้แก่คู่ความนั้นมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย แต่ก็มีหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดข้อจำกัดสิทธิไว้ ซึ่งมีข้อจำกัดสิทธิโดยเด็ดขาด เพราะคู่ความสามารถร้องขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ฎีกาหรือขอให้อัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องห้ามนั้นได้

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาจากระบบสิทธิฎีกาเป็นระบบขออนุญาตฎีกาในคดีอาญาเรื่องความผิดอาญาเฉพาะฐานและเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้น และยังเป็นการบัญญัติกฎหมายมาเพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกา เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่ยังไม่เห็นผลบังคับใช้กับความผิดอาญาทั่วไปในฐานอื่น ๆ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกา โดยยังคงหลักการเดิมให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ส่งผลให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่องการอุทธรณ์และฎีกาของศาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการคดีของศาลที่มีเป้าหมายเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยจึงเสนอว่าควรนำระบบขออนุญาตฎีกามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่กำหนดให้คดีอาญาเป็นที่สุดศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ยกเว้นกรณีศาลฎีกามีคำสั่งรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาโดยคู่ความยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา และเห็นควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวคำสั่งที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้กับประชาชนทราบด้วยอันจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วและปรับกระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง

Abstract

Title	The process on applying a petition for Deka appeal in the criminal case		
Field	Politics		
Name	Mr. Chathchai Luangon	Course	NDC
		Class	62

There are 2 currently important Deka appeal systems in Thailand, which are the requesting petition system and the right to file a petition system. Both systems have different principles. The process of filing a petition to the Court of Appeal and the Supreme Court of Thailand must appeal the order or the verdict of the Court of the First Instance to the Court of Appeal and the Supreme court. In general, all petitions in criminal case can be appealed whether in legal issues or in factual problems including in the discretion of the opinion. An appeal to the Supreme Court in the criminal case in Thailand under the Criminal Procedure Code is the right to file a petition system. The law allows the parties to have the right to appeal, both in legal issues and in factual problems. However, there are some rules limiting the right to appeal in the Criminal Procedure Code which is not an absolute restriction of rights. In some cases, the parties can request the judge to consider or make a judgment allowing a petition or requesting the Attorney General to certify to file a petition to the Supreme Court regarding facts or prohibited legal issues.

Currently, there has been a change in the petition system of the Supreme Court in specific crimes and important cases. This is to reduce the amount of cases entering the Supreme Court, such as in the Drug Case Procedure Act, B.E. 2550, the Human Trafficking Criminal Procedure Act B.E. 2559 and the Corruption and Misconduct Procedures Act B.E. 2559. However the requesting petition system does not yet apply to general crimes in other cases. Considered as the beginning of a change in the petition requesting system. There is however still maintaining the same principle. The Supreme Court has the power to consider both in legal issues and in factual problems.

The outcome of this research, therefore, suggests that the system of requesting a Deka petition or a petition to the Supreme Court in the criminal case should be fully implemented by amending the provisions of the Criminal Procedure Code. The criminal cases are final in the Court of Appeal or the Court of Appeal, Region... (I - IX) except in the case that the Supreme Court has an order to accept the case for adjudication. The party is required to submit a request for an appeal to the Supreme Court. There should be also disseminating orders or judgments of the Supreme Court to the public. This process will consequently be in accordance with the objectives and goals of the legal reform.

คำนำ

การศึกษาวิจัยนี้จัดทำในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติด้านต่าง ๆ และเพื่อให้หน่วยงานราชการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการใช้ระบบอนุญาตฎีกาในคดีอาญาว่ามีความเหมาะสมที่จะนำระบบนี้มาใช้กับความผิดอาญาทั่วไปในฐานอื่น ๆ ให้เป็นระบบเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นที่กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านการปฏิรูปกฎหมาย ด้านการพัฒนาบริหารงานคดีให้มีประสิทธิภาพและมีแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนและสังคมได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อไป

(นายชาติชาย เหลืองอ่อน)
นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่น 6๒
ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายชีพ จุลมนต์ ประธานศาลฎีกา คนที่ ๔๔ (ต.ค. ๒๕๖๐ – ก.ย. ๒๕๖๒) ที่ให้โอกาสผู้วิจัยเข้ารับการอบรมในหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 256๒ – 256๓

เอกสารงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากพลโทนักรบ บุญบัวทอง พันเอกถนอม ขำวิเศษ และพันโทเฉลิมพล สาริบูตร ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบลักษณะ วิชาการเมือง ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อรับเป็นที่ปรึกษาหลักและให้ข้อคิดเห็นในเนื้อหาเอกสารวิจัย และ กองเอกสารวิจัย ซึ่งเป็นผู้ตรวจเอกสารวิจัยที่ได้สละเวลาให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำรูปแบบ อันเป็นประโยชน์ต่อผลงานทางวิชาการฉบับนี้

ขอขอบคุณ นางเพ็ญวิภา ลอยกุลนันท์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษา ศาลฎีกา ที่ได้ช่วยเหลือในการจัดทำฉบับภาษาอังกฤษจนเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่ จะทำการศึกษาต่อเพื่อค้นคว้าในการพัฒนาต่อไป และหากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับ ไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

(นายชาติชาย เหลืองอ่อน)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 6๒

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
ขอบเขตของการวิจัย	๕
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	๖
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	๗
หลักสิทธิมนุษยชน	๗
หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกา	๑๑
ระบบการฎีกาในคดีอาญา	๑๙
ปัญหาข้อเท็จจริงกับปัญหาข้อกฎหมาย	๒๔
หลักเกณฑ์การฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Civil Law และ	
กลุ่มประเทศ Common Law	๒๘
กลุ่มประเทศ Civil Law	๒๘
กลุ่มประเทศ Common Law	๓๖
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๗
สรุป	๔๘
บทที่ 3 หลักเกณฑ์การฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทย	๔๙
สิทธิและข้อจำกัดการฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทย	๔๙
การพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญาของศาลสูง	๕๔
ขอบเขตและรูปแบบการวินิจฉัยคดีของศาลสูง	๕๖
สรุป	๕๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาที่เหมาะสม ของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Common Law และกลุ่มประเทศ Civil Law	๖๑
วิเคราะห์รูปแบบการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Common Law และกลุ่มประเทศ Civil Law	๖๑
วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำระบบฎีกาแบบอนุญาติ มาบังคับใช้ในคดีอาญาและความเป็นไปได้ในการนำมาใช้บังคับกับ ประเทศไทย	๖๓
สรุป	๖๘
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๐
สรุป	๗๒
ข้อเสนอแนะ	๗3
บรรณานุกรม	๗๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๗๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔ - ๑	สรุปข้อมูลสถิติคดีค้างมาและรับใหม่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ (จำนวนเรื่อง/จำนวนคำร้องขออนุญาตฎีกา)	๖๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น ๓ ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยที่กระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาของประเทศไทย จะต้องอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นลำดับชั้นศาลไป และโดยทั่วไปในการอุทธรณ์ฎีกาจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมด ไม่ว่าในปัญหาข้อกฎหมายหรือในปัญหาข้อเท็จจริงรวมทั้งในเรื่องดุลพินิจของศาลด้วย การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกานั้น โดยทั่วไปในการอุทธรณ์ฎีกาจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมด ไม่ว่าในปัญหาข้อกฎหมายหรือในปัญหาข้อเท็จจริงรวมทั้งในเรื่องดุลพินิจของศาลด้วย ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากในต่างประเทศที่ยอมรับให้ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้อย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม แต่ก็ไม่มีการบังคับว่าต้องให้สิทธิอุทธรณ์ได้ถึงสองครั้ง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิประกันขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน การฎีกาในศาลสูงของต่างประเทศจะเป็นระบบอนุญาตเพราะปัญหาข้อเท็จจริงมักจะยุติในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาเฉพาะแต่ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทำให้ภาระในการพิจารณาคดีของศาลสูงในต่างประเทศมีค่อนข้างน้อย

ปัญหาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาของไทยจะมีผู้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นจำนวนมากและในการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์และฎีกาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพิจารณาซ้ำ (Retry) ในปัญหาที่ศาลชั้นต้นพิจารณามาแล้ว เช่นว่าจำเลยกระทำละเมิดหรือไม่ ซึ่งศาลในต่างประเทศหากศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยว่าทำละเมิดแล้วก็จะอุทธรณ์ได้แต่เพียงปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยไม่ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงอีก ข้อกฎหมายที่จะอุทธรณ์ได้ถูกจำกัดเฉพาะว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องอย่างไรหรือไม่เท่านั้น หรือศาลชั้นต้นปรับบทกฎหมายไม่ถูกต้องอย่างไรหรือไม่เท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะของการตรวจสอบ (Review) แต่ภาระของผู้พิพากษาศาลไทยค่อนข้างจะหนักและเป็นผลให้การพิจารณาคดีแต่ละคดีก็จะเสร็จเป็นอันยุติได้ต้องใช้เวลานาน ขณะเดียวกันก็เกิดข้อวิจารณ์กันว่าแม้ผู้พิพากษาศาลสูงจะเป็นผู้มีประสบการณ์ในการพิจารณาพิพากษาคดีมานาน แต่ในปัญหาข้อเท็จจริงผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นได้เห็นบุคลิกลักษณะและอากัปกริยาของพยานโดยตรง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นน่าจะถูกต้องหรือเที่ยงธรรมมากกว่าซึ่งเป็นปัญหาที่ถกเถียงกัน แต่ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวในต่างประเทศไม่ได้เกิดขึ้น ในประเทศไทยศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่ตรวจสอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น หรือในขณะเดียวกันศาลฎีกาก็ทำหน้าที่ตรวจสอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ด้วย ทำให้เหมือนกับพิจารณาปัญหาซ้ำซ้อนและเป็นภาระทำให้คดีค่อนข้างที่จะล่าช้า

สิทธิการอุทธรณ์หรือฎีกาของคู่ความในประเทศไทยเริ่มเมื่อมีการออกกฎหมายให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. ๒๔๗๗ มีการพัฒนาการทางด้านกฎหมายมากกว่า ๘๐ ปี

โดยในช่วงสิบปีที่ผ่านมาได้เกิดศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษจำนวนมากที่มีกฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องและอุทธรณ์ได้ต่อศาลเพียง ๒ ชั้น กล่าวคือ เริ่มต้นฟ้องที่ศาลชั้นต้น ตัวอย่างเช่น ศาลแรงงานกลาง ศาลล้มละลายกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หากคู่ความประสงค์จะอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์ต่อศาลฎีกา โดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ เพราะเรื่องที่ขึ้นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษเป็นเรื่องเฉพาะทาง การที่ต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลชั้นสูงสุดที่มีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความอาวุโสจึงเหมาะสมแล้ว แต่ในกรณีที่มีข้อเสนอให้แก้ไขกฎหมายให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดและการฎีกาไปยังศาลฎีกาจะต้องได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งก่อนนั้นก็เนื่องมาจากระบบอุทธรณ์ฎีกาในปัจจุบันมีส่วนสำคัญที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าดังกล่าวมา จึงได้มีแนวความคิดที่จะปรับปรุงระบบอุทธรณ์ฎีกาให้การพิจารณาพิพากษาคดีรวดเร็วขึ้น โดยการนำระบบศาลสองชั้นศาลมาใช้ การให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์และให้เป็นที่ที่สุด และจะฎีกาไปยังศาลฎีกาได้เฉพาะเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ซึ่งแนวความคิดนี้จะช่วยให้ย่นระยะเวลาลงไปได้และจะช่วยให้ศาลชั้นอุทธรณ์มีความสำคัญเพิ่มขึ้น และทำให้ศาลฎีกาสามารถพิจารณาคดีที่สำคัญได้ละเอียดรัดกุมมากยิ่งขึ้น

ศาลฎีกาเป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด มีเพียงศาลเดียวตั้งอยู่เลขที่ ๖ ถนนราชดำเนินใน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย ๓ คน หากคดีใดมีปัญหาสำคัญและประธานศาลฎีกาเห็นว่าควรให้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้นำปัญหานั้นเข้าสู่การวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่หรือเมื่อเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะว่าให้คดีเรื่องใดวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในวันนัดประชุมใหญ่หรือไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้พิพากษาทั้งหมด ศาลฎีกามีเขตอำนาจทั่วราชอาณาจักร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นโดยตรงต่อศาลฎีกาไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายเฉพาะ เช่น คดีแรงงาน คดีภาษีอากร คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดีล้มละลายซึ่งรวมถึงคดีเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ และคดีที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษา รวมทั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลฎีกาตามกฎหมาย คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นที่สุดท้ายตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓

ในส่วนของการอุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะเริ่มขึ้นเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วคู่ความฝ่ายใดที่ไม่พอใจในผลของคำพิพากษา ก็อาจอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ หรือเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความที่ยังไม่พอใจก็อาจฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์หรือฎีกาต้องยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นในชั้นต้นภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ในคดีอาญาหากจำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จำเลยอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพิศติเรือนจำภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้พิศติส่งต่อให้ศาลชั้นต้นหรือให้ทนายความของจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลแทนตนก็ได้

สำหรับการอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบการฎีกาแบบสิทธิ กล่าวคือ การให้สิทธิโดยเปิดโอกาสให้แก่คู่ความนั้นมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย แต่ถึงกระนั้นก็มีหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดข้อจำกัดสิทธิไว้ แต่ก็มีไขข้อจำกัดสิทธิโดยเด็ดขาด เพราะคู่ความสามารถร้องขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ฎีกาหรือขอให้อัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องห้ามนั้นได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ไว้สำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานคดีของผู้พิพากษาตลอดจนคู่ความทุกฝ่าย โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้การดำเนินคดีหรือกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเป็นไปอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความนั้นถือเป็นหลักสิทธิมนุษยชนตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) อันเป็นมาตรฐานสากลที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๓ และมาตรา ๒๑๖ จึงอาจกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในประเทศไทยถือเป็นสิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้ ได้มีการบัญญัติกฎหมายมาเพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกา เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ มีพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ บัญญัติห้ามการฎีกาปัญหาที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับวินิจฉัยจากศาลฎีกามาบังคับใช้ในคดีแพ่ง โดยอนุโลมมาตรานี้มาใช้ในคดีอาญาด้วย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในมาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง วางหลักเดียวกันในการไม่รับฎีกาข้อที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีการแก้ไขพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓ ห้ามการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่อุทธรณ์หรือฎีกาแล้วจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ซึ่งมีหลักการทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ ศาลฎีกายังออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในการไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาในกรณีที่เห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๑ และในคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ได้มีการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาให้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีการเสนอกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีค้ำมนุษย์นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพของระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ อันจะเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องด้านกระบวนการยุติธรรมและจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่มีต่อประชาคมโลกถึงความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์อย่างจริงจังเพื่อความมั่นคงและภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้คือ การทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการมีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคง

ทางสังคมและเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีการกำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกา ให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกา

ดังนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด คดีค้ำมนุษย์ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ให้เป็นที่สุด และการฎีกาต้องได้รับอนุญาตจาก ศาลฎีกา ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบสิทธิฎีกาเป็นระบบอนุญาตฎีกาในคดีอาญา จะเห็นได้ว่าจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ ค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นเรื่องความผิดอาญาเฉพาะฐาน และเป็นแนวคิดที่ให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้น ยังไม่มีผลบังคับใช้กับความผิดอาญาทั่วไปในฐานอื่น ๆ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความในคดีอาญาที่ถือได้ว่า ต้องเป็นไปหลักสิทธิมนุษยชน และตามหลักการสากลนี้เป็นการตรวจสอบการฎีกาในปัญหา ข้อเท็จจริงต้องทำโดยศาลที่มีลำดับชั้นต่างกันตามหลัก Double Degree of Jurisdiction โดยใน ต่างประเทศกำหนดให้ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติในชั้นศาลอุทธรณ์ คงฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอันควรแก่การพิจารณาของศาลสูง แต่ ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ต้องทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (second trial court) ซึ่งคดีส่วนใหญ่ที่ขึ้นสู่ การพิจารณาของศาลฎีกาในประเทศไทย คือ คดีที่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งไม่สอดคล้องกับ หลักสากลที่กำหนดให้มีการตรวจสอบปัญหาข้อเท็จจริงเพียงหนึ่งครั้ง และในช่วงที่ผ่านมาได้มีการ เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. ... เพื่อแก้ไขระบบการฎีกาในคดีอาญาซึ่งเป็นระบบการฎีกาแบบสิทธิมาเป็นระบบการฎีกาแบบอนุญาต แต่ระบบการฎีกาแบบอนุญาตตามที่มีการเสนอในร่างพระราชบัญญัตินี้ยังมีใช้ระบบการฎีกาแบบ อนุญาตที่เป็นไปตามหลักการสากลดังกล่าว เพราะมีหลักการที่อนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้ จึงอาจยังมีใช้แนวทางที่จะแก้ปัญหาคดีการฎีกาในคดีอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตรงตามหลักการ ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาคดีการอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญาทั่วไปให้ สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะต้องมีการจำกัดมิให้มีการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งต้องมีระบบ หรือโครงสร้างวิธีพิจารณาความอาญาที่สามารถยุติปัญหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลอุทธรณ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประกอบกับยังช่วยประกันสิทธิของคู่ความให้ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาได้อย่างเป็นธรรม ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม ไทยได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ พลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) รวมทั้งระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาทั้งในระบบการฎีกาแบบสิทธิและระบบการฎีกาแบบ อนุญาต

๒. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การฎีกาและจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ เพื่อ เป็นแนวทางในการฎีกาคดีอาญาของประเทศไทย

๓. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัญหาและเสนอแนะเพื่อวางแนวทางแก้ไขปัญหาระบบการ
 ฎีกาที่เหมาะสมให้เป็นระบบเดียวกัน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง การฎีการะบบอนุญาตในคดีอาญากับหลักสิทธิมนุษยชน ได้มี
 การนำทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

๑. ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในหลักสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วย
 สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ
 ICCPR)

๒. แนวคิดในระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญา ทั้งในระบบการฎีกาแบบสิทธิและระบบ
 การฎีกาแบบอนุญาต

๓. เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาของกลุ่มประเทศใน
 ระบบ Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร และกลุ่มประเทศในระบบ Civil
 Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

๔. เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อสารสนเทศ
 ออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาและหลักสิทธิมนุษยชน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ศึกษาหลักเกณฑ์ระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาและวิธีพิจารณาชั้นฎีกาในปัจจุบัน
 เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำระบบการฎีกาแบบอนุญาตมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในรูปแบบของการฎีกาในคดีอาญาว่าเป็นอย่างไร และมีความ
 เหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางแก้ไข
 ปัญหา และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการฎีกาแบบอนุญาตในคดีอาญาที่มีความเหมาะสม
 และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research)
 ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary
 Data) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

๑. บทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์
 สารนิพนธ์ สถิติคดีของศาลยุติธรรม สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์

โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุป และข้อเสนอแนะต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ในระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาและวิธีพิจารณาชั้นฎีกาในปัจจุบัน และสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเหมาะสมของการนำระบบการฎีกาแบบอนุญาตมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในรูปแบบของการฎีกาในคดีอาญาได้ว่ามีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นฎีกา และเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการฎีกาแบบอนุญาตในคดีอาญาที่มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

คำจำกัดความ

การฎีกา	หมายถึง	การขอให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ เป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์
ปัญหาข้อเท็จจริง	หมายถึง	ปัญหาว่าความเป็นไปของเหตุการณ์เป็นอย่างนั้นหรือไม่ ปัญหาในเรื่องดุลพินิจของศาลและปัญหาว่าคำให้การของจำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาหรือไม่
ปัญหาข้อกฎหมาย	หมายถึง	ปัญหาการตีความบทกฎหมาย
ระบบสิทธิฎีกา	หมายถึง	คู่ความจะยื่นฎีกาหรือไม่ก็ได้หากไม่มีข้อต้องห้ามฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้โดยมีข้อจำกัด การฎีกาตามจำนวนทุนทรัพย์และประเภทคดี
ระบบการขออนุญาตฎีกา	หมายถึง	การให้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดเว้นแต่คดีที่ศาลฎีกาอนุญาตให้ฎีกา

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

หลักสิทธิมนุษยชน

๑. ความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่ว่ารัฐจะล่วงละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิในความเป็นมนุษย์นี้เป็นของคนทุกคน ไม่เลือกที่จะมีเชื้อชาติ ศาสนา แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิวที่แตกต่างกันหรือมีความแตกต่างกันในด้านสุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความเชื่อทางศาสนาหรือฐานะทางเศรษฐกิจสังคม สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีพรมแดน

คำนิยามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ได้บัญญัติว่า “สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญา ที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม”

สิทธิมนุษยชนนั้นถือเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติศักดิ์ประจำตัว สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน ซึ่งทำให้คน ๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความเหมาะสมแก่ความเป็นคนและสามารถมีการพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น สิทธิมนุษยชน จึงมี ๒ ระดับ คือ

ระดับแรก เป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใด ๆ ของรัฐ สิทธิเหล่านี้ ได้แก่ สิทธิในชีวิต ห้ามฆ่าหรือทำร้ายต่อชีวิต ห้ามการค้ามนุษย์ ห้ามทรมานอย่างโหดร้าย คนทุกคนมีสิทธิในความเชื่อ มโนธรรมหรือลัทธิทางศาสนาทางการเมือง มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก หรือการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมารองรับ

ระดับสอง เป็นสิทธิที่ต้องได้รับการรับรองของกฎหมายหรือต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาล ได้แก่ การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับความคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันการว่างงาน การได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข ความสามารถในการแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมอย่างอิสระ สามารถได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มของตน เป็นต้น สิทธิมนุษยชนระดับนี้ต้องเขียนรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญหรือแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นจะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๕๖ : ๑๔)

๒. ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

ในความหมายแบบกว้างของคำว่า “สิทธิ” ตามกฎหมาย โดยทั่วไปอธิบายว่า “สิทธิ” คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรอง ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายในขอบเขตที่แคบ กล่าวคือ คนจะมีสิทธิเกิดขึ้นได้นั้นต้องมีกฎหมายรับรองไว้เท่านั้น หากไม่มีกฎหมายเขียนรับรองไว้ย่อมไม่มีสิทธิหรือไม่ได้รับสิทธินั้น ๆ แต่ในแง่ของ “สิทธิมนุษยชน” นั้นมีขอบเขตกว้างกว่าสิ่งที่กฎหมายรับรอง สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองไปทั่วโลกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้น สามารถจำแนกได้ ๕ ประเภท ได้แก่

๑) สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ และความมั่นคงในชีวิตไม่ถูกแทรกแซง ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิความเสมอภาคในกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการป้องกันหรือคุ้มครองจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพของศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อถือ

๒) สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี

๓) สิทธิทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระและได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างพอเพียง

๔) สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่และเด็กต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

๕) สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่น มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติภารกิจตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตนเอง การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม บันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบังคับ

๓. หลักสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นนับว่าเป็นการประกาศเจตนารมณ์ในการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีความสำคัญที่เกี่ยวข้อง (ชาญวิทย์ รักษากุลชน, ๒๕๕๖ : ๕ – ๖) ดังนี้

ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ ๗ ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา และจากการยุยงให้เลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ ๘ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำบัดอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ ๙ บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ ๑๐ ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ ๑๑ (๑) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(๒) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญที่เป็นหลักการและเหตุผล เพื่อให้การตรากฎหมาย การบังคับใช้ และการตีความกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปอย่างถูกต้อง มีความสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานต่าง ๆ ตามมาตรฐานสากล หลักสิทธิมนุษยชนตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง นับว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่ประกอบด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของผู้ต้องหา หลักการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักอำนาจนิติบัญญัติมอบอำนาจไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ๒๕๕๗ : ๔๙) ทั้งนี้ ได้วางหลักการและแนวคิดไว้ในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

๓.๑ ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การให้คุณค่าแก่ความเป็นมนุษย์ คนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อคน ๆ นั้นต้องเสมอกันในฐานะของความเป็นมนุษย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ทรมาณอย่างโหดร้ายหรือกระทำการใด ๆ ที่ถือเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ (เกียรตีสักดิ์ ศรีคำ, ๒๕๕๔ : ๗)

ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักการพื้นฐานและสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนที่อธิบายไว้ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความมีศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น การปฏิบัติต่อกันจึงต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การทำร้าย การทรมาณอย่างทารุณโหดร้าย การลงโทษด้วยวิธีการใด ๆ ที่เป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์หรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การนำคนมาเป็นทาส การค้ามนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะยอมรับได้ แนวความคิดในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights ๑๙๔๘) (UDHR) ที่บัญญัติรับรองว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความมีเสรีภาพเท่าเทียมกันทั้งในศักดิ์ศรีและสิทธิ (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ๒๕๕๗ : ๕๑ - ๕๒)

๓.๒ ด้านสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Rights of Accused)

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสถานะเป็นเพียงผู้ถูกกระทำในทางคดี ไม่มีสิทธิใด ๆ ในการต่อสู้คดี ผู้ปกครองมีอำนาจที่จะกำหนดวิธีการชำระคดีได้ตามวิธีและแนวทาง

ที่ตนต้องการ ผู้ถูกกล่าวหาจึงไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางคดี ไม่มีแม้กระทั่งสิทธิในการนำพยานที่จะเบิกความยืนยันความบริสุทธิ์ของตนเองเข้ามาให้การในคดีได้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้กำหนดเองว่าจะให้ใครที่จะมาให้การในการชำระคดีความ และใช้วิธีการทรมานผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ เพราะคำรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนรู้สึกได้ว่าการชำระคดีความนั้นได้ดำเนินการโดยถูกต้องชอบธรรมแล้วนั่นเอง กล่าวได้ว่าในช่วงเวลานี้มีการจับกุมดำเนินคดี จำคุกหรือประหารชีวิตผู้ถูกกล่าวหาได้ตามอำเภอใจโดยปราศจากกระบวนการที่ไม่มีกฎหมายใด ๆ บัญญัติไว้ เนื่องจากหลักการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) ยังไม่ได้รับการยอมรับ หรือยังไม่มีกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมเพียงพอ

ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการยอมรับและรับรองมากขึ้น ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิในการนำพยานฝ่ายตนเข้ามาในคดี แต่ก็ยังคงไม่มีสิทธิอ้างตนเองเป็นพยานเพื่อให้การเป็นพยานในคดีที่ตนถูกกล่าวหาซึ่งมาจากความเชื่อในความเกรงกลัวต่อความผิดทางอาญาและโทษที่จะได้รับ อย่างไรก็ตามผู้ถูกกล่าวหาพยายามให้การเท็จเพื่อปกป้องตนเองเสมอ

ตามหลักปรัชญาสาขากฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองเรื่องความเป็นธรรมในการดำเนินคดีไว้ว่า บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับความเท่าเทียมกันในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย โดยคณะบุคคลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางในการตัดสินสิทธิและข้อผูกพันใด ๆ และคดีอาญาใด ๆ ที่ถูกกล่าวหา ต่อมาหลักการและแนวคิดเรื่องการดำเนินคดีที่เป็นธรรมนี้ได้รับการพัฒนาจนเกิดการยอมรับและตอบสนองอย่างต่อเนื่อง หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม (Rights to Fair Trial) เป็นหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมและสันติภาพ เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นเครื่องมือที่จะป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับการปฏิบัติด้วยกระบวนการทางกฎหมายที่แน่นอน คาดหมายได้ และเป็นธรรม ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของหลักการปกครองโดยกฎหมายหรือที่รู้จักกันว่าหลักนิติธรรม (The Rule of Law) นั่นเอง (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ๒๕๕๗ : ๕๓ - ๕๔, ๕๖ - ๕๗)

๓.๓ ด้านการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง

การคุ้มครองบุคคลจากการถูกดำเนินคดีในศาลมากกว่าหนึ่งครั้ง สำหรับการกระทำความผิดอันเป็นฐานแห่งการถูกดำเนินคดีที่ศาลได้พิพากษายกฟ้องแล้ว หรือได้พิพากษาลงโทษในการกระทำที่ถูกกล่าวหาแล้ว แนวความคิดนี้อธิบายว่าการดำเนินคดีหลายครั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาในการกระทำครั้งเดิมที่ถูกพิจารณาและพิพากษาไปแล้ว ถือเป็นความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกดำเนินคดี ซึ่งหลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกดำเนินคดีในศาลมากกว่าหนึ่งครั้ง ทั้งจากการดำเนินคดีในศาลเดิมที่มีคำพิพากษาหรือในศาลอื่น นอกจากนี้ยังได้รับการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ด้วย (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ๒๕๕๗ : ๕๘)

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกา

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญาในอดีตนั้นไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Common Law หรือระบบ Civil Law จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาถูกจำกัดสิทธิอย่างมากในการอุทธรณ์ เริ่มมาจากการที่ราษฎรขอใช้สิทธิอุทธรณ์คดีของตนต่อพระมหากษัตริย์ เนื่องจากการตัดสินใจของเหล่าขุนนางอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม การอุทธรณ์ในสมัยอดีตจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กษัตริย์ควบคุมอำนาจการตัดสินใจคดีและควบคุมคำตัดสินของเหล่าขุนนาง การเปิดโอกาสให้ราษฎรสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อองค์พระมหากษัตริย์อย่างไม่จำกัดเท่ากับเป็นการลดหรือดึงอำนาจของขุนนางต่าง ๆ ลงมา และยังเป็นการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ ประกอบกับเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน เช่นเดียวกับการใช้สิทธิเพื่อขออุทธรณ์และฎีกาต่อศาล เนื่องจากศาลชั้นต้นตัดสินคดีไม่เป็นธรรมเพื่อให้ศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่าทำการทบทวนแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมดังกล่าวให้หมดไปหรือเนื่องจากผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดีก็เป็นปุถุชนคนธรรมดาที่อาจกระทำการไปด้วยความพลั้งเผลอผิดพลาดได้

๑. แนวคิดการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลสูงและระบบการฎีกา

๑.๑ แนวคิดการตรวจสอบการพิจารณาคดี

สำหรับเหตุผลในการให้ประชาชนใช้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้นั้น อาจแบ่งพิจารณาออกเป็น ๓ ประการ ได้แก่

๑) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและความเที่ยงธรรม

สืบเนื่องมาจากหลักการพื้นฐานในอดีตที่กล่าวถึงความต้องการที่จะควบคุมไม่ให้ข้าราชการหรือขุนนางทั้งหลายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกษัตริย์ใช้อำนาจตัดสินคดีโดยมิชอบ ทำให้ประชาชนทั้งหลายเดือดร้อนไม่ได้รับความเป็นธรรมเมื่อตนมีคดีเกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อการตัดสินคดีในชั้นต้นเกิดความไม่ยุติธรรมเสียแล้ว หากปล่อยไว้เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคมอันจะนำไปสู่การกดขี่ ข่มเหง และความไม่สงบเรียบร้อย ด้วยสาเหตุนี้เองการยอมให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลหรือองค์กรที่เหนือกว่า หรือแม้กระทั่งการฎีกาต่อพระมหากษัตริย์โดยตรงนั้น ย่อมเป็นการแก้ไขความไม่ยุติธรรมทั้งหลายให้หมดไปได้ นอกจากนี้ ผู้พิพากษาผู้ตัดสินคดีก็เป็นปุถุชนเช่นกันก็ย่อมที่จะเกิดความผิดพลาดหรือความพลั้งเผลอได้ ซึ่งความผิดพลาดอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี อาทิ กรณีที่เกี่ยวกับการกำหนดข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ความจริงที่ถ่องแท้ กรณีเกี่ยวกับการใช้ตัวบทกฎหมายปรับกับข้อเท็จจริง กรณีที่เกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาดได้ เป็นต้น ฉะนั้นเมื่อผลของคดีเกิดจากการตัดสินที่ผิดพลาดไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากปล่อยไว้ก็จะทำให้คู่ความฝ่ายที่เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องให้โอกาสแก่คู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เพื่อให้ศาลที่อยู่สูงกว่าซึ่งมีความระมัดระวังและประสพการณ์มากกว่าช่วยตรวจสอบ ดูแล และแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ อันเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

๒) เพื่อสนับสนุนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการใช้สิทธิทางศาล

การนำคดีมาสู่ศาลเพื่อให้ศาลทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ขาดตัดสินคดีนั้นถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่กฎหมายยอมรับ ดังจะเห็นได้จากคำประกาศปฏิญญา

สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งบัญญัติว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลัก ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย” ในนานาประเทศต่างยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้และได้บัญญัติกฎหมายภายในประเทศรองรับไว้ ไม่ว่าจะบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายฉบับอื่น ๆ ดังนั้น การนำคดีมาสู่ศาลเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยมีศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยคดีและบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้น สิ่งที่ใช้บังคับก็คือกฎหมายนั่นเอง

๓) เพื่อป้องกันการฉ้อฉล

หลักการดำเนินคดีอาญานั้นถือหลักการตรวจสอบซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา เมื่อศาลตัดสินแล้วย่อมมีผลผูกมัดคู่ความทั้งสองฝ่ายอันเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา ดังนั้น หากมีการกระทำการฉ้อฉลให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ทำให้ฝ่ายที่สุจริตและอ่อนแอกว่าเสียเปรียบ เช่น การแสดงพยานหลักฐานเท็จ ไม่ว่าจะเป็พยานหลักฐานประเภทใดก็ตามซึ่งทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายที่นำมาแสดง เพราะอาจเป็นช่องทางให้คู่ความที่ไม่สุจริตกระทำการฉ้อฉลต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ (ชฎาภา อนุสินธ์, ๒๕๖๑ : ๑๐ – ๑๓)

แนวคิดในการตรวจสอบการพิจารณาคดีตามหลัก Double Degree of Jurisdiction หมายถึง คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้หนึ่งครั้ง โดยถือว่าเป็นสิทธิที่คดีจะได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ต่างกัน ภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน โดยมีศาลชั้นต้นเป็นศาลลำดับแรก ส่วนศาลอุทธรณ์เป็นศาลลำดับที่สอง เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่คู่ความ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาทบทวนปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นพิจารณาสืบพยานอีกครั้ง โดยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ซึ่งมีอาวุโสและประสบการณ์สูงกว่า เพื่อให้มีการพิจารณาพิพากษาและการทบทวนตรวจสอบจากศาลถึงสองชั้นศาลที่แตกต่างกัน ตามหลักเหตุผลพื้นฐานที่ว่าโดยปกติแล้วศาลสองศาลที่แตกต่างกันย่อมไม่น่าที่จะกระทำการสิ่งผิดพลาดร่วมกัน ส่วนศาลฎีกาไม่ใช่ศาลพิจารณาในลำดับขั้นที่สาม เนื่องจากศาลฎีกาจะไม่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง แต่เป็นศาลทบทวนมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น รวมทั้งทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษาของศาลล่าง (ธนกร วรปรัชญากุล, ๒๕๕๑ : ๖๐) และในการอุทธรณ์คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมถึงอุทธรณ์ว่าศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดด้วย (ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ, ๒๕๔๔ : ๑๑๒)

หลักการตรวจสอบการพิจารณาคดีมีหลักการและเหตุผลว่าการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยใด ๆ ของศาลย่อมสามารถกระทำได้ ๑ ครั้ง เนื่องจากถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาเป็นครั้งที่สอง เพื่อให้มีการตรวจสอบทบทวนการวินิจฉัยชี้ขาดคดีจากศาลที่สองที่มีลำดับชั้นศาลที่ต่างกัน ในข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน กล่าวคือ เบื้องต้นมีศาลชั้นต้นทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาลำดับแรกและมีศาลอุทธรณ์เป็นศาลกลั่นกรองชั้นที่สอง ทำหน้าที่ตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เป็นการประกันสิทธิในการดำเนินคดีของคู่ความ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าคดีที่ขึ้นสู่ศาลได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบโดยมีการตรวจสอบถึงสองชั้นศาล ด้วยเหตุผลพื้นฐานที่ว่ามนุษย์ย่อมทำผิดพลาดได้ ผู้พิพากษาก็เป็นเพียงคนธรรมดาจึงอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้เช่นกัน จึงมีความจำเป็นต้องจัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่

ของศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่าเชี่ยวชาญว่า ในการนั่งพิจารณาคดีอีกครั้งจึงเปิดโอกาสให้มีการใช้สิทธิอุทธรณ์ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นผิดพลาดหรือบกพร่อง หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ด้วย (นิตดริยา พิรวินิจ, ๒๕๕๐ : ๖๐ – ๖๑)

๑.๒ แนวคิดศาลพิจารณาคดีกับศาลทบทวนและระบบการทบทวน คำพิพากษาของศาลสูงในคดีอาญา

เมื่อศาลในคดีอาญาได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด คำพิพากษาของศาลย่อมมีผลผูกพันทั้งศาลและคู่ความในคดีอาญานับแต่วันที่ได้มีการอ่านคำพิพากษา และต้องมีการปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าวทันที แม้คู่ความในคดีมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาไว้ก็ไม่สามารถที่จะไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาที่ตัดสินแล้วนั้นได้ เนื่องจากในทางทฤษฎีนั้นถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีอาญามีความแน่นอนและเด็ดขาดในตัวเองและสามารถใช้นับได้กับบุคคลไม่เฉพาะแต่คู่กรณีเท่านั้น และความแน่นอนเด็ดขาดดังกล่าวมาจากหลักที่ว่าข้อเท็จจริงที่ตัดสินไปตามนั้นถือว่าถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมาก ดังนั้น คำพิพากษาในคดีอาญาทุกประเภทในทางทฤษฎีจึงไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ กล่าวคือ เมื่อศาลในคดีอาญาได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วคำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่ความและศาล ซึ่งสามารถบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวได้ทันทีตามทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา (The theory of finally – binding Effect) ตามหลักวิธีพิจารณาคดีอาญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Stability) นั้น หากยอมให้มีการอุทธรณ์ฎีกาย่อมกระทบกระเทือนต่อความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษาอย่างไรก็ตาม หากคู่ความในคดีเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่ถูกต้องอย่างไร ตามหลักการทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญาให้สิทธิคู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาเพื่อคัดค้านคำพิพากษาดังกล่าวได้ โดยศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่า

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ ๑ ว่าระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น ๓ ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีและมีบทบาทแตกต่างกัน โดยเฉพาะในส่วนของศาลกลางและศาลฎีกา เพื่อวัตถุประสงค์ในการประกันความยุติธรรมซึ่งสิ่งที่กำหนดบทบาทของศาลที่แตกต่างกัน คือ การทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) กับการทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นศาลทบทวน (Review Court) กล่าวคือ การอุทธรณ์ฎีกาในครั้งแรกนั้นทำได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลที่พิจารณาชั้นอุทธรณ์จึงทำหน้าที่เป็น Second Trial Court และมีหน้าที่ตรวจหาแก้ไขความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดขึ้นจากการพิจารณาในศาลชั้นต้น ดังนั้น ลักษณะในการพิจารณาของศาลกลางและศาลชั้นอุทธรณ์จึงมีลักษณะ ดังนี้

๑.๒.๑ ศาลพิจารณาคดี (Trial Court)

ศาลที่มีหน้าที่ค้นหาความจริงโดยศาลพิจารณาจะทำหน้าที่พิจารณาคดีทั้งในส่วนของปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในส่วนของการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งศาลพิจารณาจะต้องรับฟังปัญหาข้อเท็จจริงให้ยุติ โดยการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งนำพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงที่ได้รับฟังได้จากการพิจารณา ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อศาลสัมผัสกับพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอด้วยตัวเอง อันจะทำให้ศาลได้สังเกตเห็นอากัปกริยาอาการท่าทางต่าง ๆ ของพยานที่เกิดขึ้นในขณะที่เบิกความ รวมถึงได้ฟังถ้อยคำสำเนียง

น้ำเสียงที่แสดงออกถึงความรู้สึกของพยาน ในระหว่างการสืบพยาน โดยการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบของศาลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการพิจารณาหมายถึง การนั่งพิจารณาซึ่งได้แก่การที่ศาลออกมานั่งพิจารณาคดีโดยการสืบพยาน ดังนั้น ศาลพิจารณาในความหมายของศาลซึ่งมีหน้าที่ค้นหาความจริง จึงต้องนั่งพิจารณาทำการสืบพยานแล้วชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ และเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นไปด้วยความถูกต้องเที่ยงธรรมตามหลักการค้นหาความจริงมากที่สุด ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วศาลชั้นต้นทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาทำการสืบพยานเพื่อค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงในคดีเป็นเบื้องต้น ส่วนศาลอุทธรณ์ที่ทำหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงอีกชั้นหนึ่ง ย่อมเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง second trial court จึงต้องปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณาไม่ต่างจากศาลชั้นต้น (ราตรี ดามี, ๒๕๔๙ : ๗)

๑.๒.๒ ศาลทบทวน (Review Court)

ศาลที่มีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ เป็นศาลที่มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในการปรับใช้บทกฎหมายในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลล่าง หรือตรวจสอบว่าศาลล่างได้ปฏิบัติถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายในการพิจารณาคดีนั้นหรือไม่เท่านั้น โดยวิเคราะห์จากตัวบทกฎหมาย แต่จะไม่ก้าวล่วงไปวินิจฉัยชี้ขาดพยานหลักฐานอันเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งศาลล่างวินิจฉัยชี้ขาดเป็นที่ยุติมาแล้วอีก โดยศาลจะวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลล่างวินิจฉัย หรือฟังมาจนเป็นที่ยุติแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนเข้ากับบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำชี้ขาดตัดสินคดีของศาลล่าง รวมถึงการวางหลักกฎหมายที่สำคัญของประเทศเพื่อวางแนวทางการปรับกฎหมาย ให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปในแนวทางเดียวกัน

ดังนั้น การทบทวนคำพิพากษา (review) จึงเป็นกระบวนการพิจารณาตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยศาลสูง เพื่อตรวจสอบทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นในคำพิพากษาศาลชั้นต้น ตามความมุ่งหมายที่ว่าคำพิพากษาต้องมีผลสมบูรณ์ (Consideration for Purpose of Correction) การพิจารณาในลักษณะนี้จะมีการตรวจสอบจากสำนวนคดีของศาลชั้นต้นเป็นหลัก โดยฟังข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนของศาลชั้นต้น และศาลสูงจะไม่รับฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอีก เป็นการจำกัดอำนาจหน้าที่ของศาลสูงที่จะไม่รับฟังข้อเท็จจริงนอกเหนือไปจากที่ปรากฏในสำนวนคดี แต่ศาลสามารถออกนั่งฟังแถลงการณ์โดยวาจาทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยก็ได้ เพราะการกระทำดังกล่าวจะทำให้ศาลสามารถเข้าใจข้อเท็จจริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจในการพิจารณาคดี

การนำหลักทบทวนคำพิพากษามาใช้เพื่อให้สิทธิคู่ความในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาศาลชั้นต้นนั้น อาจมีความขัดแย้งกับหลักการสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องผลของคำพิพากษาศาลชั้นต้นอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา

เป็นการพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลว่ามีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายแล้วหรือไม่ โดยคำพิพากษตามแนวคิดนี้ต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึงที่สุดหรือคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาดนั่นเอง คำพิพากษาที่ถึงที่สุดสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1) คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามเนื้อหา ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยแล้ว

2) คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามแบบพิธี ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิ้นสุดลง เช่น กรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องเนื่องจากเหตุคดีขาดอายุความ หรือสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับ หรือพ้นระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ฎีกา หรือเกิดจากการสละสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาของจำเลย เป็นต้น

จากเหตุผลของทฤษฎีดังกล่าวถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีอาญานั้นมีความแน่นอนและเด็ดขาดในตัวเองและสามารถใช้อย่างได้กับบุคคลทุกคนไม่เฉพาะแต่คู่กรณีเท่านั้น และความแน่นอนเด็ดขาดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ตัดสินไปนั้นถือว่าถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เป็นผลทำให้คำพิพากษาในคดีอาญาไม่สามารถโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาในคดีอาญา ดังนั้น หากพิจารณาในทางทฤษฎีแล้วคำพิพากษาในคดีอาญาทุกประเภทจะไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาต่อได้ กล่าวคือ เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาตัดสินในคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่ความและศาล ให้สามารถบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวได้ทันทีตามทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา ตามหลักวิธีพิจารณาความอาญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความแน่นอนทางกฎหมาย หากมีการอุทธรณ์ฎีกาอาจกระทบกระเทือนต่อความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา ผลกระทบอีกประการหนึ่งก็คือ การอุทธรณ์ฎีกาเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีอาญาต้องยืดเยื้อออกไปเป็นเวลานานกว่าที่ควร การให้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อแก้ไขความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั้นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความแน่นอนของคำพิพากษากับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษา เพื่อป้องกันความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม (ชฎาภา อนุสินธ์, 2561 : 17 – 18)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในปัจจุบันนี้จะคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น การชั่งน้ำหนักระหว่างความเด็ดขาดของคำพิพากษาในคดีอาญากับความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังและควรต้องมีการแก้ไขบทวนได้เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

2. หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา

เกิดจากแนวคิดที่ว่าคำพิพากษาของพระมหากษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์และไม่สามารถโต้แย้งได้ ซึ่งหลักนี้ตรงกับหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับมาจากระบบ Common Law ของอังกฤษ หมายถึง การห้ามโต้เถียงในผลของคำพิพากษา มีผลเป็นการปิดปากคู่ความไม่ให้โต้แย้งเป็นอย่างอื่นเฉพาะคำพิพากษาในประเด็นที่ตรงกับประเด็นที่กล่าวอ้างในคดี หลัง หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาเป็นหลักที่มีความสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีเป็นที่ยุติ คู่ความและประชาชนควรที่จะเคารพต่อคำพิพากษาของศาลที่ชอบธรรมดังกล่าวโดยมีเหตุผลว่าในการฟ้องร้องคดีนั้นควรเป็นที่สุด คู่ความถูกปิดปากมิให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และบุคคลไม่ควรต้องได้รับการเสี่ยงภัยถึงสองครั้งจากการกระทำครั้งเดียว (Non Bis in idem)

จากเหตุผลของหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา ซึ่งถือว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินของข้อโต้แย้งที่ดีที่สุดและเป็นข้อยุติได้ ทำให้เห็นได้ว่าโดยหลักทั่วไปเมื่อมีคำพิพากษาแล้ว ก็ควรจะยุติได้ ไม่ควรจะให้มีการอุทธรณ์อีกต่อไป เว้นแต่เฉพาะกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดจริง ๆ เท่านั้น เพื่อที่จะทำให้ประชาชนมีความเคารพศรัทธาต่อคำพิพากษา ไม่อุทธรณ์ฎีกาอย่างไรเหตุผลหรืออาศัยการอุทธรณ์มาเป็นการประวิงคดีเพื่อหวังเหนี่ยวทำให้คดีช้าลง แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมี

ข้อบกพร่องหรือความไม่ถูกต้องได้ จึงควรที่จะมีการตรวจสอบโดยศาลสูงก่อนจึงจะเป็นที่สุด ซึ่งในปัจจุบันหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานี้จะใช้ในลักษณะที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือห้ามฟ้องซ้ำในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แนวความคิดนี้จึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเหตุผลของความยุติธรรม ความเหมาะสมของความจำเป็นในทางปฏิบัติ และความสงบเรียบร้อยของสาธารณะในทางรัฐประศาสนโยบายก็เพื่อประโยชน์ของคู่ความ การประหยัดเวลาในการดำเนินคดีความ และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกระบวนการยุติธรรม (ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ, 2544 : 1)

3. หลักการค้นหาความจริง

การอุทธรณ์หรือฎีกาถือเป็นการสร้างความระมัดระวังมิให้ศาลนั้นเกิดข้อผิดพลาดทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างพิจารณาคดีและทำคำพิพากษา ทำให้ต้องตัดสินคดีอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์และฎีกาจะมีความชัดเจนมากกว่าประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เนื่องจากในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law มีหลัก The Rule of Precedent ซึ่งถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนเป็นที่ยอมรับนับถือ และสามารถใช้เป็นบรรทัดฐานของศาลในการวินิจฉัยคดีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังที่มีข้อเท็จจริงหรือมีประเด็นที่ใกล้เคียงกันได้ ส่วนประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law แม้จะไม่ถือหลักเดียวกับระบบ Common Law ที่ต้องปฏิบัติตามแนวคำพิพากษาที่ได้มีการวินิจฉัยไว้ก่อน เพราะถือว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่ได้มีสถานะเป็นกฎหมาย แต่ศาลสูงมีหน้าที่ดูแลศาลล่างเพื่อให้ศาลล่างทำการวินิจฉัยคดีโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดและความไม่เป็นธรรมแก่คดีของศาลล่างนั่นเอง

๔. การทบทวนคำพิพากษาของศาลในชั้นอุทธรณ์

จุดมุ่งหมายในการอุทธรณ์และฎีกานั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีนั้นซ้ำใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพราะคดีนั้นได้พิจารณาเสร็จสิ้นไปแล้วโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอันมีผลบังคับตามกฎหมายแล้ว หากการตัดสินของศาลชั้นต้นไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมก็ควรจะให้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา คำตัดสินของศาลชั้นต้นไปยังศาลที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมนั้นให้หมดไป นอกจากนี้ตามปกติทั่วไปนั้นศาลหรือผู้พิพากษาก็ย่อมเป็นปुरुชนธรรมดาที่อาจเกิดความพลั้งเผลอหรือผิดพลาดได้ ซึ่งความผิดพลาดทั้งหลายอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากการฟังข้อเท็จจริงหรือการใช้กฎหมายมาปรับกับข้อเท็จจริงหรืออาจเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดพลาดก็ได้

ฉะนั้นเรื่องผลของคดีซึ่งเกิดจากการตัดสินที่ผิดพลาดไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ก็ตามย่อมก่อให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ หากไม่ยอมให้ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำวินิจฉัยเหล่านั้นแล้วย่อมเป็นการสร้างความไม่ยุติธรรมแก่สังคมโดยอ้อมได้ การที่ประชาชนนำคดีมาฟ้องศาลเพื่อขอความยุติธรรมแต่กลับไม่ได้รับความยุติธรรมจากศาลอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายประชาชนผู้มีบรรดาคดีก็อาจจะนำวิธีการอื่นมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทของตน ซึ่งอาจจะเป็นการใช้กำลังรุนแรงก็ได้ ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นต้องให้อีกศาลคู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาให้มีการกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่งหรือสองชั้นขึ้นไป เพื่อให้ศาลที่สูงกว่าซึ่งมีประสบการณ์มากกว่าช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นการสร้างหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน (ชฎาภา อนุสินธ์, 2561 : 1๙)

๒. แนวคิดพื้นฐานของการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญา

หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการอุทธรณ์ฎีกา คือหลัก Final Judgement Rule ซึ่งหมายความว่ากรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาได้นั้น ต้องปรากฏว่าศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งสุดท้ายแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับหลักห้ามอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาแม้ว่าโดยหลักแล้วคำตัดสินของศาลในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นในเนื้อหาของคดีหรือในกระบวนการพิจารณาซึ่งรวมถึงคำสั่งของศาลระหว่างพิจารณานั้น อาจถูกโต้แย้งได้ แต่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีที่รวดเร็วและประหยัด คำตัดสินบางอย่างของศาลไม่อาจโต้แย้งได้ แต่อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาและผลประโยชน์ของคดีเป็นสำคัญก็เป็นข้อยกเว้นที่ให้ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาได้ (ปวิณา มาศมูทิก, ๒๕๓๓ : ๕๙)

หลักการอุทธรณ์และฎีกาถือเป็นกระบวนการร้องขอในทางกฎหมายอย่างหนึ่งเพื่อขอให้มีการแก้ไขหรือเพิกถอนคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลล่าง การอุทธรณ์และฎีกาจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีโดยศาลที่สูงกว่า และในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้คำพิพากษานั้นถึงที่สุดหรือคำสั่งซึ่งขาดนั้นต้องยืดเวลาออกไป (นฤมล เทียนนาม, ๒๕๔๙ : ๑๓) การเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีและการยืดเวลาการถึงที่สุดของคำพิพากษาออกไป สำหรับการอุทธรณ์ในความหมายของต่างประเทศอาจกล่าวได้ว่าเป็น การขอให้ศาลที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าตรวจสอบคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมายโดยการกล่าวอ้างถึงความไม่ถูกต้องของคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำพิพากษาของศาลล่าง (ราตรี ตามี, ๒๕๔๙ : ๒๖) ส่วนการฎีกาตามความหมายของต่างประเทศ คือ การขอให้ศาลสูงสุดตรวจสอบคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำพิพากษาในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายของศาลล่างเท่านั้น ดังนั้น ผู้ยื่นฎีกาจึงต้องกล่าวอ้างความถูกต้องของคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำพิพากษาของศาลล่าง การอุทธรณ์และฎีกาในปัจจุบันจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคู่ความโดยสามารถทำได้โดยการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา รวมทั้งการแก้ไขคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ที่ไม่ถูกต้อง สำหรับความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษานั้นประกอบด้วย

๑) การฟังข้อเท็จจริง ถือเป็นความพยายามที่จะต้องพิจารณาระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษากับความต้องการความยุติธรรมในแต่ละคดี ซึ่งการยินยอมให้มีการแก้ไขนั้นก็เพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุด อันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความ

๒) การใช้กฎหมายนั้นจะต้องแก้ไขในส่วนที่เป็นเนื้อหาของคำพิพากษาและคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณา

๓) การกำหนดโทษในคดีอาญา ซึ่งการอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ใช่เป็นการแก้ไขการกำหนดโทษที่ไม่ถูกต้อง แต่เป็นการแก้ไขให้การกำหนดโทษมีทิศทางหรือแบบฉบับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากการกำหนดโทษเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละคน การอุทธรณ์และฎีกาจึงมีความประสงค์ที่จะให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้ควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นเพื่อป้องกันมิให้ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจเกินสมควร (ชินานนท์ วงศ์วีระชัย, ๒๕๒๗ : ๘๘ - ๙๐)

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญของการอุทธรณ์และฎีกาที่เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่ในเนื้อหาของคำพิพากษานั้นเป็นการคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยกล่าวอ้างว่าคำพิพากษานั้นไม่ถูกต้อง เพื่อแก้ไขความเห็นในการฟังข้อเท็จจริงหรือการใช้กฎหมาย ซึ่ง

คำพิพากษาดังกล่าวนั้นยังไม่มีผลผูกพันอันถึงที่สุดที่เป็นการแก้ไขคำพิพากษาโดยศาลซึ่งอยู่ในลำดับที่สูงกว่า เนื้อหาที่เป็นคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกานั้นย่อมมีผลผูกพันศาลล่างให้ปฏิบัติตาม แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายใดที่ให้คำพิพากษาของศาลล่างผูกพันศาลสูงก็ตาม ทั้งนี้ การอุทธรณ์และฎีกายังเป็นการชะลอมิให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีผลบังคับและโอนคดีไปสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีอยู่จะไม่มีอำนาจไปดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีนั้นอีกเมื่อได้มีการโอนคดีไปแล้ว เว้นแต่จะได้รับการโอนคดีกลับมาจากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา

นอกจากนี้ การอุทธรณ์และฎีกายังเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดทั้งหลายของศาลล่าง กล่าวคือ ศาลสูงจะตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นของศาลล่าง ซึ่งเป็นการช่วยให้ศาลล่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นและพิจารณาตัดสินคดีด้วยความรอบคอบและยุติธรรม ซึ่งในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ฎีกาจะมีความชัดเจนมากกว่าประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เนื่องจากในระบบ Common Law นั้นมีหลัก The Rule of Precedent ที่ถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนเป็นที่ยอมรับนับถือ ใช้เป็นบรรทัดฐานของศาลในการวินิจฉัยคดีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังในเรื่องเดียวกันหรือมีประเด็นคล้ายคลึงกัน ดังนั้น คำพิพากษาของศาลสูงจึงมีผลผูกพันศาลล่างให้ต้องถือเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งกรณีเช่นนี้ศาลล่างต้องพิพากษาตามแนวทางที่ศาลสูงได้มีคำวินิจฉัยเอาไว้ในประเด็นแห่งคดีและสถานการณ์อย่างเดียวกัน ส่วนประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law นั้น แม้จะถือไม่ได้ว่าคำพิพากษาของศาลจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวบรรทัดฐานที่เคยมีมาแล้ว เพราะถือว่าคำพิพากษาของศาลไม่ใช่กฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยอำนาจของศาลสูงที่จะต้องกำกับดูแลศาลล่าง ย่อมทำให้ศาลล่างต้องระมัดระวังที่จะไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การอุทธรณ์และฎีกามีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้ศาลล่างเกิดความผิดขึ้นนั่นเอง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการอุทธรณ์และฎีกานับเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการพิจารณาคดีนั้น ๆ ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพราะคดีนั้นได้มีการพิจารณาเสร็จสิ้นไปแล้วโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอันมีผลบังคับตามกฎหมายแล้ว ซึ่งการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาลสามารถทำได้โดยการใช้สิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาของคู่ความเพื่อคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยกล่าวอ้างถึงความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาในเรื่องของการฟังข้อเท็จจริงหรือการใช้กฎหมาย ซึ่งคำพิพากษาดังกล่าวยังไม่มีผลถึงที่สุด จึงถือเป็นการแก้ไขคำพิพากษาโดยศาลที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าและเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้น โดยให้ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่ใช้อำนาจทบทวนแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา การแก้ไขดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา แต่การที่ไม่ยอมให้มีการแก้ไขคำพิพากษาจะทำให้ความยุติธรรมไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เพราะหากให้คำพิพากษาในคดีอาญาถึงที่สุดในศาลล่างหรือศาลชั้นต้นแล้ว การตัดสิทธิไม่ให้มีการอุทธรณ์และฎีกาต่อไปอีกจะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความที่ไม่สุจริตอาศัยประโยชน์จากการนี้กระทำฉ้อฉลให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ อันจะทำให้ฝ่ายที่สุจริตกว่าต้องเสียเปรียบ เช่น การแสดงพยานหลักฐานที่เป็นเท็จและเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายที่นำมาแสดง เป็นต้น

ระบบการปฏิภาณในคดีอาญา

การเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์และฎีกานั้นเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องของเนื้อหาในคำพิพากษา แต่หากทุกคดีมีการแก้ไขได้ก็ย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนและความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา ซึ่งอาจจะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ แต่หากความไม่ถูกต้องนี้ไม่ได้รับการแก้ไขเสียเลยก็ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกัน ทำให้แต่ละประเทศวางแนวทางและหลักการในการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาว่าจะสามารถทำได้มากน้อยอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องที่แต่ละประเทศว่าจะเลือกใช้วิธีใดให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและระบบศาลของประเทศนั้น ๆ การอุทธรณ์หรือฎีกาในปัจจุบันจึงเป็นระบบของการให้สิทธิหรือระบบสิทธิ และระบบของการใช้ดุลพินิจที่จะรับคดีหรือระบบอนุญาต การศึกษาระบบการปฏิภาณต้องเข้าใจก่อนว่าความหมายของการปฏิภาณ คือ การขอให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นที่มาของหลักการปฏิภาณประการหนึ่งว่า ฎีกาที่ยื่นต้องโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร และที่ถูกต้องเป็นอย่างไร มิฉะนั้นเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๑. ระบบการปฏิภาณแบบสิทธิ

ระบบของการให้สิทธิหรือระบบสิทธิ หมายถึง ระบบของการอุทธรณ์หรือฎีกาที่เปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้อย่างกว้างขวาง โดยถือว่าการอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นสิทธิของคู่ความ การห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นข้อยกเว้นซึ่งจะทำในรูปแบบของการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา การอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้นถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙ และกฎหมายอื่น ๆ ดังนั้น สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงของโจทก์จะถูกจำกัดมากกว่าของจำเลย แต่การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวส่วนใหญ่จะไม่ใช้การจำกัดที่เด็ดขาด หากผู้พิพากษาอนุญาตหรืออัยการสูงสุดรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีคู่ความก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ ในการอุทธรณ์คู่ความย่อมจะใช้สิทธิได้ทั้งการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย คู่ความจะได้รับการพิจารณาอีก ๒ ชั้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอื่น ๆ โดยถือวาระบบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงทำได้อีกเพียงชั้นเดียวเท่านั้น

สำหรับการอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายคู่ความย่อมจะใช้สิทธิได้โดยไม่มีข้อห้ามหรือข้อจำกัด หรือหากมีข้อห้ามก็จะมีน้อยมากและอาจมีน้อยกว่าข้อจำกัดในปัญหาข้อเท็จจริง โดยได้รับการพิจารณาอีก ๒ ชั้น เช่นเดียวกับการอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง (ชฎาภา อนุสินธ์, ๒๕๖๑ : ๒๗)

๒. ระบบการฎีกาแบบอนุญาต

ระบบของการใช้ดุลพินิจที่จะรับคดีหรือระบบอนุญาต หมายถึง ระบบของการอุทธรณ์หรือฎีกาที่ถือว่าการอุทธรณ์ฎีกานั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายห้าม คู่ความสามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายวางข้อยกเว้นเป็นบางกรณี โดยทั่วไปแล้วแม้ว่าจะเลือกใช้ระบบของการใช้ดุลพินิจที่จะรับคดีหรือระบบอนุญาตเป็นหลักในการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม การอุทธรณ์ในครั้งแรกนั้นโดยส่วนใหญ่จะอนุญาตให้กระทำได้ทั้งการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่ในครั้งที่สองหรือการฎีกานั้นถือว่าเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามหรืออนุญาตให้กระทำได้ในบางกรณีเท่านั้น ระบบนี้มีทั้งการขออนุญาตศาลล่างให้รับรองหรืออนุญาตในการอุทธรณ์หรือฎีกาโดยขออนุญาตศาลสูงเพราะเมื่อศาลล่างตัดสินแล้วก็ควรจะเป็นดุลพินิจของศาลสูงที่จะพิจารณาว่าศาลล่างดำเนินการถูกต้องหรือไม่ การใช้ดุลพินิจของศาลสูงนั้นจึงถือเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของศาลล่างอยู่ในตัว หากศาลสูงตรวจสอบแล้วเห็นว่าศาลล่างตัดสินคดีถูกต้องหรือมีความบกพร่องอยู่เพียงเล็กน้อย ศาลสูงก็จะสั่งไม่อนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกา การรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาโดยให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษานั้น ๆ ย่อมไม่อาจเป็นหลักประกันเพียงพอแก่คู่ความ และหากศาลล่างรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาแล้วตามกฎหมายศาลสูงจะต้องรับอุทธรณ์หรือฎีกาไว้พิจารณา ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่ปัญหาสำคัญอันอาจเป็นการเพิ่มภาระแก่ศาลสูงโดยไม่จำเป็น (ชฎาภา อนุสินธ์, ๒๕๖๑ : ๒๘)

๓. ข้อดีและข้อเสียของระบบการฎีกา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าระบบการฎีกาที่สำคัญในปัจจุบันมี ๒ ระบบ กล่าวคือ ระบบการฎีกาแบบอนุญาต และระบบการฎีกาแบบสิทธิ ด้วยเหตุที่ระบบกฎหมายทั้งสองมีหลักการแตกต่างกัน ทำให้มีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันด้วย ข้อดีและข้อเสียของระบบการฎีกาทั้งในส่วนระบบการฎีกาแบบสิทธิและแบบอนุญาต มีดังนี้

๓.๑ ข้อดีและข้อเสียของการฎีกาแบบสิทธิ

ระบบการฎีกาแบบสิทธิ เป็นระบบการฎีกาที่ให้สิทธิคู่ความฎีกาเป็นหลัก เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิฎีกาไว้ ระบบการฎีกาแบบสิทธิจึงมีข้อดีข้อเสีย ดังนี้

๓.๑.๑ ข้อดีของการฎีกาแบบสิทธิ

(๑) การให้สิทธิคู่ความฎีกาได้อย่างเต็มที่ ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเพื่อขอให้ศาลฎีกาทบทวนตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยยึดถือหลักว่า การฎีกาเป็นสิทธิ ทุกคดีมีสิทธิฎีกาได้เว้นแต่กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิไม่ให้ฎีกาไว้ และแม้มีข้อจำกัดก็มีเพียงจำนวนน้อย นอกจากนี้กฎหมายก็มักวางบทบัญญัติผ่อนคลายเป็นยกเว้นข้อจำกัดสิทธินั้นไว้ด้วย โดยการบัญญัติยกเว้นให้มีการขออนุญาตหรือขอให้มีการรับรองให้ฎีกาได้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดความมั่นใจได้ว่าคดีของตนจะได้รับการพิจารณาเพื่อทบทวนตรวจสอบอย่างรอบคอบถี่ถ้วนโดยผู้พิพากษาศาลฎีกาที่มีอาวุโสสูงสุดทั้งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน

(๒) มีหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการฎีกาที่แน่นอนชัดเจน ตามที่กฎหมายกำหนด มีการเปิดช่องให้มีการใช้ดุลพินิจในการฎีกาน้อย อันมีผลต่อการลดความเสี่ยงในการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบทำให้เสียความยุติธรรม

(๓) มีหลักการพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) ที่มีหลักการว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ภายหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว คู่ความมีสิทธิโดยชอบธรรมในการอุทธรณ์เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลที่สูงกว่าพิจารณาทบทวน และตรวจสอบทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้หนึ่งชั้นศาล

๓.๑.๒ ข้อเสียของการฎีกาแบบสิทธิ

(๑) ก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล เนื่องจากหลักการของระบบการฎีกาแบบสิทธิเปิดโอกาสให้คู่ความฎีกาได้อย่างเต็มที่ ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แม้มีการจำกัดสิทธิก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น และถึงไม่มีข้อยกเว้นจำกัดสิทธิกฎหมายก็ยังวางบทบัญญัติผ่อนคลายเป็นให้มีการฎีกาได้ โดยการบัญญัติให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งอนุญาตให้มีการฎีกา หรืออัยการสูงสุดรับรองให้มีการฎีกาข้อหานั้นได้ เมื่อมีการให้สิทธิคู่ความฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงได้ และผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าคดีที่มีการฎีกาส่วนใหญ่จะเป็นการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงถึงร้อยละ ๗๗.๙ (จิรินิติ หะวานนท์, ๒๕๓๔ : ๑๐๑ อ้างถึงใน นิตดริยา พิรวินิจ, ๒๕๕๐ : ๙๑ - ๙๓) ในขณะที่ผู้พิพากษาศาลฎีกามีจำนวนน้อยไม่อาจพิจารณาคดีจำนวนมากเหล่านั้นให้เสร็จภายในเวลาอันสมควร จึงเกิดปัญหาคดีล้นศาลและปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดี จนกระทบต่อการอำนวยความสะดวก ซึ่งกระทบโดยตรงต่อความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

(๒) ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาล่าช้า กระทบต่อการอำนวยความสะดวกและประสิทธิภาพของคำพิพากษาหรือคำสั่ง (คณิต ณ นคร, ๒๕๕๕ : ๖๑๐) เพราะคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุด มีผลให้คดีถึงที่สุด ผูกพันคู่ความทุกฝ่าย เช่น การที่พิพากษาล่าช้าทำให้จำเลยต้องเสียเสรีภาพในระหว่างการพิพากษาคดีของศาลฎีกา คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องเป็นทุกข์จากการเป็นคดีความ รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการคดีที่ไม่เป็นผลประชาชนขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องรอโดยไม่อาจคาดได้ว่าเมื่อไหร่จะมีคำพิพากษา หรือต้องใช้เวลาานกว่าจะมีการตัดสินคดี เพราะไม่สามารถบริหารจัดการคดีให้เสร็จในเวลาอันควร และที่สำคัญปัญหาคดีล้นศาล และปัญหาความล่าช้าที่มีอยู่เดิมจะยิ่งสร้างปัญหาให้หนักขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการอำนวยความสะดวกของศาลฎีกาและความเชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

(๓) เปิดช่องให้คดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงที่ควรยุติกลับสามารถฎีกาเพื่อโต้เถียงปัญหาข้อเท็จจริงไม่จบไม่สิ้น

(๔) เกิดความไม่เท่าเทียมกันในทางคดี เพราะมีการกำหนดให้คดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษสูงสุดที่มีสิทธิฎีกาได้ แต่คดีที่มีอัตราโทษต่ำกลับต้องห้ามฎีกาทั้งที่คดีอัตราโทษต่ำบางคดีมีปัญหาสำคัญควรที่จะได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกามากกว่าคดีอัตราโทษสูง

(๕) ไม่สอดคล้องกับหลักการตรวจสอบการพิจารณาคดีหรือหลัก Double Degree of Jurisdiction ที่มีความหมายว่าคู่ความในคดีที่ศาลชั้นต้นตัดสินชี้ขาดคดี มีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ต่างกัน ภายใต้อาณัติอย่างเดียวกัน กล่าวคือ มีศาลชั้นต้นเป็นศาลพิจารณาชั้นที่หนึ่ง และมีศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง

นั่งพิจารณาสืบพยานในประเด็นที่มีการอุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง แต่ระบบการฎีกาแบบสิทธิศาลอุทธรณ์ ไม่ได้เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง เพราะศาลอุทธรณ์เพียงแต่พิจารณาข้อเท็จจริงจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นสืบพยานมาเท่านั้น

(๖) ระบบการฎีกาแบบสิทธิทำให้ประชาชนยึดติดในสิทธิฎีกา ข้อเท็จจริงโดยเข้าใจว่าการฎีกาเป็นสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับ และรัฐต้องจัดให้มีเพื่อคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชน

(๗) ทำให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาต้องทำงานหนักขึ้น ต้องพิจารณาทั้งฎีกาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ทั้งที่เป็นสาระและไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา

(๘) ทำให้ผู้พิพากษาศาลล่างตั้งใจทำงานคดีน้อยลง เพราะมีศาลฎีกาคอยตรวจสอบทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอีกครั้งหนึ่งอยู่แล้ว

(๙) ทำให้จำเลยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และทำให้ค่าใช้จ่ายของรัฐเพิ่มขึ้น เพื่อจะจัดการปัญหาคดีชั้นศาลและจะยังมีผลทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความล่าช้า ยิ่งคดีค้างค้ำมากขึ้นรัฐก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ต้องเน้นไปอย่างล่าช้าดังกล่าวอยู่ตลอด เช่น ค่าใช้จ่ายในอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล เงินเดือนข้าราชการลูกจ้าง ค่าดูแลจำเลยที่ต้องกักขังก่อนศาลฎีกาชี้ขาดตัดสินคดี เป็นต้น

๓.๒ ข้อดีและข้อเสียของการฎีกาแบบอนุญาต

ระบบการฎีกาแบบอนุญาต เป็นระบบการฎีกาที่ห้ามคู่ความฎีกาเป็นหลัก เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแตกต่างกับระบบการฎีกาแบบสิทธิด้วยเหตุนี้ ระบบการฎีกาโดยอนุญาตจึงมีข้อดีข้อเสีย ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ข้อดีของการฎีกาแบบอนุญาต

(๑) เป็นระบบฎีกาที่มีหลักการเอื้ออำนวยต่อการสร้างความยุติธรรม กล่าวคือมีการจัดบทบาทหน้าที่ของศาลแต่ละชั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีศาลชั้นต้นเป็นศาลพิจารณาชั้นแรก มีศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง มีศาลฎีกาเป็นศาลทบทวน ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อกฎหมาย และวางแนวทางการปรับใช้ข้อกฎหมายที่สำคัญของประเทศ ทั้งวางหลักระบบการฎีกาชัดเจนว่าห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง โดยฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ และเป็นปัญหาสำหรับอันควรสู่การพิจารณาของศาลฎีกาเท่านั้น

(๒) ทำให้ศาลอุทธรณ์มีความตั้งใจทำงานคดีมากขึ้น มีความกระตือรือร้นทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Discretionary review, ออนไลน์, ๒๕๖๓) เพราะศาลอุทธรณ์มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองที่จะทำให้ปัญหาข้อเท็จจริงยุติถึงที่สุดในชั้นศาลอุทธรณ์ ไม่มีการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงอีก ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญนี้ ส่วนปัญหาข้อกฎหมาย หากมีการวินิจฉัยคดีผิดพลาด คดีอาจได้รับอนุญาตให้ฎีกาและถูกตรวจสอบโดยศาลฎีกาอีกครั้งหนึ่ง

(๓) ควบคุมปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา เฉพาะคดีที่มีปัญหาข้อกฎหมายซึ่งมีความสำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาเท่านั้นที่ฎีกาได้ จึงมีส่วนสำคัญช่วยแก้ปัญหาคดีโดยศาล เพราะระบบการฎีกาแบบอนุญาตมีหลักการที่สามารถจำกัดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาได้ เนื่องจากผู้พิพากษาศาลฎีกาคอยทำหน้าที่ตรวจสอบคำร้อง

ขออนุญาตฎีกาในเบื้องต้น แล้วกลับกรองเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา โดยจำกัดไม่ให้คดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาออกไป หลักการเช่นนี้จึงเป็น หลักการที่เอื้ออำนวยโดยตรงต่อการแก้ปัญหาคดีชั้นศาลที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

(๔) ทำให้การพิจารณาคดีที่มีคุณภาพมากขึ้น เพราะผู้พิพากษา ศาลฎีกามีเวลาทบทวน ตรวจสอบคดีที่สำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาได้อย่างรอบคอบ เต็มที่

(๕) เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทางคดี เพราะระบบการฎีกา แบบอนุญาตมีหลักการที่เปิดช่องให้คู่ความทุกคนสามารถขออนุญาตฎีกาได้ในทุกคดี ไม่ว่าจะคดี ประเภทใด ลักษณะใด ไม่ว่าจะกฎหมายกำหนดอัตราโทษสูงหรือต่ำ หรือศาลลงโทษหนักเบาเพียงใด ก็ล้วนแต่มีสิทธิขออนุญาตฎีกาได้ทั้งสิ้น เพราะระบบการฎีกาแบบอนุญาตไม่มีข้อจำกัดสิทธิขออนุญาต ฎีกา แต่จำกัดให้อนุญาตฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

(๖) ใช้เวลาในการพิจารณาคดีลดลง แต่ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสามารถควบคุมจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกาได้ อันมีผลช่วยประหยัดเวลา และ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาแต่ละคดีได้มาก ทั้งของคู่ความและของรัฐ เพราะช่วยประหยัด เงินภาษีหรืองบประมาณของรัฐมากขึ้นสร้างความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

(๗) มีหลักการสอดคล้องกับหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ พลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) ที่มีหลักการว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ภายหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วคู่ความมีสิทธิโดย ชอบธรรมในการอุทธรณ์เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลที่สูงกว่าพิจารณาทบทวน และตรวจสอบทั้งใน ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้หนึ่งชั้นศาล

(๘) มีหลักการสอดคล้องกับหลักการตรวจสอบการพิจารณาคดีหรือ หลัก Double Degree of Jurisdiction ที่คู่ความในคดีที่ศาลชั้นต้นตัดสินชี้ขาดคดีมีสิทธิที่จะให้คดี ของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ลำดับชั้นแตกต่างกัน ภายใต้ง่อนไขอย่าง เดียวกัน กล่าวคือมีศาลชั้นต้นเป็นศาลพิจารณาชั้นที่หนึ่งและมีศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง นั่งพิจารณาสืบพยานในประเด็นที่มีการอุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง

๓.๒.๒ ข้อเสียของการฎีกาแบบอนุญาต

(๑) เป็นระบบการฎีกาที่จำกัดสิทธิในการนำคดีเข้าสู่การพิจารณา ของศาลฎีกามาก กล่าวคือ ระบบการฎีกาแบบอนุญาตมีหลักว่าห้ามฎีกา เว้นแต่ได้รับอนุญาตให้ฎีกา คู่ความศาลฎีกาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตฎีกาเท่านั้น ต่างจากระบบการฎีกาแบบสิทธิที่มีหลักให้ฎีกาได้ ทุกคดี เว้นแต่มีกฎหมายห้าม การให้สิทธิฎีกาจึงน้อยลง คู่ความในคดีจึงถูกลิดรอนสิทธิในการฎีกา มากกว่า

(๒) เกิดภาระงานหนักขึ้นจากการทำงานซ้ำซ้อน ซึ่งอาจจะไม่ช่วย แก้ปัญหาคดีชั้นศาลและปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดีได้อย่างแท้จริง เพราะหลักการของ ระบบการฎีกาแบบอนุญาตผู้พิพากษาศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีเดียวกันถึง ๒ ครั้ง กล่าวคือ การ พิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาครั้งที่ ๑ และการพิจารณาเนื้อหาฎีกาครั้งที่ ๒ จึงทำให้ศาลฎีกาต้องใช้ เวลาพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีเดียวกันหลายครั้งมากกว่าระบบการฎีกาแบบสิทธิ ซึ่งพิจารณาคดีที่มี การฎีกาเพียงครั้งเดียว เช่นนี้ย่อมมีผลเป็นการเพิ่มภาระให้ศาลฎีกามากกว่าลดงานของศาลฎีกา

โดยเฉพาะคู่ความในระบบการฎีกาแบบขออนุญาตย่อมต้องการยื่นฎีกาจึงมีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาเข้ามาจำนวนมาก เนื่องจากระบบการฎีกาแบบขออนุญาตไม่มีข้อจำกัดสิทธิขออนุญาตฎีกา คู่ความในทุกคดีมีสิทธิยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาได้ การเปลี่ยนเป็นแบบขออนุญาตจึงมีผลเป็นการเปลี่ยนจากการพิจารณาฎีกาอย่างเดียว มาเป็นการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาและพิจารณาฎีกา

(๓) เสี่ยงต่อปัญหาการใช้ดุลพินิจไม่ชอบ เนื่องจากผู้พิพากษาผู้พิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาจะขออนุญาตให้ฎีกาได้เฉพาะการฎีกาในข้อที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือปัญหาสำคัญอันที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยเท่านั้น จึงเป็นเรื่องที่เปิดช่องให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้มีการฎีกาได้มากกว่าการฎีกาในระบบการฎีกาแบบสิทธิซึ่งวางข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาไว้ชัดเจน ตามจำนวนทฤษฎีที่พิพาทกันสำหรับการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แม้มีตัวอย่างกรอบการพิจารณาว่าอย่างไรเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะหรือปัญหาสำคัญอันที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย แต่สุดท้ายการวินิจฉัยก็ต้องใช้ดุลพินิจของศาลในการชี้ขาด โดยไม่มีหลักเกณฑ์ใดมากำกับดูแลการใช้ดุลพินิจอนุญาตให้มีการฎีกาไว้ชัดเจนแน่นอนได้ นอกจากนี้ศาลยังมีความเห็นไปในแนวทางที่ว่า ดุลพินิจเป็นเรื่องเฉพาะตัวโดยแท้ของผู้พิพากษาที่ผู้พิพากษาท่านอื่นหรือศาลลำดับชั้นสูงกว่าไม่อาจก้าวล่วงได้ จึงไม่มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่ง กรณีนี้จึงอาจนำมาสู่ปัญหาการใช้ดุลพินิจที่มีชอบจากการตีความถ้อยคำดังกล่าวได้ง่าย

(๔) การทำให้คู่ความลดความสนใจในการตรวจสอบความผิดพลาดในการพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์ลง เพราะปัญหาข้อเท็จจริงจะไม่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาโดยเป็นที่สุดในชั้นอุทธรณ์ (นัดตรียา พิรวินิจ, ๒๕๕๐ : ๒๘)

ปัญหาข้อเท็จจริงกับปัญหาข้อกฎหมาย

ลักษณะของปัญหาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาสามารถจำแนกปัญหาต่าง ๆ ที่คู่ความหยิบยกขึ้นมาพิพาทกันในทุกชั้นศาล เพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีนั้นมี ๒ ประเภทเท่านั้น คือ ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย จึงต้องทำความเข้าใจถึงปัญหาทั้งสองประเภทนี้เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของการนำระบบการฎีกาแบบขออนุญาตในคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย ดังนี้

๑. ความหมายของปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อเท็จจริง หมายถึง ปัญหาที่คู่ความโต้เถียงกันว่าได้มีการกระทำหรือเหตุการณ์หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงดังที่คู่ความได้กล่าวอ้างหรือโต้เถียงกันหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ศาลจะต้องรับฟังให้ได้ข้อยุติ โดยวินิจฉัยชี้ขาดจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบต่อศาล หรือปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการวินิจฉัยจากข้อความหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่คู่ความยกขึ้นเพื่อให้ศาลใช้เป็นฐานในการวินิจฉัยสิทธิของคู่กรณีเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาว่าใครทำอะไร ที่ไหน กับใคร เมื่อไร และอย่างไร (ธานิศ เกศวพิทักษ์, ๒๕๕๕ : ๖๓๘ - ๖๕๐) ซึ่งศาลจะวินิจฉัยยุติได้แต่โดยการพิสูจน์ด้วยการนำสืบจากพยานหลักฐานไม่ต้องอาศัยตัวบทกฎหมาย (จรัญชัย เคียงกิติวรรณ, ๒๕๕๔ : ๓๐)

ปัญหาข้อกฎหมาย หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความตัวบทกฎหมาย หรือการแปลความหมายของกฎหมาย และการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับตัวบทกฎหมาย ซึ่งศาลจะต้อง

วินิจฉัยชี้ขาดด้วยการนำข้อเท็จจริงที่รับฟังเป็นยุติแล้วนั้น ไปปรับเข้าด้วยตัวบทกฎหมาย หรือเรียก ปัญหาการปรับบทหรือหาขอบท กล่าวคือ ในเรื่องการตีความบทกฎหมายถือเป็นอำนาจของศาล โดยเฉพาะในการตีความ แปล วินิจฉัยว่าบทกฎหมายนั้น ๆ มีความหมายอย่างไร แต่เฉพาะกรณีการตีความกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ ตีความว่าไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมาย โดยตีความว่าปัญหาข้อกฎหมายหมายถึงข้อกฎหมายตามกฎหมายไทยเท่านั้น ดังนั้น การตีความกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็นปัญหาข้อเท็จจริงไม่ใช่ข้อกฎหมาย ในเบื้องต้นควรพิจารณาว่าปัญหาที่พิจารณามีว่า เหตุการณ์หรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือมีอยู่ หรือเป็นจริงดังที่อ้างหรือไม่ ปัญหานี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่ถ้าปัญหาที่พิจารณาเป็นเรื่องที่ต้องการทราบความหมายของกฎหมายเรื่องการแปลความกฎหมายบทหนึ่งบทใดแล้วปัญหานั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมาย (คณิง ภาไชย, ๒๕๕๖ : ๑๗๕ - ๑๘๑)

๒. ข้อแตกต่างระหว่างปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นมีความแตกต่างจากปัญหาข้อกฎหมายในหลายประการ โดยพิจารณาจากสภาพหรือลักษณะของปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

๑) ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นจะต้องวินิจฉัยจากพยานหลักฐานในสำนวน ส่วนปัญหาข้อกฎหมายจะต้องวินิจฉัยจากตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่ามีเหตุการณ์ หรือการกระทำตามข้อเท็จจริงในประเด็นที่คู่ความถกเถียงกันหรือไม่ อย่างไร ส่วนปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยภายหลังจากศาลได้รับฟังปัญหาข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติแล้ว เพื่อวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นต้องตามตัวบทกฎหมายมาตราใด

๒) ปัญหาการโต้เถียงดุลพินิจของศาลเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนปัญหาที่โต้เถียงว่าศาลดำเนินคดีโดยผิดกฎหมายหรือไม่นั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมาย การโต้เถียงดุลพินิจของศาลอันเป็นปัญหาข้อเท็จจริง เช่น การโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ดุลพินิจในการลงโทษดุลพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ส่วนปัญหาที่โต้เถียงการดำเนินคดีของศาลว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เช่น ศาลรับฟังพยานโดยผิดกฎหมายหรือไม่ ศาลลงโทษจำเลยฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีขั้นตอนของกฎหมายหรือไม่

๓) ในส่วนความแตกต่างของปัญหาข้อเท็จจริงกับปัญหาข้อกฎหมายที่สามารถทำให้เห็นชัดเจนได้มากยิ่งขึ้น จึงขอยกตัวอย่างประกอบดังนี้

(๑) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๙๘/๒๕๕๑ (ประชุมใหญ่) โดยคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าววินิจฉัยปัญหาการกระทำของจำเลยว่าเป็นการป้องกันหรือไม่ อาจเป็นได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย แต่หากยังโต้เถียงกันอยู่ว่าจำเลยกระทำอย่างไร ที่อ้างว่ากระทำเพื่อป้องกันย่อมเป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความยุติแล้วว่ากระทำอย่างไร และคู่ความฎีกาโต้เถียงว่าการกระทำของจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์รับฟังมานั้น ถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนี้ จึงเป็นฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย

(๒) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๓/๒๕๘๗ ปัญหาว่าการกระทำของจำเลยนั้นจำเลยได้กระทำอย่างไร เป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่เมื่อรับฟังว่าจำเลยกระทำอย่างไรแล้ว การกระทำของจำเลยนั้น จะเป็นการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

(๓) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๗๕/๒๕๒๙ ปัญหาว่าอายุความเริ่มนับตั้งแต่เมื่อใดเป็น ปัญหาข้อกฎหมาย แต่ปัญหาที่ว่าโจทก์ทราบมูลเหตุแห่งคดีและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่เมื่อใดเป็น ปัญหาข้อเท็จจริง

๓. ตัวอย่างปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

เพื่อชี้ให้เห็นว่ากรณีเช่นใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริง และกรณีเช่นใดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริงมีความแตกต่างกับปัญหาข้อกฎหมายอย่างไร จึงจำเป็นต้องศึกษาจากตัวอย่างแนวทางการวินิจฉัยชี้ขาดของศาลฎีกา ดังนี้

๑) ตัวอย่างปัญหาข้อเท็จจริง

การฎีกาโต้เถียงดุลพินิจของศาล ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๑ - ๑๑๒/๒๕๑๔, ๘๙๗๓/๒๕๔๗, ๗๕๘/๒๕๔๘, ๑๘๖๔ - ๑๘๖๖/๒๕๓๖, ๘๘๗/๒๕๓๗, ๗๑๑๗/๒๕๔๐ ไม่ว่าดุลพินิจในการรับฟังข้อเท็จจริง ดุลพินิจในการลงโทษ หรือการลดโทษ ดุลพินิจในการดำเนินคดี ล้วนเป็นปัญหาข้อเท็จจริงทั้งสิ้น เช่น การโต้เถียงว่าศาลควรลดมาตราส่วนโทษให้จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๖ ขอให้ลงโทษจำเลยสถานเบา คดีมีเหตุสมควรรอการลงโทษหรือไม่ควรรอการลงโทษ โต้เถียงดุลพินิจของศาลในการรับของกลาง เป็นต้น ส่วนการอุทธรณ์โต้เถียงดุลพินิจของศาลเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาการโต้เถียงดุลพินิจคำสั่งสืบพยานโจทก์ การฎีกาโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล เช่น นำเชื่อว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดจริง ปัญหาว่าจำเลยลักทรัพย์ในขณะอายุ ๑๗ ปี ควรถูกส่งไปยังสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๓/๒๕๑๒

ปัญหาโต้เถียงว่ามีกรกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นหรือไม่ หรือมีข้อเท็จจริงนั้นอยู่จริงหรือไม่ เช่น จำเลยมีเจตนากระทำความผิดหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๗ - ๕๕๘/๒๕๔๐, ๒๙๐/๒๕๔๐, ๒๖๔/๒๕๑๕, ๑๙๖๗/๒๕๑๕ ปัญหาว่าจำเลยมีเจตนาหรือมีเจตนาทุจริตหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๗๕/๒๕๒๕ อุทธรณ์ของจำเลยกล่าวข้อความก้าวร้าวศาลหรือไม่ มีการกล่าวเช่นนั้นจริงหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๕๔๐ ปัญหาว่าโจทก์ได้นำสืบพยานหลักฐานให้เห็นว่าจำเลยได้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาต่อพนักงานสอบสวนหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๐/๒๕๐๙ ปัญหาว่าศาลลดโทษจำเลย และอาศัยเหตุที่จำเลยให้การเป็นการให้ความรู้แก่ศาลเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑/๒๕๑๑ ปัญหาว่าจำเลยแผ้วถางที่ดินที่มีสภาพเป็นป่าหรือไม่มีสภาพเป็นป่า ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๔/๒๕๑๒ ปัญหาที่ว่าทรัพย์อยู่ในความครอบครองของผู้เสียหายในขณะที่ทรัพย์นั้นถูกลักไปแล้วจำเลยรับไว้โดยรู้ว่าเป็นของคนร้าย หรือทรัพย์นั้นจำเลยได้รับมอบหมายทรัพย์ไว้ในครอบครองแล้วมีการเปรียบตั้งเอาไปเสียหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕/๒๕๑๔ ปัญหาว่าอย่างไรเป็นการประกอบอาชีพ

การอุทธรณ์โต้เถียงข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่ปัญหาข้อกฎหมาย ถือว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๖/๒๕๓๒, ๕๒๓๐/๒๕๔๕, ๑๔๔๗/๒๕๕๑, ๔๔๓/๒๕๔๖, ๖๘๘/๒๕๔๑, ๖๔๗/๒๕๔๙, ๖๗๕๕/๒๕๕๓, ๒๕๖๘/๒๕๔๖, ๒๘๒๑/๒๕๔๖ ฎีกาที่ปิดเป็นข้อเท็จจริงเป็นข้อกฎหมาย ถือว่าเป็นฎีกาในข้อเท็จจริง ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๕๐/๒๕๕๓, ๑๖๔/๒๕๕๓ ปัญหาที่ว่ากรณีที่จำเลยกระทำการป้องกันพอสสมควรแก่เหตุหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๗/๒๕๑๕ ปัญหาว่าบาดแผลที่ถูกทำร้ายเป็นบาดแผลบาดเจ็บ

ทุพพลภาพ หรือทำให้หน้าเสียโฉม หรือถึงสาหัสโดยทุกขเวทนาเกินกว่า ๒๐ วัน หรือถึงสาหัสเพราะไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติเกิน ๒๐ วัน หรือถึงสาหัสเพราะทุพพลภาพหรือพิการไปจนตลอดชีวิตหรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙๘/๒๔๘๑, ๘๕๓ - ๘๕๔/๒๔๗๙, ๑๗๐/๒๔๙๓ ปัญหาว่าเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องป้องกันตัวหรือไม่ เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๘/๒๔๘๒ ศาลล่างทั้งสองศาลฟังว่าจำเลยดำโจทก์เป็นการใส่ความ จำเลยฎีกากว่าคำกล่าวนั้นเป็นการดำเนินคดี และไม่มีใครเชื่อถือนั้นเป็นการเถียงข้อเท็จจริง ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๖/๒๔๘๙

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น รวมเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ก็ล้วนเป็นปัญหาที่คู่ความโต้เถียงกันว่า ถึงการเกิดขึ้นหรือมีอยู่ของการกระทำ หรือเหตุการณ์หรือพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นปัญหาที่ศาลจะต้องรับฟังให้ได้ข้อยุติ โดยวินิจฉัยชี้ขาดด้วยการวินิจฉัยจากพยานหลักฐานที่คู่ความต้องนำสืบให้ศาลเห็น เพื่อวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ยุติก่อนมีการวินิจฉัยข้อกฎหมายในลำดับต่อไป

๒) ตัวอย่างปัญหาข้อกฎหมาย

(๑) หากปัญหาข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติแล้ว แต่ปัญหาข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วนั้น จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑/๒๔๙๘, ๙๗๘/๒๔๙๒, ๑๙๖๗/๒๕๑๕, ๑๐๑๘๙/๒๕๔๖, ๗๖๗๓/๒๕๑๑

(๒) การวินิจฉัยว่าการกระทำใด เป็นความผิดฐานใดหรือไม่ อันเป็นการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๗๓/๒๕๑๑

(๓) วินิจฉัยข้อความที่จำเลยกล่าวว่า เป็นการใส่ความโจทก์ร่วม โดยประการที่น่าจะทำให้โจทก์ร่วมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือไม่ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๘๙/๒๕๔๖

(๔) การอุทธรณ์ว่าศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๑๗/๒๕๒๙

(๕) การอุทธรณ์ว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยพยานหลักฐานไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(๖) ฎีกากว่าศาลล่างกำหนดโทษจำเลย โดยไม่ลดมาตราส่วนโทษให้ตามกฎหมายเป็นการไม่ถูกต้อง (วิเชียร ติเรกอุดม, ๒๕๕๖ : ๔๔๘ - ๔๕๐)

(๗) ปัญหาที่ข้อเท็จจริงยุติแล้ว ว่าจำเลยดำผู้เสียหายว่าอย่างไร การนั้นจะเป็นหมิ่นประมาท หรือดูหมิ่นซึ่งหน้า เป็นเรื่องการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง ตัวอย่างคำสั่งศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๔๙๐

จากตัวอย่างข้างต้น รวมเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เพราะเป็นประเด็นเป็นปัญหาที่ข้อเท็จจริงยุติแล้ว ต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายในการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นคดีดังกล่าวหรือเรียกว่า ปัญหาการปรับบทหรือหาปรับบท

หลักเกณฑ์การฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Civil Law และ กลุ่มประเทศ Common Law

หลักเกณฑ์การฎีกาและข้อจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญามีทั้งในส่วนหลักเกณฑ์การฎีกา และจำกัดสิทธิฎีกาของต่างประเทศ ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือระบบ Civil Law โดยจะศึกษาระบบการฎีกาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และศึกษาระบบการฎีกาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือระบบ Common Law โดยจะศึกษาระบบการฎีกาของสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์การฎีกาและข้อจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาที่มีความเหมาะสมที่จะนำระบบการฎีกาแบบอนุญาตมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มประเทศ Civil Law

๑. สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมายหรือกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นจะเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือไม่ยุติธรรม โดยถือว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิอันชอบธรรมของจำเลย หลังจากที่มีการปฏิรูปด้านกฎหมายภายในประเทศ ก็ได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาขึ้น หากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในผลของคำพิพากษาศาลชั้นต้นยอมอุทธรณ์ฎีกาได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด (นิตดรียา พิรวินิจ, ๒๕๕๐ : ๕๑ – ๖๐)

1.1 โครงสร้างและระบบศาล

ศาลยุติธรรมของสาธารณรัฐฝรั่งเศสแบ่งเป็น ศาลยุติธรรมในคดีแพ่งและศาลยุติธรรมในคดีอาญา (ธนกร วรปรัชญากุล, ๒๕๕๑ : ๕๔) ในส่วนของศาลยุติธรรมในคดีอาญา มีการพิจารณาพิพากษาในลำดับชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น (Jurisdiction de premiere instance) ศาลอุทธรณ์ (Cour d' Appel) และศาลฎีกา (ฌร็แต็ง เลิศไพโรวัน, ๒๕๕๔ : ๒๔)

สำหรับศาลอุทธรณ์นั้นแบ่งเป็น ศาลอุทธรณ์แผนกคดีแพ่งและศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา ในกรณีมีการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์มี ๒ ประเภท คือ การขอให้ทบทวนคำพิพากษาศาลในกรณีปกติ และการขอให้ทบทวนคำพิพากษาศาลในกรณีพิเศษ ในส่วนของการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาในกรณีปกติ สามารถทำได้ ๒ กรณี คือ การอุทธรณ์คำพิพากษา และการร้องคัดค้านคำพิพากษา การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลโดยการอุทธรณ์ต่อศาลที่อยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่า คือ ศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีใหม่ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์อาจมีคำพิพากษายืนตามหรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็ได้และผู้ที่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ต้องเป็นคู่ความในคดีในศาลชั้นต้นซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในคดี เว้นแต่คู่ความนั้นจะได้สละสิทธิในการอุทธรณ์เสีย นอกจากนี้ บุคคลภายนอกที่มีได้เป็นคู่ความหรือผู้แทนในคดีก็สามารถร้องขอเข้ามาในคดีได้หากตนเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดี โดยการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาล หรือกรณีที่ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีแล้วหากศาลเห็นสมควร ศาลอาจเรียกบุคคลภายนอกซึ่งต้องถูกบังคับตามคำพิพากษาให้เข้ามาในคดีได้ด้วย ส่วนการร้องคัดค้านคำพิพากษา

กระทำโดยคู่ความซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้แพ้คดีโดยขาดนัดด้วยการร้องคัดค้านคำพิพากษาต่อศาลเดิม เพื่อให้พิจารณาคดีใหม่ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายภายในกำหนด ๑๐ วัน การขอให้ทบทวนคำพิพากษาศาลในกรณีพิเศษ กระทำได้โดยการคัดค้านคำพิพากษาโดยบุคคลภายนอกในคดีแพ่ง และการขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในคดีแพ่ง รวมทั้งการยื่นฎีกาคำพิพากษาศาลในคดีแพ่งและคดีอาญา (ธนกร วรปรัชญากุล, ๒๕๕๑ : ๕๘ - ๖๓)

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดของศาลยุติธรรมสาธารณรัฐฝรั่งเศส มี ๖ แผนก ได้แก่ แผนกคดีอาญา ๑ แผนก แผนกคดีแพ่ง ๕ แผนก คือ แผนกคดีครอบครัวและสัญญา ๑ แผนก แผนกคดีละเมิด ลาภมิควรได้ และจัดการงานนอกสั่ง ๑ แผนก แผนกคดีเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ จำนอง การจดทะเบียนที่ดิน ๑ แผนก แผนกคดีสังคม ๑ แผนก และแผนกคดีพาณิชย์ ๑ แผนก ประธานศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีในรูปแบบพิเศษหรือในรูปแบบของแผนกคดีผสม กรณีปัญหาที่พิจารณาเกี่ยวข้องกับแผนกคดีของศาลฎีกาหลายแผนกได้ นอกจากนี้ อาจมีการพิจารณาคดีรูปแบบพิเศษอีกอย่างหนึ่งคือ การพิจารณาคดีโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีต่าง ๆ ทั้ง ๖ แผนก ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่มีอาวุโสสูงสุดในแต่ละแผนก และอัยการสูงสุด รวมทั้งสิ้น ๒๖ คน เนื่องจากศาลฎีกาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสทำหน้าที่พิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง บทบาทและหน้าที่หลักก็คือ การควบคุมการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง การตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการตีความกฎหมาย เมื่อใดที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลฎีกามีอำนาจเพิกถอนคำพิพากษาที่ขัดต่อกฎหมายเหล่านั้นได้ โดยการทำความเห็นส่งไปให้ศาลที่มีลำดับชั้นเดียวกันกับศาลที่พิพากษาคดีนั้นดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีเสียใหม่ (จันจิรา นาคาสู, ๒๕๕๘ : ๓๒)

๑.๒ ระบบการพิจารณาพิพากษาในศาลสูงของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กรณีที่ยื่นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

๑) การละเมิดบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อศาลฎีกาทำหน้าที่ควบคุมดูแลมิให้คำพิพากษาขัดต่อกฎหมาย การฎีกาว่าคำพิพากษาละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายย่อมเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจโดยตรงของศาลฎีกา

๒) ศาลที่พิจารณาคดีนั้นไม่มีอำนาจ เป็นกรณีที่คู่ความต้องกล่าวอ้างประเด็นอำนาจศาลในศาลที่พิจารณาข้อพิพาทในคดีนั้นมาก่อน เพราะศาลฎีกาไม่มีอำนาจยกคดีขึ้นว่ากล่าวเป็นครั้งแรกได้ เว้นแต่กรณีที่ว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองหรือศาลอาญาเท่านั้น

๓) ศาลใช้อำนาจเกินขอบเขต เป็นกรณีศาลยุติธรรมก้าวล่วงอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและอำนาจของฝ่ายบริหาร

๔) คำพิพากษาของศาลขัดแย้งกัน เป็นกรณีที่คำพิพากษา ๒ เรื่อง มีความหมายเดียวกันและเกิดความขัดแย้งกัน ซึ่งเป็นกรณีที่คำพิพากษาทั้งสองเรื่องไม่สามารถขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาใหม่ได้ตามกรณีปกติ

๕) การไม่ปฏิบัติตามรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เช่น การไม่ปฏิบัติตามรูปแบบกระบวนการพิจารณาคดี และการไม่ปฏิบัติตามรูปแบบของคำพิพากษาที่ถูกต้อง การไม่ระบุเหตุผลในคำพิพากษาหรือเหตุผลของคำพิพากษาไม่เพียงพอเป็นเหตุให้ต้องเพิกถอนการที่กระทำไป

๖) คำพิพากษาศาลขาดกฎหมายรองรับ เกิดขึ้นในกรณีที่คำพิพากษานั้น ถูกต้องตามกฎหมายในวันที่ศาลมีคำพิพากษา แต่ต่อมามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นใหม่ในภายหลัง ซึ่งทำให้ คำพิพากษาศาลขาดกฎหมายรองรับ เช่น กรณีมีการประกาศกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้บังคับในระหว่างคดีอยู่ ในการพิจารณาของศาลฎีกา เป็นต้น

ขั้นตอนในการพิจารณาชั้นศาลฎีกานั้น ในส่วนคำพิพากษาที่จะมีการยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาของฝรั่งเศสได้นั้น ต้องผ่านการพิจารณาพิพากษาของศาลล่าง ซึ่งก็คือศาลอุทธรณ์หรือคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนในคดีอาญาจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และคู่ความมีสิทธิยื่นฎีกาคำพิพากษาในคดีอาญาได้ภายในกำหนด ๕ วัน นับแต่วันที่ได้แจ้งผลคำพิพากษา ศาลฎีกาของฝรั่งเศสมีหน้าที่ควบคุมการตีความบทบัญญัติของกฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างถูกต้องตามกฎหมาย ศาลฎีกาก็จะมีคำสั่งยกฎีกาเรื่องนั้นเสีย และถือว่าสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาในชั้นฎีกา แต่คู่ความที่ยื่นฎีกาโดยไม่มีเหตุอันควรจะต้องถูกลงโทษปรับ และชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่าง เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาจะวินิจฉัยยกคำพิพากษาของศาลล่างพร้อมทั้งระบุเหตุผลของความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษาของศาลล่างไว้ในคำวินิจฉัยด้วย แล้วส่งคำพิพากษาเรื่องนั้นไปให้ศาลล่างอื่นที่เป็นศาลประเภทเดียวกันและอยู่ในลำดับเดียวกัน ซึ่งมีใช้ศาลที่พิจารณาคดีเรื่องนั้นมาก่อนทำการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีเรื่องนั้นใหม่ ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีนั้นใหม่มีอำนาจวินิจฉัยโดยอิสระและอาจมีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกับศาลฎีกาและถือว่าคดีในชั้นฎีกาเป็นอันสิ้นสุดลง แต่ในกรณีที่ศาลล่างใหม่ไม่ได้มีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกับที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายไปแล้วแต่กลับมีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกับที่ศาลล่างเดิมเคยวินิจฉัยไว้ กรณีเช่นนี้ประธานศาลฎีกาต้องนำคำพิพากษาเรื่องนั้นเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในการพิจารณาของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ภายหลังจากพิจารณาคดีแล้วในกรณีที่ประชุมใหญ่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลล่างใหม่ที่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลล่างเดิมว่าวินิจฉัยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจยกฎีกาและถือว่าคดีเป็นอันสิ้นสุดในชั้นฎีกาได้ แต่ในกรณีที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีว่าคำวินิจฉัยของศาลล่างเดิมวินิจฉัยไว้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจยกคำพิพากษาของศาลล่าง แล้วส่งคดีไปให้ศาลล่างอื่นอีกศาลหนึ่งที่มีใช้สองศาลล่างที่เคยวินิจฉัยคดีมาแล้ว มีคำวินิจฉัยใหม่อีกครั้ง โดยการวินิจฉัยชี้ขาดคดีครั้งใหม่นี้ศาลล่างใหม่ต้องมีคำพิพากษาในประเด็นข้อกฎหมายเช่นเดียวกับที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้แล้วในคดีนั้น ๆ (ธนกร วรปรัชญากุล, ๒๕๕๑ : ๖7 - 68)

๒. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กลุ่มประเทศนี้ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) โดยมีที่มาจากกฎหมาย 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก กฎหมายลายลักษณ์อักษร อันประกอบไปด้วยรัฐธรรมนูญแห่งเยอรมนี ประมวลกฎหมาย และกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติโดยสหพันธรัฐและรัฐต่าง ๆ ประการที่สอง จารีตประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากที่มาแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว หลักกฎหมายจากคำพิพากษาของศาล (Case law) และกฎหมายแห่งสหภาพยุโรป ก็นับว่ามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายนี้ด้วย แต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นที่มาแห่งกฎหมายของเยอรมนี

2.1 โครงสร้างและระบบศาล

โครงสร้างศาลในเยอรมนีมีความซับซ้อน เนื่องจากหลักการสำคัญ 2 ประการที่ใช้ในการเรียงลำดับชั้นศาล คือ หลักความชำนาญพิเศษ (Specialisation) และหลักการกระจายอำนาจของศาล (Decentralisation) ซึ่งพัฒนามาจากลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ และการจัดทำประมวลกฎหมายของประเทศ ได้แก่ พระธรรมนูญศาล (Organisation of the Courts Act) เป็นต้น การจัดโครงสร้างศาลตามหลักการกระจายอำนาจเกิดขึ้นมาจากการแบ่งแยกระหว่างศาลในระบบสหพันธรัฐและระบบรัฐ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศที่วางหลักให้อำนาจตุลาการนั้นเป็นของผู้พิพากษา โดยใช้อำนาจดังกล่าวในศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ (The Federal Constitutional Court) ศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) และศาลแห่งรัฐ (Regional Courts) (ชานาภา ซอบพิเชียร, 2553 : 97) อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีถือเป็นเอกสิทธิ์ของตุลาการอย่างสิ้นเชิง (Judicial Monopoly) ทั้งนี้ หลักการกระจายอำนาจของศาลได้แบ่งออกเป็น 2 ระบบดังนี้

(1) ศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) ถือเป็นศาลในลำดับสูงที่มีหน้าที่หลักคือการเป็นศาลพิจารณาคดีอุทธรณ์ฎีกาชั้นสุดท้ายสำหรับคดีที่มีการอุทธรณ์ฎีกาโต้แย้งคำพิพากษาของศาลในระดับรัฐ เพื่อให้การตีความทางกฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังเพื่อพัฒนาระบบกฎหมายของประเทศ

(2) ศาลแห่งรัฐ (Regional Courts) ในแต่ละรัฐจะมีการจัดระบบโครงสร้างของศาลเองตามอำนาจที่รับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งประเทศ และรับผิดชอบในการบริหารจัดการ กำหนดเขตอำนาจศาลและการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี

ส่วนหลักความชำนาญพิเศษนั้น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้จัดตั้งศาล 6 ประเภท เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีชำนาญพิเศษไว้ในแต่ละมลรัฐ ได้แก่ ศาลยุติธรรมหรือศาลที่มีเขตอำนาจในคดีทั่วไป (Courts of Ordinary or Regular Jurisdiction) ศาลปกครอง (Administrative Courts) ศาลแรงงาน (Labour Courts) ศาลสังคม (Social Courts) ศาลภาษีอากรหรือการเงิน (Revenue or Finance Courts) และศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ (The Federal Constitutional Court)

ในแต่ละมลรัฐจะมีศาลอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด และศาลสูง และศาลสหพันธรัฐ เป็นศาลสูงสุดสหพันธรัฐ คือเป็นศาลสูงสุดของประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศาลแขวง เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง และที่มีใช้ความผิดที่ต้องเริ่มพิจารณากันในศาลจังหวัด กล่าวคือ ความผิดที่จะพิจารณากันในศาลแขวงเป็นความผิดประเภทที่มีระดับความร้ายแรงน้อยไปจนถึงปานกลาง ที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี และจะต้องมิใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย โดยศาลแขวงจะพิพากษาลงโทษบุคคลใดเกินกว่า 4 ปี หรือออกคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่ได้

2. ศาลจังหวัด มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่อยู่นอกอำนาจของศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงแต่เป็นคดีอาญาที่มีความสำคัญ โดยพนักงานอัยการเห็นควรให้ศาลจังหวัดเป็นผู้พิจารณา ศาลจังหวัดสามารถทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น (First Instant) หรือเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Instant) กล่าวคือ เป็นศาลพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงด้วย ในคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก และจากผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเรียกอุทธรณ์ชนิดนี้ว่า

Berufung ในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในชั้นนี้ ซึ่งองค์คณะในการนั่งพิจารณาพิพากษาจะขึ้นอยู่กับคดีแต่ละประเภทไป โดยการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษานายเดี่ยวของศาลแขวงจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา ส่วนการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็กจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา

3. ศาลสูงมลรัฐ เป็นศาลพิจารณาที่มีอำนาจหลากหลาย เนื่องจากอาจทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีอาญาในฐานะศาลพิจารณาชั้นต้น ศาลพิจารณาชั้นที่สอง หรือศาลพิจารณาชั้นที่สามก็ได้ โดยมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐเป็นศาลพิจารณาชั้นต้นมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอาชญากรรมที่เป็นอาชญากรรมที่กระทบโดยตรงต่อผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ หรือความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และคดีฆาตกรรมหมู่

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง มีหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัด เว้นแต่ถ้าในการพิจารณาของศาลจังหวัดกระทำโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา ในการอุทธรณ์คำพิพากษาจะทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การอุทธรณ์เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายจากศาลจังหวัด หรือการอุทธรณ์เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรง ต่อศาลสูงมลรัฐที่เรียกการอุทธรณ์เช่นนี้ว่า Sprungrevision

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สาม ที่เป็นการอุทธรณ์เฉพาะแต่ในปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการเริ่มต้นคดีจากในศาลแขวง (The Local court)

4. ศาลสูงสุดสหพันธรัฐ ทำหน้าที่เป็นศาลสุดท้าย เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เท่านั้น (Court of Appeal of Last Resort) เป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาชั้นสูงสุดรับพิจารณาเฉพาะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จากศาลจังหวัดหรือองค์คณะใหญ่ทางอาญาหรือศาลสูงมลรัฐ ที่ทั้งสองศาลทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงจะไม่ได้รับการพิจารณาในศาลนี้ (กมลชัย รัตนสกววงศ์, 2531 : 11 – 14)

การแบ่งศาลออกเป็นตามประเภทดังกล่าวนี้มีข้อดี คือ ข้อพิพาทและประเด็นปัญหาอันเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะจะถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่ตั้งขึ้น และมีวัตถุประสงค์ในการพิจารณาคดีตัดสินคดีดังกล่าวเป็นพิเศษ ผู้พิพากษาจึงต้องมีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่มาก อันส่งผลต่อคุณภาพของคำพิพากษา ส่วนข้อเสีย คือ คู่ความอาจมีปัญหาในการฟ้องร้องคดีต่อศาล อันเนื่องมาจากประเด็นปัญหาข้อกฎหมายแห่งคดีอาจเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจตั้งแต่สองศาลขึ้นไป ซึ่งเป็นผลมาจากหลักการจัดโครงสร้างศาลที่แตกต่างกัน

ในการใช้ระบบประมวลกฎหมายนี้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการแยกฐานความผิดอาญาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ ได้แก่ ความผิดอาญาที่มีระวางโทษจำคุก 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดที่มีระวางโทษมากกว่านั้น และ

2) ความผิดอาญาที่มีโทษปานกลาง ได้แก่ ความผิดที่มีระวางโทษเบากว่าความผิดอาญาอุกฉกรรจ์

ส่วนความผิดลหุโทษนั้นไม่ถือเป็นความผิดในทางอาญาแต่เป็นความผิดในทางปกครอง (Minor offences)

2.2 ระบบการพิจารณาพิพากษาในศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลสูงของเยอรมันนั้นเริ่มเห็นภาพได้ชัดเจนกว่าระยะเวลาก่อนหน้านี้นี้มาก กล่าวคือ การอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความที่จะต้องพึงระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง หากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาอย่างไรแล้วคู่ความย่อมอุทธรณ์ต่อศาลที่อยู่ในลำดับสูงกว่าศาลเดิม และหากศาลที่อยู่ในลำดับสูงกว่าเดิมตัดสินอย่างไรแล้วหากคู่ความไม่พอใจย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ต่อไปยังศาลฎีกาได้อีก โดยศาลสูงที่พิจารณาอุทธรณ์จะพิจารณาข้อเท็จจริงนั้นเสียใหม่ แต่ข้อเท็จจริงที่ศาลสูงจะพิจารณาให้มันจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เคยปรากฏในศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นมาก่อน และข้อเท็จจริงอันนั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการฟ้องร้องคดีนั้นและการพิจารณาคดีที่อุทธรณ์ขึ้นมา นั้น ศาลสูงจะพิจารณาคดีโดยอาศัยรายงานการดำเนินกระบวนการพิจารณาจากศาลชั้นต้นที่พิจารณามาแล้ว นอกจากนี้ยังมีการอุทธรณ์อีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า การทบทวนแก้ไข ซึ่งวิธีการนี้จะใช้กับคดีที่ไม่อาจอุทธรณ์ได้และอาจมีสาเหตุมาจากความผิดของคู่ความเอง คือ การขาดนัดพิจารณาในศาลชั้นต้น

ในเยอรมนีทั้งโจทก์และจำเลยต่างก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีมาตรการในการจำกัดการอุทธรณ์ กล่าวคือ หากคู่ความเห็นว่าคำพิพากษาไม่ถูกต้องด้วยประการใด ก็ย่อมใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้ หากเห็นว่าคำพิพากษาของศาลชอบแล้วหรือพอใจผลแห่งคำพิพากษาแล้วก็ย่อมสละสิทธิในการอุทธรณ์ได้ พนักงานอัยการจะเป็นผู้แทนที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ และในขณะเดียวกันพนักงานอัยการก็มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วย เนื่องจากจำเลยก็เป็นประชาชนคนหนึ่ง ฉะนั้นในการใช้สิทธิการอุทธรณ์ของพนักงานอัยการนอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณะแล้ว คือให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษและให้ได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิด พนักงานอัยการจึงอาจอุทธรณ์ในกรณีที่เป็นคุณแก่จำเลยได้ เช่น พนักงานอัยการพบพยานหลักฐานที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย หรือมีเหตุที่จำเลยควรได้รับการลดหย่อนโทษ พนักงานอัยการอาจอุทธรณ์เพื่อประโยชน์แก่จำเลยได้

การอุทธรณ์ครั้งแรกในปัญหาข้อเท็จจริงจะไม่มีจำกัดแต่ประการใดโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรอง คู่ความก็มีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ อันเป็นไปตามหลัก liberality of appeal ตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ยอมให้มีการอุทธรณ์อย่างน้อยหนึ่งชั้น เพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย กรณีการพิจารณาความผิดอาญาที่ร้ายแรงโดยองค์คณะที่เรียกว่า Grosse Strafkammer ซึ่งจะประกอบด้วย ผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย การพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะดังกล่าวจะเป็นที่สุดไม่อาจจะอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้ คงอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น หลัก liberality of appeal ดังกล่าว จึงไม่ใช้กับการพิจารณาโดยองค์คณะนี้ ทั้งนี้เพราะถือว่าการพิจารณาโดยองค์คณะดังกล่าวเป็นไปโดยรอบคอบแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก หากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป ส่วนคดีต่าง ๆ นั้นสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงไปยังศาลจังหวัด

สำหรับปัญหาข้อกฎหมายยังสามารถอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่ง ในเมื่อมีความไม่ถูกต้องในการใช้กฎหมาย (Revision) โดยอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดของมลรัฐสำหรับคดีที่ตัดสินโดยองค์คณะ Grosse strafkammer ในกรณีที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นซึ่งคดีนั้นไม่อาจจะอุทธรณ์ในปัญหา

ข้อเท็จจริงได้ แต่ยอมอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดของสหพันธรัฐ การที่คู่ความไม่พอใจในผลของคำพิพากษาจากการอุทธรณ์ในชั้นแรก ก็ยอมอุทธรณ์ชั้นที่สองโดยการ Revision แต่การอุทธรณ์นี้จะต้องกล่าวอ้างว่ามีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้น โดยต้องกล่าวอ้างว่าคำพิพากษานั้นอยู่บนรากฐานของการฝ่าฝืนกฎหมาย ได้แก่ บรรทัดฐานทางกฎหมายที่ควรจะต้องใช้ แต่มิได้ถูกนำมาใช้หรือนำมาใช้โดยไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ หากศาลสูงมลรัฐในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงโต้แย้งคำพิพากษาจากศาลนี้ก็ไม่อาจทำได้ คงทำได้เพียงการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสหพันธรัฐเท่านั้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี แบ่งการอุทธรณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ การอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย (Berufung) การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย (Revision) และการอุทธรณ์คำสั่งศาล (Beschwerde)

ในคดีที่มีการเริ่มต้นพิจารณาจากศาลแขวง เป็นคดีอาญาที่มีระวางโทษไม่สูงมาก กล่าวคือ ความผิดที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี ในการอุทธรณ์คำพิพากษาคู่ความจะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด ในกรณีเช่นนี้ศาลจังหวัดจะอยู่ในสถานะเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง ซึ่งในคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาจากผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง องค์กรคณะในชั้นอุทธรณ์ในศาลจังหวัด ประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน เรียกว่าองค์กรคณะเล็กทางอาญา ส่วนการอุทธรณ์คำพิพากษาจากองค์กรคณะในศาลชั้นต้นจะได้รับการพิจารณาโดยองค์กรคณะใหญ่ทางอาญา ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน เป็นองค์กรคณะ

ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด ศาลสูงมลรัฐจะพิจารณาอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัด เว้นแต่ถ้าในการพิจารณาของศาลจังหวัดจะกระทำโดยองค์กรคณะใหญ่ทางอาญา ในการอุทธรณ์คำพิพากษาจะทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ส่วนการพิจารณาขององค์กรคณะบางประเภทที่ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งในข้อเท็จจริงได้ ทำได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ ในกรณีที่การพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัดที่ได้รับการพิจารณาโดยองค์กรคณะใหญ่ทางอาญา เนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์กรคณะนี้จะเป็นที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก

และในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐ ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้นองค์กรคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่เป็นอาชญากรรมที่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐนั้นได้พิจารณาคดีจนมีคำพิพากษาแล้วนั้น การโต้แย้งคำพิพากษาทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากศาลสูงสหพันธรัฐมีอำนาจพิจารณาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้อาจถือว่าการพิจารณาในข้อเท็จจริงขององค์กรคณะผู้พิพากษาดังกล่าวได้กระทำโดยรอบคอบดีแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก (ชาลนุรงค์ ปรานีจิตต์ และคณะ, 2544 : 27 – 29)

สำหรับในระบบของศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธรัฐนั้นมีพันธกิจในการทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแห่งการใช้กฎหมาย (Uniformity of Law) โดยการอธิบายประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย และพัฒนาระบบกฎหมาย ซึ่งจะเลือกรับคดีเพื่อพิจารณาพิพากษาเฉพาะอุทธรณ์หรือฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น (Appeal on Points of Law หรือ Revision) โดยมีหลักเกณฑ์ในการ

เลือกรับคดีแบ่งตามประเภทของคดีทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะคดีอาญา ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code) ดังนี้

ในฝ่ายจำเลยและพนักงานอัยการมีอำนาจในการฎีกาคำพิพากษาศาลล่างในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ โดยการฎีกาคำพิพากษาศาลล่างต่อศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์กระทำได้เฉพาะกรณีการฎีกาคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐในคดีอาญาความผิดร้ายแรงหรือคำพิพากษาของศาลสูงแห่งรัฐในคดีอาญาความผิดร้ายแรงในลักษณะเป็นความผิดต่อรัฐ การยื่นฎีกาให้ยื่นต่อศาลที่มีคำพิพากษาภายใน 1 สัปดาห์ นับแต่ได้อ่านคำพิพากษา โดยมีเหตุแห่งการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้

- (1) คำพิพากษาของศาลขัดต่อกฎหมาย
- (2) การพิพากษานั้นขัดต่อกฎหมายดังกล่าว คือ การที่ศาลไม่ปรับใช้หลักกฎหมายหรือปรับใช้หลักกฎหมายผิดพลาด

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันได้กำหนดเหตุแห่งการฎีกา

ที่ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์จะต้องรับพิจารณาพิพากษาไว้จำนวน 8 ประการ (Absolute Grounds for Appeal on Law) ได้แก่

- (1) ศาลพิจารณาพิพากษาคดีโดยกระทำไม่ถูกต้องตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ
- (2) ผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบที่ไม่มีอำนาจตามกฎหมายเข้าร่วมในการทำคำพิพากษานั้น

พิพากษานั้น

- (3) ผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมในการทำคำพิพากษาหลังจากถูกคัดค้าน (Challenge for Bias) และคำร้องขอคัดค้านนั้นมีมูลตามกฎหมาย

(4) ศาลพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่มีเขตอำนาจ

- (5) การพิจารณาคดีปราศจากพนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนด

- (6) คำพิพากษาที่กระทำโดยผ่านการพิจารณาไต่สวนด้วยวาจา นั้น กระทำโดยไม่ถูกต้อง

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

- (7) คำพิพากษาไม่มีเหตุแห่งการวินิจฉัยคดี

- (8) คำให้การถูกปฏิเสธไม่รับพิจารณาโดยคำสั่งศาลในประเด็นปัญหาสำคัญสำหรับการ

วินิจฉัยคดี

ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์มีอำนาจออกคำสั่งยกฎีกาโดยไม่มีการพิจารณาไต่สวนได้ (Dismissal without Main Hearing) หากเห็นว่าเป็นกรณีทั้ง 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ศาลเห็นว่าไม่อาจรับพิจารณาฎีกาดังกล่าวได้ เนื่องจากการยื่นฎีกาไม่ถูกต้องตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ประการที่สอง องค์คณะผู้พิพากษาเห็นอย่างเปิดเผยว่าฎีกาของพนักงานอัยการไม่มีเหตุแห่งการฎีกาตามกฎหมาย

ประการที่สาม องค์คณะผู้พิพากษาเห็นอย่างเปิดเผยว่าฎีกาที่ยื่นเพื่อเป็นประโยชน์แก่จำเลยมีเหตุแห่งการฎีกาตามกฎหมาย

สำหรับกรณีตามประการที่สองและสามถือได้ว่าเป็นการที่ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์ปฏิเสธไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษา อย่างไรก็ตาม หากศาลไม่มีคำสั่งยกฎีกาดังกล่าวแล้วก็แสดงว่าศาลมีดุลพินิจรับคดีไว้พิจารณาพิพากษา เนื่องจากมีเหตุแห่งการฎีกาตามกฎหมาย เมื่อศาล

พิจารณาแล้วเห็นว่าคำพิพากษาศาลล่างขัดต่อกฎหมาย ศาลจะพิพากษากลับคำพิพากษาดังกล่าว และหากการพิพากษากลับด้วยเหตุเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยไม่ต้องมีการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงอีก ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธรัฐมีอำนาจพิพากษาในเนื้อหา (Decision on the Merits) ได้โดยไม่ต้องส่งสำนวนกลับไปยังศาลล่างอีก ซึ่งอาจพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิด (Acquittal) หรือ ยุติการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือกำหนดหรือแก้ไขข้อตราโทษที่ลงแก่จำเลยได้ นอกเหนือจากกรณีดังกล่าว ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธรัฐจะต้องส่งสำนวนไปยังศาลล่างที่ทำคำพิพากษานั้นหรือศาลอื่นในลำดับชั้น และรัฐเดียวกัน เพื่อทำคำพิพากษาใหม่ (ชนาภา ชอบพิเชียร, 2553 : 103 – 106)

กลุ่มประเทศ Common Law

๑. สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law System) อันมีที่มาจากกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งมีบ่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญ สนธิสัญญา รัฏฐบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐบาลกลาง กฎเกณฑ์ที่ตราขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาล รัฐธรรมนูญมลรัฐ และกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมลรัฐ

๑.1 โครงสร้างและระบบศาล

โครงสร้างศาลในสหรัฐอเมริกากำหนดตามประเภทของคดีที่ศาลมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษา (Jurisdiction) การจัดโครงสร้างของศาลคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เขตอำนาจทางภูมิศาสตร์ (Geographical Jurisdiction) ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจทางภูมิศาสตร์ที่มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งเขตอำนาจดังกล่าวมักเป็นไปตามเขตพื้นที่การปกครอง เช่น เมืองและมลรัฐ เป็นต้น

ประการที่สอง เขตอำนาจตามประเภทแห่งคดี (Subject Matter Jurisdiction) ศาลที่แบ่งตามลักษณะนี้ถูกจำกัดอำนาจให้พิจารณาคดีเพียงบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีอาญาความผิดไม่ร้ายแรง (Misdemeanors) และคดีแพ่งทุนทรัพย์ต่ำ เป็นต้น

ประการที่สาม เขตอำนาจตามลำดับชั้นของศาล (Hierarchical Jurisdiction) ซึ่งศาลจะมีบทบาทและหน้าที่ต่างกันโดยอำนาจตามลำดับชั้นของศาล หากเป็นเขตอำนาจพิจารณาคดีชั้นต้น (Original Jurisdiction) ศาลมีอำนาจเริ่มต้นการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการยื่นฟ้องต่อศาลนั้น ส่วนเขตอำนาจการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์ (Appellate Jurisdiction) ศาลมีอำนาจตรวจสอบคดีที่ศาลอื่นพิพากษาแล้วได้ภายใต้หลักเกณฑ์และขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจะเป็นระบบศาลคู่ ประกอบด้วย ศาลสหรัฐ (United States Court) และศาลมลรัฐ (State Court) แต่ละมลรัฐและรัฐบาลกลางต่างก็มีระบบศาลของตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ศาลสหรัฐ (United States Courts) ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เป็นศาลของรัฐบาลกลาง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ สนธิสัญญา กฎหมายทางทะเล และคดีพิพาทระหว่างมลรัฐ ศาลสหรัฐแบ่งลำดับชั้นศาล เป็น 3 ลำดับ ได้แก่

(1) ศาลจังหวัด (Federal District Court) เป็นศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจทั่วรัฐบาลกลาง ศาลจังหวัดจะมีเขตอำนาจในคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดได้ เมื่อแสดงให้เห็นว่าศาลของมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

(2) ศาลอุทธรณ์ (United States Court of Appeal) เป็นศาลระดับกลางแบ่งออกเป็น 12 เขต (Circuits) ทำหน้าที่เป็นศาลระดับแรกของการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ต้องรับพิจารณาคดีทุกคดี ไม่สามารถใช้ดุลพินิจเลือกพิจารณาคดีได้ โดยคดีที่อุทธรณ์จากศาลจังหวัดมายังศาลนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความและสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ปัจจุบันศาลอุทธรณ์นั้นทำหน้าที่ 2 อย่างควบคู่กันไป คือ การแก้ไขข้อผิดพลาดของศาลล่าง (Corrective) และป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาด (Preventive) กรณีคู่ความที่ทำให้ศาลเสียเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ที่ไม่มีสาระแก่คดี (frivolous) ศาลอุทธรณ์อาจกำหนดบทลงโทษได้

(3) ศาลฎีกา (United States Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดจึงไม่อาจมีการอุทธรณ์ต่อไปได้อีก (last resort) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์และจากมลรัฐ โดยมีอำนาจชี้ขาดว่ากฎหมายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐและตกเป็นโมฆะหรือไม่ด้วย การรับคดีไว้พิจารณาของศาลฎีกาจึงมีทั้งกรณีที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจว่าจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (Discretionary power) หรือกรณีที่กฎหมายบังคับให้ศาลต้องรับไว้พิจารณา คู่ความก็สามารถฎีกาขึ้นสู่ศาลฎีกาได้

กรณีที่อยู่ในดุลพินิจของศาลฎีกาว่าจะเลือกรับไว้พิจารณาหรือไม่นั้น คู่ความจะต้องยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลฎีการับคดีไว้พิจารณา ในกรณีนี้ศาลจะปฏิบัติตาม Rule of Four กล่าวคือ หากผู้พิพากษาจำนวน 4 ใน 9 คน ประสงค์จะรับคำร้องไว้พิจารณา คดีจึงจะได้รับการพิจารณา

2) ศาลของมลรัฐ (State Court) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาที่เกิดขึ้นในมลรัฐนั้น ๆ ซึ่งศาลของแต่ละมลรัฐมีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยอาจจะแบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ

(1) ศาลชั้นต้น ประกอบด้วย ศาลแขวง (magistrate court) และศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General jurisdiction) ศาลแขวงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นคดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีจะกระทำด้วยวาจา เป็นไปโดยรวบรัด ไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ และศาลแขวงยังทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญาที่เป็นความผิดที่มีโทษอุกฉกรรจ์ ส่วนศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General jurisdiction) เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดที่มีโทษอุกฉกรรจ์และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์โดยพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง

(2) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จากศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป โดยปกติการอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลาง แต่หากในบางมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลฎีกาของมลรัฐโดยตรง

(3) ศาลสูงมลรัฐหรือศาลฎีกาของมลรัฐ (State Supreme Court) ถือเป็นศาลสูงสุดในกระบวนการยุติธรรมของมลรัฐ บางมลรัฐเรียกว่า Supreme Court ส่วนมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลางเรียกศาลฎีกาว่า Court of Appeal ในมลรัฐที่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การ

อุทธรณ์มายังศาลสูงสุดของมลรัฐหรือศาลฎีกามลรัฐจึงเป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (Discretionary power) (ชฎาภา อนุสินธ์, 2561 : 53 – 55)

๑.2 ระบบการพิจารณาพิพากษาของศาลสูงสุดในสหรัฐอเมริกา

ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจเลือกรับคดีเพื่อพิจารณาพิพากษาโดยศาลได้ หลักการเลือกรับคดี (Doctrines of Access หรือ Rules of Judicial Self – Restraint) อนุญาตให้เฉพาะบางประเภทคดีเท่านั้นที่อาจได้รับพิจารณาพิพากษาโดยศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ หลักการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามการตีความของผู้พิพากษาศาลสูงสุด ทั้งนี้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นต้นในการพิจารณาว่าคดีใดควรได้รับพิจารณาพิพากษาไว้ในข้อบังคับของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ เพื่อพิจารณาพิพากษาเมื่อเห็นว่าในคำร้องที่ขอให้รับพิจารณาคดีที่คู่ความยื่นต่อศาลชั้นปรากฏเหตุแห่งการร้องขอ ดังต่อไปนี้

(1) คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐขัดกับคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐอื่นในปัญหาสำคัญเดียวกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวขัดต่อคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐหรือแตกต่างจากแนวทางปกติและเป็นที่ยอมรับในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล หรือเพื่อให้ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐได้ตรวจสอบแก้ไขคำวินิจฉัยของศาลล่างดังกล่าว

(2) ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐได้วินิจฉัยปัญหาสำคัญขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐอื่นหรือศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐ

(3) ศาลมลรัฐหรือศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหากฎหมายที่ยังมิได้มีการวินิจฉัยมาก่อนและสมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ หรือศาลมลรัฐหรือศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐได้วินิจฉัยปัญหากฎหมายขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ

ในทางปฏิบัติศาลสูงสุดได้มีแนวทางในการคัดเลือกคดีเพื่อพิจารณาพิพากษาโดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

(1) การยื่นคำร้องขอให้รับพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (The Technical Criteria) โดยเฉพาะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ เช่น รูปแบบของคำร้อง วิธีการยื่นคำร้อง เป็นต้น นอกจากนี้ จะต้องเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอีกด้วย

(2) เป็นคดีที่มีคำวินิจฉัยของศาลขัดกันในการตีความปัญหาข้อกฎหมาย (Conflict between Court) ตามข้อบังคับของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ ซึ่งเป็นเหตุอันสมควรที่ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐจะหยิบยกคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาและวินิจฉัยให้การตีความข้อกฎหมายดังกล่าวเป็นไปในทางเดียวกัน

(3) เป็นคดีที่มีความสำคัญ (Importance) ผู้พิพากษาศาลสูงสุดอาจมีดุลพินิจรับคดีที่เห็นว่ามีสำคัญอันมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น คดีที่มีการดักฟังและการขโมยเอกสารลับอันเกี่ยวข้องกับประธานาธิบดี เป็นต้น ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐมีดุลพินิจในการรับคดีเนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่กระทบถึงอำนาจของประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา

(4) ทศนคติส่วนตัวของผู้พิพากษาศาลสูงสุด (Policy Preferences) เป็นอิทธิพลประการหนึ่งในการรับคดีเพื่อพิจารณาพิพากษา ซึ่งการเลือกรับคดีหรือการปฏิเสธคดีเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการวางนโยบายสังคมของศาล โดยทัศนคติของผู้พิพากษาที่เห็นชัดมากที่สุด คือ การเลือก

รับคดีที่ศาลเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลล่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อรับคดีไว้พิจารณาแล้วคู่ความสามารถคาดเดาได้ว่าผู้พิพากษาศาลสูงสุดจะพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างที่วินิจฉัยผิดพลาดนั้น

(5) ผู้ยื่นคำร้องขอให้รับพิจารณาคดี (Identity of the Petitioner) ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐมีแนวโน้มที่จะเลือกรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาหากบุคคลบางประเภทยื่นคำร้องขอให้รับพิจารณาคดี เช่น รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาได้ยื่นคำร้องขอให้รับคดีไว้พิจารณาหรือกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) ซึ่งยื่นคำร้องขอเข้าร่วมคดีเพื่อสนับสนุนการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีโดยการให้ข้อมูลที่เป็นกลางแก่ศาล เป็นต้น หากคำร้องขอให้รับพิจารณาคดีมิได้ถูกยื่นโดยบุคคลดังกล่าว จะมีอัตราการได้รับเลือกให้พิจารณาจากศาลสูงสุดไม่ถึงร้อยละ 5 ของคดีทั้งหมด

(6) หลีกเลี่ยงคดีที่อาจก่อให้เกิดปัญหา (Avoiding Problematic Cases) ในบางคดีนั้นแม้จะมีลักษณะตามข้อ (1) - (5) ที่ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอาจมีดุลพินิจไว้รับพิจารณาคดีได้ แต่ด้วยลักษณะบางประการแห่งคดีนั้น ทำให้ศาลสูงสุดมีดุลพินิจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษา ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ประการแรก ข้อเท็จจริงแห่งคดีไม่เหมาะสมที่ศาลสูงสุดจะวินิจฉัยเพื่อวางบรรทัดฐานแก่สังคม เช่น ศาลประสงค์จะวางนโยบายให้ผู้ยากจนมีสิทธิในการมีนายความโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการว่าความคดีความผิดอาญาร้ายแรง ศาลจึงไม่รับคดีที่มีข้อเท็จจริงไม่เหมาะสมที่จะวางบรรทัดฐานดังกล่าว เป็นต้น และประการที่สอง คดีที่อาจทำให้เกิดการโต้เถียงในผลแห่งคำพิพากษาหากศาลรับคดีไว้พิจารณา เช่น ศาลไม่รับคดีที่เกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมในสงครามเวียดนาม เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนการเลือกรับคดีเพื่อพิจารณาพิพากษาในศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ เมื่อคู่ความได้ยื่นคำร้องขอให้รับพิจารณาคดีแล้ว คำร้องดังกล่าวจะถูกตรวจสอบในชั้นแรกจากเจ้าหน้าที่ของศาลหากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคำร้องที่ยื่นมาโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในข้อบังคับของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ คำร้องดังกล่าวจะถูกบรรจุในรายการคำร้องที่รอการพิจารณา (Docket) จากนั้นคำร้องจะถูกส่งไปยังผู้พิพากษาศาลสูงสุดแต่ละท่าน ซึ่งจะมีนิติกรประจำตัว (Law Clerk) จำนวน 4 คน เพื่อพิจารณาว่าคดีใดสมควรได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ นิติกรประจำตัวผู้พิพากษาศาลสูงสุดจะเขียนบันทึก (Memoranda) วิเคราะห์คดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนและให้ความเห็นว่าควรรับหรือปฏิเสธคดี จากนั้นบันทึกดังกล่าวจะถูกส่งเวียนไปยังผู้พิพากษาศาลสูงสุดทุกท่านเพื่อพิจารณาคดีกันอีกครั้ง ทั้งนี้ ผู้พิพากษาศาลสูงสุดอาจมีดุลพินิจเห็นชอบกับบันทึกความเห็นนั้นหรือไม่ก็ได้

หลังจากมีการพิจารณาคำร้องขอให้รับพิจารณาโดยผู้พิพากษาศาลสูงสุดแห่งสหรัฐแต่ละท่านแล้ว ประธานศาลสูงสุดจะคัดเลือกคดีที่เห็นควรนำไปประชุมพิจารณาการเลือกรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาโดยจัดทำบัญชีพิจารณา (Discuss List) คดีใดที่มีได้อยู่ในบัญชีดังกล่าวจะถือว่าถูกปฏิเสธคดี ยกเว้นกรณีที่ผู้พิพากษาศาลสูงสุดเห็นว่าควรนำคดีดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมด้วย คดีที่ได้รับเลือกให้มีการพิจารณาพิพากษาจากศาลสูงสุดจะได้รับการลงมติจากผู้พิพากษาศาลสูงสุดอย่างน้อย 4 เสียง จากทั้งหมด 9 เสียง ตามหลักการ “Rule of Four” คดีที่ไม่ได้รับการลงมติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะถือว่าศาลสูงสุดไม่รับไว้พิจารณาพิพากษา ซึ่งศาลสูงสุดไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลแห่งการปฏิเสธคดีนั้น แต่การปฏิเสธคดีก็มีได้หมายความว่าศาลสูงสุดเห็นชอบกับคำวินิจฉัยของศาลล่าง จึงไม่มีผลเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมาย (precedent) (ชฎาภา อนุสินธ์, 2561 : 91 – 94)

๒. สหราชอาณาจักร

เป็นกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณีและเป็นต้นแบบของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law)

๒.1 โครงสร้างและระบบศาล

ระบบศาลยุติธรรมของอังกฤษแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่

1. ศาลชั้นต้น ประกอบไปด้วย 2 ศาล คือ

ศาลแขวง (Magistrate Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ (Summary offence) ไม่ต้องใช้ลูกขุนในคดีอาญาที่เกี่ยวกับความผิด ดังต่อไปนี้

(1) คดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใหญ่ (Court of petty sessions)

(2) คดีความผิดที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 17 ปี (Juvenile Court) และ

(3) คดีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในคดีแพ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และคดีที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง เช่น การออกใบอนุญาตให้เปิดสถานบริการ เป็นต้น

ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลชั้นต้นนี้เรียกว่า Justice of the peace มีที่มาจากทั้งบุคคลที่มาจากนักกฎหมาย ที่มาจากการแต่งตั้ง และผู้พิพากษาที่ไม่ใช่ นักกฎหมาย

รูปแบบวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นนั้นแยกตามประเภทความผิดและอำนาจของศาลซึ่งจะเชื่อมโยงกับประเภทความผิดต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ศาลแขวง (Magistrates Courts) และศาลจังหวัด (Crown court) ศาลแขวงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา ดังนี้

(1) ความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Indictment ได้แก่ ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ที่มีอัตราโทษสูง เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

(2) ความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธี Summary ได้แก่ ความผิดอาญาที่มีโทษเล็กน้อย ๆ และความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ

(3) ความผิดที่อาจได้รับการพิจารณาตามวิธี Indictment หรือวิธี Summary ได้แก่ ความผิดที่มีการกำหนดขึ้นใหม่โดยพระราชบัญญัติ The Criminal Law Act

สำหรับความผิดที่เป็น Summary offences คือ ความผิดที่ไม่ร้ายแรง และ offences triable either way คือ ความผิดที่จะพิจารณาโดยวิธีของความผิดแบบ Summary offences หรือ Indictable offences นั้นเป็นคดีที่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อน โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ ที่เรียกว่า Indictment กระบวนพิจารณาในศาลนี้จะไปโดยรวดเร็ว นอกจากนี้ ในความผิดอาญาประเภท Indictable Offences ศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องหากคดีมีมูลก็จะส่งคดีไปให้ศาลจังหวัด (Crown court) ในฐานะเป็นศาลพิจารณาชั้นต้น (First instant court) พิจารณาและพิพากษาคดีต่อไป แต่หากคดีไม่มีมูล ศาลแขวงจะยกฟ้องคดีนั้นเสีย ในกรณีที่ศาลแขวงเห็นควรลงโทษจำเลยเกินกว่าอำนาจของตนที่จะลงโทษได้ ก็จะต้องส่งตัวจำเลยมายังศาลจังหวัดเพื่อลงโทษ

ศาลจังหวัด (Crown court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับความผิดประเภท Indictable Offences คือ ความผิดร้ายแรง และ Offences triable by either way ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาคดีที่มีคำฟ้อง (Indictment) เป็นหนังสือซึ่งกรณีความผิดร้ายแรงศาลแขวงจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องถ้าคดีมีมูลจะส่งฟ้อง โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อ

Crown court ซึ่งต้องระบุดัชนีความผิดที่กล่าวหาพอสังเขป หากคดีไม่มีมูลก็ยกฟ้องไป นอกจากนี้ศาลจังหวัดยังมีเขตอำนาจศาลในการพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาที่เป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อเท็จจริงเป็นข้อกฎหมายจากศาลแขวงหรือศาลเยาวชน (Juvenile Courts) (สนัย มโนมัยอุตม, 2552 : 24 – 26)

2. ศาลอุทธรณ์ ประกอบไปด้วย 2 ศาล คือ

ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) โดยแบ่งแผนกเป็น 2 แผนก แยกออกจากกัน คือ แผนกคดีแพ่ง และแผนกคดีอาญา มีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์เท่านั้น และคดีนั้นเป็นการพิจารณาโดยมีคำฟ้อง มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลจังหวัด เป็นศาลที่ประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะไม่น้อยกว่า 3 คน และผู้พิพากษาบางคนมาจากศาลสูง (The High Court) นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญายังไม่ต้องผูกมัดให้ต้องวินิจฉัยตามแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาเดิม โดยศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาอาจจะไม่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามแนวการวินิจฉัยเดิมได้ หากเห็นว่าข้อกฎหมายดังกล่าวไม่ถูกต้อง

ศาลสูง The High Court มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา โดยเป็นอำนาจที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพิเศษ เช่น อำนาจในการออกหมายพิเศษต่าง ๆ การสั่งประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา และมีศาลอุทธรณ์แผนกควีนส์เบนซ์ (Queen's Bench Division Court) เป็นแผนกหนึ่งของศาลสูง (High Courts) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์โดยวิธี Case Stated คือ การอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายทั้งทางอาญาและทางแพ่งที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงหรือศาลจังหวัดไปยังศาลสูง และศาลอุทธรณ์แผนกควีนส์เบนซ์มีอำนาจเหนือศาลแขวงและศาลจังหวัด เฉพาะในการพิจารณาคดีที่ไม่มีคำฟ้องโดยการออกคำสั่งที่เรียกว่า Mandamus, Prohibition หรือ Certiorari

3. ศาลสูงสุด (Supreme Court) ประกอบไปด้วย 2 ศาล คือ

คณะองคมนตรี (Judicial Committee ของ Privy Council) ซึ่งมี ลอร์ด ชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) ลอร์ด ออฟ แอปเพิล อิน ออดีนารี Lord of Appeal in Ordinary) และเพียร์ (peers) ซึ่งเป็นตุลาการ เป็นศาลสูงสุดที่มีเขตอำนาจชั้นสุดท้ายในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่งและอาญา และศาลสภาขุนนาง (House of Lords) เป็นบุคคลจากสภาขุนนางในรัฐสภาของอังกฤษซึ่งไม่ใช่ตุลาการ แต่โดยธรรมเนียมแล้วสมาชิกเหล่านั้นซึ่งมิใช่ตุลาการก็จะไม่เข้าร่วมในการพิจารณาคดี ถือเป็นศาลสูงสุดของอังกฤษ เวลล์ สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ มีเขตอำนาจในฐานะเป็นศาลฎีกาในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่งและอาญา ศาลสภาขุนนางจึงเป็นสถาบันเดียวกับสภาขุนนางในฐานะที่เป็นรัฐสภา (British Parliament) คดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลนี้ต้องได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการกฎหมายของสภานี้ ศาลสภาขุนนางมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์ในส่วนคดีอาญาที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์อังกฤษ และไอร์แลนด์เหนือ และพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและจากศาลอุทธรณ์แผนกควีนส์เบนซ์

ในศาลสูงสุดนี้จะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน และผู้พิพากษาแต่ละคนจะเขียนคำวินิจฉัยของตนเองก่อนที่จะมีการชี้ขาดผลของคดีโดยถือตามเสียงข้างมาก ในส่วนคดีอาญา ศาลสูงสุดจะมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั้งปวงที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและจากศาลอุทธรณ์แผนกควีนส์เบนซ์ (Queen's Bench Division Court) โดยได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาหรือจากศาลสูงสุดเสียก่อน โดยเหตุผลว่าเป็นปัญหา

ข้อกฎหมายที่สำคัญอันเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือคดีที่ไม่มีความสำคัญขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลสูง (สุนัย มโนมัยอุดม, 2545 : 190 – 191)

๒.2 ระบบการพิจารณาพิพากษาในศาลสูงของสหราชอาณาจักร

ในการพิจารณาถึงสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความตามระบบศาลของสหราชอาณาจักรจะต้องพิจารณาถึงคดีนั้น ๆ ว่าได้รับการพิจารณาแบบใด กล่าวคือ ถ้าพิจารณาโดยวิธี Summary Trial เป็นวิธีการพิจารณาคดีที่ไม่มีคำฟ้องที่ใช้กันในศาลแขวง สำหรับความผิดประเภท Summary Offences และ Offences triable by either way หรือคดีดังกล่าวได้รับการพิจารณาโดยวิธีที่มีคำฟ้องในศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งจะมีวิธีการที่แตกต่างกัน แยกอธิบายได้ดังนี้

(1) คดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Summary Trial ในศาลแขวง (Magistrate Court)

กรณีการพิจารณาคดีอาญาโดยไม่มีคำฟ้อง เริ่มต้นการพิจารณาที่ศาลแขวงและการพิจารณานั้นไม่มีลูกขุน เพราะความผิดประเภทที่พิจารณาในศาลแขวงเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง จำเลยที่ถูกศาลลงโทษก็อาจอุทธรณ์โต้แย้งได้ในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลจังหวัด และหากยังไม่พอใจในคำตัดสินของศาลจังหวัด ก็สามารถอุทธรณ์โต้แย้งเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาล Queen's Bench Division Court ซึ่งการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงดังกล่าว ทำได้โดยวิธีการที่เรียกว่า On Case Stated ในการอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลจังหวัด จำเลยที่ถูกพิพากษาลงโทษอาจอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือจะโต้แย้งเฉพาะการกำหนดโทษก็ได้ แต่โจทก์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์หากศาลแขวงพิพากษายกฟ้องของโจทก์

การอุทธรณ์คำพิพากษาเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาล Queen's Bench Division Court อาจเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลแขวงโดยตรงในปัญหาข้อกฎหมายโดยวิธีการ On Case Stated หรืออาจเป็นกรณีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงต่อศาลจังหวัดแล้วแต่ยังไม่พอใจในคำพิพากษาจึงอุทธรณ์ต่อไปยังศาล Queen's Bench Division Court ซึ่งหากคู่ความเลือกที่จะอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายในทางใดแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิกลับไปเลือกอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายในอีกทางหนึ่งได้

ในการอุทธรณ์โดยตรงในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงไปยังศาลสูงนี้ คู่ความฝ่ายที่เสียหายตลอดจนผู้เสียหายที่มีได้เป็นคู่ความในคดีจะต้องร้องขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลแขวง แต่ศาลแขวงอาจมีคำสั่งปฏิเสธได้เมื่อเห็นว่าอุทธรณ์นั้นไม่เป็นสาระ ซึ่งหากศาลแขวงยกคำร้องดังกล่าว ผู้ร้องอาจร้องขอต่อศาลสูงให้ออกคำสั่งให้ศาลแขวงรับคำร้องขอได้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์ก้าวกระโดดได้โดยไม่เป็นไปตามลำดับชั้นของศาลนั้น เฉพาะแต่ในคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่เขตอำนาจของศาลแขวงเท่านั้น ซึ่งควรให้คดีเหล่านี้ยุติลงได้โดยเร็วอันจะเกิดผลดียิ่งกว่าการที่จะต้องอุทธรณ์ปัญหานั้นไปตามลำดับชั้นของศาลในกรณีที่มีการพิจารณาคดีในศาลแขวง และศาลแขวงเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริง แต่ศาลแขวงไม่อาจพิจารณาลงโทษจำเลยได้ เพราะเกินอำนาจศาลแขวง ศาลแขวงจึงได้ส่งตัวจำเลยมายังศาลจังหวัดเพื่อให้ลงโทษจำเลยนั้น จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะการกำหนดโทษไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาได้

(2) คดีอาญาที่พิจารณาโดยวิธี Indictment Trial ในศาลจังหวัด (Crown court)

เมื่อศาลจังหวัดในฐานะที่เป็นศาลเริ่มต้นคดีได้พิจารณาคดี กระทั่งมีคำพิพากษาแล้ว การโต้แย้งคำพิพากษาของศาลจังหวัดในปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) ถือเป็นสิทธิของคู่ความ (As of right) แต่การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาข้อเท็จจริงไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถกระทำได้ ผู้อุทธรณ์จะต้องขออนุญาตจากศาลอุทธรณ์ก่อน หรือจะต้องได้รับคำรับรอง (Certificate) จากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีตัดสินคดีในศาลจังหวัดว่าเป็นปัญหาอันควรได้รับการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์ ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ จำเลยไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์โต้แย้ง คำวินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำผิด จำเลยอุทธรณ์โต้แย้งได้เฉพาะการกำหนดโทษเท่านั้น โดยการอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลจังหวัดต้องแสดงเหตุว่าคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนควรยกเลิกเพราะคำวินิจฉัยที่ไม่ปลอดภัย และไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือคำพิพากษาของศาลไม่ถูกต้องกับกฎหมาย หรือศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องในสาระสำคัญ

สำหรับข้อจำกัดของโจทก์นั้นกล่าวคือ การฟ้องคดีของพนักงานอัยการนอกจากจะอยู่ในฐานะเป็นผู้แทนรักษาผลประโยชน์สาธารณะแล้ว พนักงานอัยการยังมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วย ฉะนั้น ในการใช้สิทธิอุทธรณ์ของพนักงานอัยการ นอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ยังใช้สิทธิอุทธรณ์กรณีที่เป็นคุณแก่จำเลยได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่อัยการสูงสุดเชื่อว่าศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีนั้นในฐานะศาลชั้นต้นได้กำหนดโทษผ่อนผันเกินสมควรในความผิดร้ายแรงบางเรื่อง อัยการสูงสุดสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาได้ หากการลงโทษนั้นสามารถทดแทนได้ด้วยการลงโทษอื่น ซึ่งศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาเห็นว่าเหมาะสมกว่า

กรณีที่ศาลแขวงหรือศาลจังหวัดซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากแนวความคิดดั้งเดิมที่ว่าโจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่ควรมีส่วนหรือมีส่วนเพียงเล็กน้อยในกระบวนการของคำพิพากษา เพราะถ้าอุทธรณ์ของโจทก์ฟังขึ้น จำเลยก็จะถูกลงโทษตามอุทธรณ์นั้น จะเห็นได้ว่า หากเป็นการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงแล้วฝ่ายโจทก์จะถูกจำกัดสิทธิมากกว่า แต่ถ้าเป็นปัญหาข้อกฎหมายการอุทธรณ์ไปยังศาล Queen's Bench division หรือศาลจังหวัดจะไม่ถูกจำกัดห้าม เว้นแต่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้นต่อไปยังศาล House of Lords จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายวางไว้ก่อน

ข้อจำกัดของจำเลยนั้นกล่าวคือ ในการอุทธรณ์ของจำเลยสามารถแยกพิจารณาจากรูปแบบการพิจารณา ดังนี้

กรณีที่เป็นการพิจารณาแบบ Summary Trials ซึ่งการพิจารณาเริ่มต้นที่ศาลแขวง โดยไม่มีคำฟ้องและไม่มีคณะลูกขุน เนื่องจากเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง ซึ่งในการพิจารณาในศาลแขวง การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคดีมีปริมาณมาก การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงเป็นปัญหาข้อกฎหมายต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด การอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นสิทธิของจำเลย อุทธรณ์ได้ทั้งเรื่องคำตัดสินลงโทษ คือ การที่ศาลชี้ขาดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และคำพิพากษา คือ เรื่องที่ศาลกำหนดว่าควรลงโทษหนักเบาอย่างไร โดยคำพิพากษานั้นไม่รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการคุมความประพฤติ คำสั่งเกี่ยวกับการปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไข คำสั่งเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าธรรมเนียม คำสั่งที่เป็นการตัดสิทธิ กรณีจำเลยให้การรับสารภาพคงอุทธรณ์ได้เฉพาะคำพิพากษาเท่านั้น

เมื่ออุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัดแล้ว คำตัดสินของศาลจังหวัดย่อมเป็นที่สุดจะอุทธรณ์ข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้แล้ว แต่ยังอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาล Queen's Bench Division ได้ เมื่อศาล Queen's Bench Division มีคำตัดสินแล้ว จำเลยยังไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ไปยัง House of Lords โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1) เมื่อศาล Queen's Bench Division ได้รับรองว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสาธารณะ และ

2) ศาล Queen's Bench Division หรือ House of Lords เห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายนั้นควรได้รับการพิจารณาโดย House of Lords คำตัดสินชี้ขาดของ House of Lords ย่อมเป็นที่สุดท้าย การนี้ที่เป็นการพิจารณาแบบ Trial on Indictment เป็นการพิจารณาแบบมีคำฟ้องและเริ่มต้นที่ศาลแขวง ศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษานายเดี่ยว โดยพิจารณาว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะส่งไปพิจารณายังศาลจังหวัดหรือไม่ เมื่อเห็นว่าคดีมีมูลจึงส่งไปยังศาลจังหวัดเพื่อพิจารณาต่อไป

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นพิจารณาคดีในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา จำเลยที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งคำตัดสินว่าจำเลยมีความผิด และการกำหนดโทษของศาลกรณีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงเป็นปัญหาข้อกฎหมายต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา หรือได้รับคำรับรองจากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์เสียก่อน ส่วนการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญานี้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้แล้ว แต่ยังคงอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายไปยัง House of Lords ได้ ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์จาก Queen's Bench Division ไปยัง House of Lords ฝ่ายคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในสหราชอาณาจักรมีหลักว่าการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงยุติเพียงศาลสูงชั้นกลาง อันได้แก่ ศาลจังหวัด (Crown Court) และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) เท่านั้น ปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียวโดยได้รับการพิจารณากลับกรอกรอบจากคณะลูกขุนในการฟังพยานหลักฐานโอกาสฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดจึงมีน้อยมาก ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง นอกจากอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง (Magistrates Court) ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และอุทธรณ์จากศาลจังหวัด (Crown Court) กรณีอ้างพยานหลักฐานใหม่ เนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าศาลสูงไม่เห็นหรือรับฟังพยานด้วยตนเองก็จะไม่เข้าไปก้าวล่วงคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น เมื่อพบว่าศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษากลับย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นใหม่ศาลสูงสุดของประเทศเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

การพิจารณาคดีอาญาตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้วางหลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ไว้ โดยเฉพาะวิธีพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงผู้พิพากษาจะนั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะเสมอเพื่อช่วยกันค้นหาความจริง เพราะการนั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะย่อมช่วยกันถ่วงถ่วงให้เกิดความละเอียดรอบคอบกว่า มีการแบ่งลักษณะของการพิจารณาออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Second first instance)
2. การทบทวน (review)
3. การพิจารณากรณีพยานหลักฐานใหม่ (fresh evidence)

ลักษณะแรก การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี คือ การดำเนินคดีอาญาสำหรับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงในความผิดที่เป็น Summary offences และ Offences triable either way มักจะเริ่มคดีที่ศาลแขวง โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงเป็นปัญหาข้อกฎหมายจะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด โดยศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดี เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยกระบวนพิจารณาที่รวบรัด และพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดี่ยว ดังนั้น ประเด็นใดหรือข้อเท็จจริงใดที่จำเลยยังอุทธรณ์ได้แย้งประเด็นหรือข้อเท็จจริงนั้นก็ได้รับการพิจารณาใหม่ พยานจะถูกเรียกมาเบิกความใหม่เพื่อกลับกรองตรวจสอบความรอบคอบอีกครั้ง การที่ศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวงในลักษณะที่เป็นการพิจารณาใหม่ทั้งคดีนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยอันเนื่องมาจากแนวความคิดที่ต้องการให้เกิดความรอบคอบในการวินิจฉัยกลับกรองข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และ จะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะอุทธรณ์ได้เพียงหนึ่งชั้นศาลเท่านั้น เนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่าข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาถึงสองศาลแล้ว การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลสูงระดับกลาง

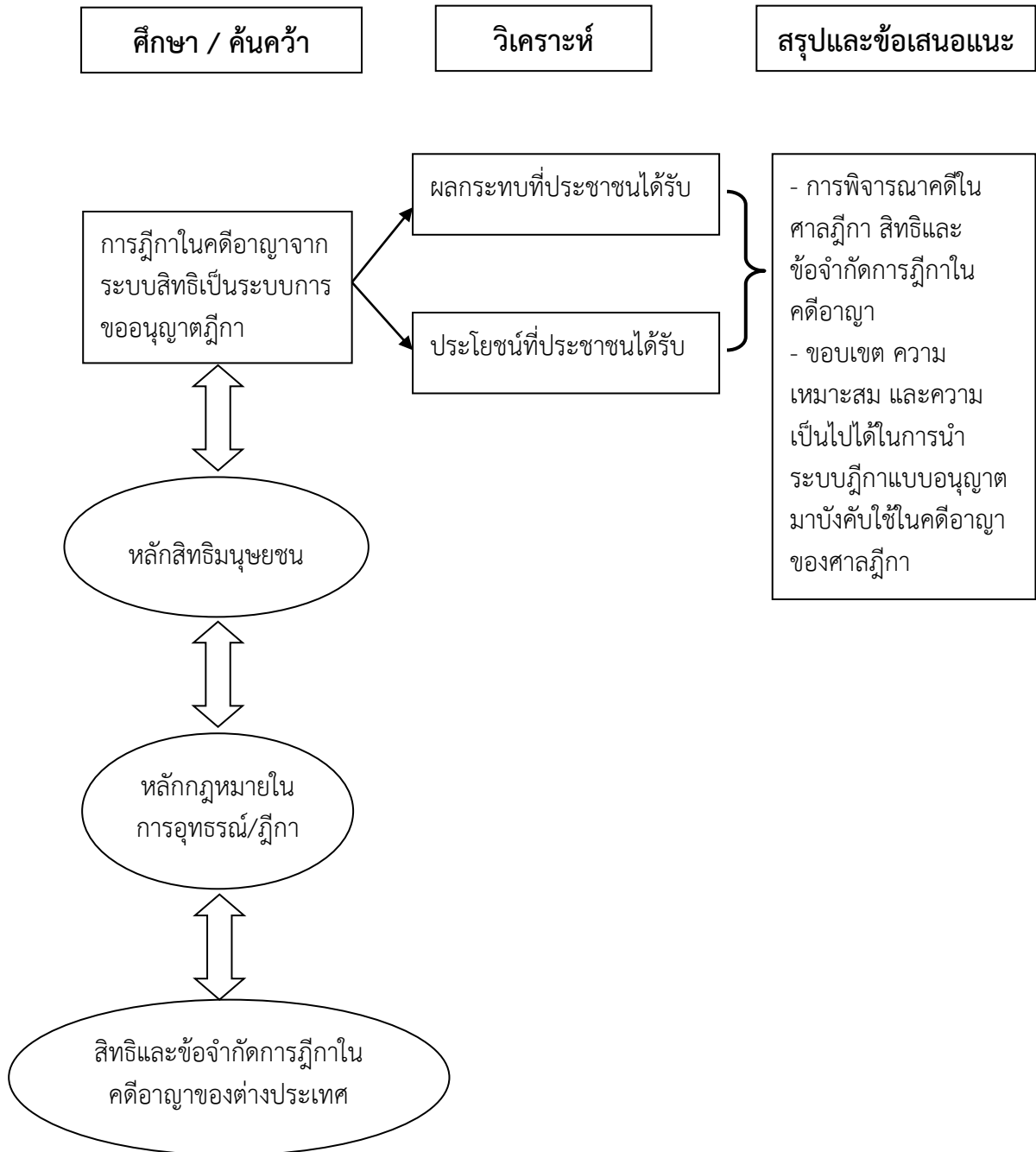
ลักษณะที่สอง การทบทวน คือ การพิจารณาในศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาจะเป็นลักษณะการทบทวนข้อกฎหมาย แม้จะมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม จะไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงใหม่ โดยจะพิจารณาจากสำนวนคดี เนื่องจากการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลจังหวัดได้กระทำโดยคณะลูกขุนซึ่งเชื่อว่ามีผลละเอียดยุติแล้ว ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก้าวการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยาน เพราะศาลอุทธรณ์นั้นไม่ได้เห็นและไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาย่อมมีอำนาจให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ ทำให้พยานหลักฐานใหม่จะถูกเรียกมาสืบ

ลักษณะที่สาม การพิจารณาในกรณีพยานหลักฐานใหม่ คือ การพิจารณาในกรณีพยานหลักฐานใหม่ หมายถึง พยานที่มีได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏพยานหลักฐานขึ้นภายหลังเมื่อมีคำพิพากษาแล้ว การที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เพียงใดต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นลักษณะการพิจารณาใหม่ทั้งคดี ขอบเขตการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีอย่างเต็มที่ แต่ถ้าลักษณะของการอุทธรณ์เป็นลักษณะของการทบทวน แล้วการรับฟังพยานหลักฐานใหม่จะมีข้อจำกัด การรับฟังพยานหลักฐานใหม่สามารถทำได้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป โดยศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา มีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าศาลจะต้องพอใจว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือ ซึ่งศาลชั้นต้นได้รับฟังพยานหลักฐานนี้แล้วก็ไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่คู่ความจะต้องอุทธรณ์ และศาลจะต้องพอใจด้วยว่าต้องมีการอธิบายที่มีเหตุผลในการที่ได้อ้างพยานหลักฐานนี้เสียในศาลชั้นต้น แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงในการพิจารณาคดีนั้นด้วย กรณีพยานหลักฐานใหม่นี้ศาลอุทธรณ์อาจสั่งให้พิจารณาคดีใหม่เรียกเฉพาะพยานหลักฐานใหม่มาสืบ เมื่อมีการพิจารณาคดีใหม่แล้วคำพิพากษาว่า

จำเลยมีความผิด และการกำหนดโทษของศาลในคดีใหม่ต้องไม่หนักกว่าคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือการกำหนดโทษของศาลในคดีเดิม

ดังนั้น การตรวจสอบความจริงในศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดีก็ตาม การตรวจสอบความจริงในศาลพิจารณาชั้นที่สองจะตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่ยังมีการอุทธรณ์โต้แย้ง ประเด็นที่ไม่มีการอุทธรณ์โต้แย้งก็เป็นอันยุติ การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาของศาลสูงในประเทศอังกฤษเป็นการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) กล่าวคือ ศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา ชั้นที่สองต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ การตรวจสอบความจริงจึงต้องมีการสืบพยานซึ่งนำหนักหลักฐาน ค้นหาความจริงด้วยตนเองเพื่อการชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

หลักการอุทธรณ์ฎีกานี้ชี้ให้เห็นว่านานาอารยประเทศยอมรับให้มีการอุทธรณ์ฎีกาในคำพิพากษาศาลต่อไปได้โดยถือเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมอันเนื่องมาจากการตัดสินใจของผู้พิพากษา แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่มีหลักใดที่บังคับว่าการรับรองสิทธิในการอุทธรณ์นั้นต้องมีถึงสองชั้น ดังนั้น ในหลายประเทศจึงให้สิทธิประชาชนในการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์เพียงหนึ่งครั้ง ส่วนการอุทธรณ์ในครั้งที่สองหรือการฎีกานั้นกฎหมายให้เป็นดุลพินิจของศาลสูงว่าจะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่กฎหมายให้สิทธิแก่ประชาชนในการอุทธรณ์ถึงสองชั้นศาล ดังนั้น เมื่อกฎหมายให้สิทธิในการอุทธรณ์แก่ประชาชนเพื่อเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา แต่ก็เพื่อป้องกันคดีที่ไม่มีสาระขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลสูง บางกรณีจึงจำต้องจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา

สำหรับกลุ่มประเทศในระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งการอนุญาตให้ฎีกา (Writ of certiorari) นั้นจะต้องส่งคำร้องให้ผู้พิพากษาทั้ง 9 ท่านพิจารณา โดยศาลสูงสุดจะรับคดีไว้พิจารณาเฉพาะกรณีที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษาอย่างน้อย 4 ท่าน และ ผู้พิพากษาแต่ละท่านไม่ต้องให้เหตุผลในการสั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตแต่อย่างใด และในสหราชอาณาจักร ศาลสูงสุดโดยองค์คณะผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 ท่าน จะพิจารณานุญาตให้ฎีกาได้ ส่วนกลุ่มประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลสูงสุดโดยองค์คณะผู้พิพากษา 3 ท่าน จะพิจารณาการขอคัดว่าสมควรรับไว้พิจารณาหรือไม่ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่ต้องวินิจฉัยทุกครั้งว่าสมควรอนุญาตให้ฎีกาหรือไม่ โดยเขียนไว้ในคำพิพากษา ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องมีคำขอจากคู่ความ คำอนุญาตของศาลอุทธรณ์มีผลผูกพันศาลฎีกา และถือเป็นที่สิ้นสุด

ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณานุญาตนั้น สหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติให้อนุญาตเฉพาะกรณีที่มีเหตุผลหนักแน่น (Compelling reasons) โดยอาจคำนึงถึงความเป็นเอกภาพของคำพิพากษาในศาลในระบบต่าง ๆ ก็ได้ (Rules of the Supreme Court of the United States) สหราชอาณาจักร โดยศาลสูงสุดจะพิจารณานุญาตให้ฎีกาได้ในกรณีที่เห็นว่าเป็นคดีที่มีประเด็นข้อกฎหมายที่มีความสำคัญต่อสาธารณะโดยทั่วไป ซึ่งสมควรได้รับการพิจารณาโดยศาลสูงสุดในเวลานั้น โดยอาจคำนึงว่ากรณีดังกล่าวเคยได้รับการวินิจฉัยในทางตุลาการและอาจเคยได้รับการทบทวนในชั้นอุทธรณ์ด้วยแล้ว ทั้งนี้ องค์คณะที่พิจารณาคำร้องขอฎีกาจะต้องให้เหตุผลประกอบในกรณีที่ไม่อนุญาตให้ฎีกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยศาลสูงสุดซึ่งมีองค์คณะผู้พิพากษา 3 ท่าน จะพิจารณาการขอคัดว่าสมควรรับไว้พิจารณาหรือไม่ โดยจะสั่งอนุญาตเฉพาะในกรณีที่มีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของ คำพิพากษาหรือมีประเด็นกฎหมายที่มีน้ำหนักเพียงพอ โดยมีตัวอย่างคดีที่รับไว้พิจารณา ได้แก่ คดีที่มีการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมาย ศาลพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่มีอำนาจ ศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีโดยมิชอบ (4) การพิพากษาละเลยการปฏิบัติตามรูปแบบ คำพิพากษาขัดแย้งกัน และ คำพิพากษาไม่มีกฎหมายรองรับ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยศาลสูงสุดจะอนุญาตให้ฎีกาได้ในกรณีที่ข้อสรุปได้คือ เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่ง (Fundamental significance) เป็นประโยชน์ในการพัฒนากฎหมาย (Further development of the law) และเป็นประโยชน์ในการสร้างความเป็นเอกภาพในการวินิจฉัยคดี (Ensuring uniform adjudication)

บทที่ ๓

หลักเกณฑ์การฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทย

สิทธิและข้อจำกัดการฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทย

การอุทธรณ์ฎีกาเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล บทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศต่าง ๆ จึงเปิดโอกาสให้คู่ความใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งใน ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาเป็นกระบวนการพิจารณาที่ ร้องขอให้ศาลสูงได้ทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเฉพาะในประเด็นที่คู่ความเห็นว่า ศาลล่าง วินิจฉัยไว้ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ในการอุทธรณ์หรือฎีกาจึงต้องระบุให้ชัดเจนว่าการอุทธรณ์นั้นเป็นการ โต้แย้งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในเรื่องใด ไม่เห็นพ้องด้วยกับผลของคำพิพากษาศาลล่างในประเด็น ใด การอุทธรณ์คำพิพากษาจึงไม่ได้มีลักษณะที่มุ่งหมายขอให้ศาลพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่หรือ เพื่อให้พิจารณาคดีนั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั้นจะมีสภาพบังคับในทาง กฎหมายแล้ว แต่อย่างไรก็ตามหากคู่ความฝ่ายใดที่ไม่พอใจในการตัดสินคดีของศาลชั้นต้นก็ควรให้ สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์คำตัดสินของศาลชั้นต้นไปยังศาลที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่า

๑. มูลเหตุของการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง

กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นประกอบไปด้วยโครงสร้าง ๒ ส่วน คือ โครงสร้าง ส่วนที่เป็นวิธีการ และโครงการสร้างในส่วนที่เป็นเนื้อหาของคำพิพากษา โครงสร้างส่วนที่เป็นวิธีการนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาซึ่งมีมูลเหตุของการนำคดีอาญาขึ้นสู่ การพิจารณาของศาลสูงโดยกำหนดเนื้อหาในการโต้แย้งได้เป็น ๓ ประการ ดังนี้

1) การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง

การค้นหาคำความจริงถือเป็นจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างยิ่งของการ ดำเนินคดีอาญาทั้งในระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ การค้นหาคำความจริงในระบบซีวิลลอว์ เป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ศาลมีบทบาทอย่างมากในการค้นหาคำความจริงและทำ หน้าที่ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ส่วนระบบคอมมอนลอว์มีพื้นฐานมาจากการดำเนินคดีโดย ประชาชนที่มีหลักการว่าความจริงจะปรากฏก็ต่อเมื่อเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้คดีได้อย่าง เต็มที่ โดยวิธีถามตอบในคำถามที่เป็นกลาง มีคณะลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริง และเพื่อป้องกันอคติ และความลำเอียงในจิตใจของลูกขุนจึงต้องมีกฎเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐาน เช่น หลัก hearsay rule และ exclusionary rule เป็นต้น การที่จะประเมินค่าของพยานหลักฐานที่ได้รับฟังมาว่ามีความ น่าเชื่อถือศรัทธาเพียงใดเป็นเรื่องของการกำหนดข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นขั้นตอนอันนำไปสู่การวินิจฉัย ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต่อไป

2) การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง

การใช้กฎหมายที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดหรือความบกพร่องนั้นเป็นขั้นตอนหรือ กระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นยุติ การใช้กฎหมายที่ถูกต้องคือ การ

นำกฎหมายไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะอุดมการณ์ของกฎหมาย และยังรวมไปถึงวิธีการตีความทางกฎหมาย ในระบบคอมมอนลอว์นั้นจะยึดถือคำพิพากษาที่ตัดสินมาแล้วการปรับใช้กฎหมายจึงยึดถือในเรื่องเดียวกันหรือข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันต้องตัดสินอย่างเดียวกัน ทำให้อาจมีข้อจำกัดหรือมีข้อผิดพลาดได้จากการปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดจากการตีความทางกฎหมายในระบบนี้คือ การใช้บุคคลธรรมดาซึ่งก็คือคณะลูกขุนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับใช้กฎหมาย ส่วนในระบบซีวิลลอว์นั้นผู้พิพากษาคดีจะต้องครองคดีเพราะทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงจะสามารถทำได้อย่างรอบคอบและควบคุมซึ่งกันและกัน แต่การปรับใช้กฎหมายเป็นเรื่องของความเข้าใจและความเห็นของแต่ละบุคคล ซึ่งย่อมาจากการศึกษาอบรมและประสบการณ์ รวมถึงความชำนาญในการไต่สวนเพื่อให้ได้ความจริงในคดี ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดความไม่ถูกต้องสอดคล้องในข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายได้ จึงเป็นสาเหตุของการยอมให้มีการทบทวนแก้ไขคำพิพากษาของศาล

3) การกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับคดี

การจะกำหนดโทษบุคคลเมื่อได้กระทำความผิดและต้องรับผิดทางอาญานั้นจะต้องพิจารณาโครงสร้างการรับผิดทางอาญาว่าการกระทำความผิดนั้นครบองค์ประกอบของความผิดและการกระทำนั้นมีความผิดเนื่องจากผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำเช่นนั้นได้ จากนั้นจึงพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบของผู้กระทำว่ามีความชั่วหรือไม่ ซึ่งหมายถึงความชั่วในทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการพิจารณาถึงความสามารถของบุคคลในอันที่จะแยกแยะความผิดถูกในการกระทำของตนเองได้หรือไม่ ในทางอาญาแล้วถือว่าบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการกระทำความชั่วมี 2 สถานการณ์ คือ การพิจารณาจากความเจริญวัยของมนุษย์และพิจารณาจากความสมบูรณ์ของจิต ดังนั้น การกำหนดโทษจึงต้องพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดด้วย หากศาลล่างพิจารณากำหนดโทษอย่างไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดแล้วก็มีเหตุผลอันสมควรที่จะอนุญาตให้ยื่นอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ (คณิต ญ นคร, 2547 : 219 – 232)

2. ระบบของการฎีกาในคดีอาญา

การฎีกาโดยหลักแล้วเป็นสิทธิของคู่ความที่อาจทำได้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่อาจถูกกระทบกระเทือนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นของศาลนั้น ๆ สิทธิในการฎีกาจึงถือเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังจากที่เกิดความไม่ถูกต้องขึ้นในการพิจารณา คู่ความจึงอาจสละสิทธิในการฎีกานั้นได้ จะเห็นได้ว่าในการฎีกาถือเป็นการขอให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้หลายประการ ส่วนหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการฎีกาในคดีอาญานั้น ปัจจุบันนี้ไทยใช้การฎีกาในระบบสิทธิซึ่งทุกคดีสามารถฎีกาได้ ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ฎีกา ซึ่งสามารถสรุปหลักเกณฑ์การฎีกาและการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาได้ ดังนี้

1) ผู้มีสิทธิยื่นฎีกา

หมายถึง คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ ความเสียหายหรือได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือหน้าที่จากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ จึงมีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 216 (ตัวอย่าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5664/2540 คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับ ความเสียหายหรือได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือหน้าที่จากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์มีสิทธิฎีกาคัดค้าน

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 216 โดยยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ฎีกาฟัง เว้นเสียแต่คดีนั้นจะถูกต้องห้ามฎีกา ตามมาตรา 217 ถึงมาตรา 220 หรือคดีนั้นถึงที่สุดแล้ว) ภายใต้ระบบการฎีกาแบบสิทธิ คู่ความในคดีอาญาทั้งพนักงานอัยการโจทก์ ผู้เสียหายที่เข้าเป็นโจทก์ร่วม และจำเลยต่างก็มีสิทธิฎีกาได้ นอกจากโจทก์และจำเลยแล้ว บุคคลภายนอกคดีซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีก็มีสิทธิฎีกาได้ เช่น เจ้าของทรัพย์สินของกลาง

2) วิธีการยื่นฎีกาและกำหนดระยะเวลายื่นฎีกา

การยื่นฎีกาสำหรับผู้ที่ประสงค์จะฎีกาต้องยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้น ซึ่งต้องยื่นภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ให้คู่ความฟัง เว้นแต่คดีนั้นจะถูกต้องห้ามฎีกา ทั้งนี้ ตามมาตรา 217 ถึงมาตรา 220 หรือคดีถึงที่สุด ตามมาตรา 216 วรรคหนึ่ง ศาลชั้นต้นมีหน้าที่สั่งรับหรือไม่รับฎีกา ถ้าสั่งรับฎีกาต้องส่งสำเนาฎีกาให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งแก่ฎีกา ตามมาตรา 216 วรรคสอง ประกอบมาตรา 200 และการแก้ไขฎีกาที่ได้ยื่นไว้ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ต้องกระทำภายในกำหนดระยะเวลาฎีกาด้วย โดยต้องนับเดือนตามปีปฏิทินโดยเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นจากวันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ และหากวันสุดท้ายของกำหนดระยะเวลายื่นฎีกาตรงกับวันหยุดราชการ ให้ถือวันเปิดทำการถัดไปเป็นวันสุดท้ายของกำหนดระยะเวลาฎีกา ทั้งการยื่นฎีกาและคำร้องขอให้รับรองฎีกา คู่ความต้องยื่นภายในหนึ่งเดือนในกรณีที่ได้อื่นภายในกำหนดระยะเวลาฎีกาแล้ว แม้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะพิจารณารับรองอนุญาตให้ฎีกาเกินกว่าหนึ่งเดือน ซึ่งเป็นกำหนดระยะเวลาฎีกา ก็ถือว่าเป็นการยื่นฎีกาภายในกำหนดระยะเวลาฎีกาแล้ว (คณิต น นคร, 2555 : 610 – 614)

เมื่อได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว หากมีการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์นั้นให้คู่ความอื่นฟังอีกก็ไม่มีผลกระทบต่อระยะเวลายื่นฎีกาให้ต้องยืดขยายออกไป แต่ระยะเวลาการยื่นฎีกาเป็นกำหนดเวลาตามกฎหมาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ระยะเวลาฎีกาสามารถขยายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 หากมีพฤติการณ์พิเศษและต้องขอขยายก่อนครบกำหนดฎีกา เว้นแต่กรณีมีเหตุสุดวิสัยในกรณีที่ผู้ฎีกาต้องขังหรือต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จึงอาจยื่นฎีกาต่อพิศติเรือนจำได้ภายในกำหนดอายุฎีกา ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่ทำหน้าที่ในการตรวจรับฎีกา

3) แบบและลักษณะของฎีกา

การฎีกาต้องทำเป็นหนังสือตามแบบพิมพ์ศาลและมีรายการตามแบบของศาล โดยฎีกาต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อและข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงให้เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์คลาดเคลื่อนประการใด กล่าวคือ ฎีกาต้องยกเป็นประเด็นและแสดงผลให้ชัดแจ้งว่าคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ไม่ชอบด้วยประการใดอย่างไร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5046/2541, 438/2486, 925/2515, 1341/2530) เพราะหากฎีกาไม่ได้โต้แย้งคัดค้านคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ ถือว่าเป็นฎีกาที่ไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 216 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 312/2522)

4) ข้อห้ามฎีกา

หมายถึง ข้อห้ามฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง และหรือข้อกฎหมาย แต่ปกติข้อกฎหมายไม่ตกอยู่ในข้อห้ามใด ๆ โจทก์และจำเลยจึงสามารถฎีกาใน

ปัญหาข้อกฎหมายได้เสมอ เนื่องจากข้อกฎหมายในคดีอาญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยที่กฎหมายบัญญัติให้ยื่นฎีกาได้ (จรินติ หะวานนท์, 2534 : 4 – 7)

หากกล่าวถึงข้อห้ามฎีกานั้นจะมีอยู่ด้วยกันมากมายหลายข้อซึ่งอาจจะไม่สามารถกล่าวถึงได้ทั้งหมด แต่บทบัญญัติของกฎหมายที่มีความสำคัญในการจำกัดสิทธิฎีกาโดยตรงและมีการนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ บทบัญญัติในมาตรา 218, 219, 219 ทวิ, 219 ตริ และ 220 ข้อห้ามฎีกามีทั้งส่วนที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งและส่วนที่เกิดจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งเกิดจาก แนวทางการปรับใช้กฎหมายของศาลฎีกา จำแนกได้ดังนี้

(1) ข้อห้ามฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(1.1) ห้ามฎีกาคำสั่งศาลว่าคดีมีมูล ตามมาตรา 170 ซึ่งบัญญัติว่า “คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาด แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้นโจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา”

(1.2) ห้ามฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่มีโต้เถียงหรือว่ากันมาแล้วตามมาตรา 195 ประกอบมาตรา 225 บทบัญญัติแห่งมาตรา 195 นี้ ให้นำมาใช้บังคับการฎีกาด้วยโดยผลของมาตรา 225 ข้อกฎหมายที่มีโต้เถียงหรือว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ จึงฎีกาไม่ได้ เว้นแต่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อยกเว้น

มาตรา 195 บัญญัติว่า

“ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์เหล่านี้ ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่าจะมิได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม”

(1.3) ห้ามฎีกาคำสั่งระหว่างพิจารณา ตามมาตรา 196 ประกอบมาตรา 225

มาตรา 196 บัญญัติว่า

“คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย”

(1.4) ห้ามฎีกาคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์ ตามมาตรา 198 ทวิ เนื่องจากไม่ว่าศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์ผลย่อมเป็นที่สุดทั้งสิ้น

มาตรา 198 ทวิ บัญญัติว่า

“เมื่อศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์คู่ความยอมอุทธรณ์เป็นคำร้องอุทธรณ์ คำสั่งของศาลนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ คำร้องเช่นนี้ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่งแล้วให้ศาลรับส่งคำร้องมายังศาลอุทธรณ์พร้อมด้วยอุทธรณ์และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น

เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นสมควรตรวจสำนวนเพื่อส่งคำร้องเรื่องนั้นก็ให้ส่งศาลชั้นต้นส่งมาให้

ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องนั้นแล้วมีคำสั่งยื่นตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้นหรือมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์ คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุดแล้วส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่าน

(1.5) ห้ามคู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ส่วนกรณีศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกเกิน 5 ปี เป็นกรณีที่ห้ามเฉพาะโจทก์มิให้ฎีกา แต่ไม่ห้ามจำเลยที่จะฎีกาแต่อย่างใด ตามมาตรา 218 วรรคสอง

(1.6) ห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ในคดีซึ่งศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ เว้นแต่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย ก็ไม่ห้ามจำเลยที่จะฎีกา ตามมาตรา 219

(1.7) ห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่อย่างใด ตามมาตรา 219 ทวิ

(1.8) ห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับหรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับค่าพิพากษาศาลชั้นต้น ย่อมฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงมิได้ ตามมาตรา 219 ตริ

(1.9) ห้ามฎีกาในคดีที่ทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ ตามมาตรา 220

(2) ข้อห้ามฎีกาตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา

(2.1) ห้ามฎีกาเมื่อผู้นั้นยังมีได้มีฐานะเป็นคู่ความในคดี (ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1229/2502 คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนประทับฟ้อง จำเลยยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยหรือคดีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการและศาลยังไม่ได้ส่งอนุญาต ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินไปเลยเพราะจำเลยรับสารภาพ ถือว่าผู้เสียหายยังไม่มีฐานะเป็นคู่ความ

(2.2) ห้ามฎีกาเมื่อคู่ความยังไม่ได้ฟังคำพิพากษา

(2.3) ห้ามฎีกาในคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลฎีกา

(2.4) ห้ามฎีกาคำสั่งศาลไม่อนุญาตให้ซึ่งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน

5) ข้อยกเว้นข้อห้ามฎีกา

ข้อห้ามฎีกาที่สำคัญในมาตรา 218 ถึงมาตรา 220 ที่กล่าวมาแล้วนั้นมีบทบัญญัติยกเว้นข้อห้ามฎีกาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 บัญญัติว่า “ในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาไว้โดยมาตรา 218, 219 และ 220 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา หรืออธิบดีกรมอัยการลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป”

ดังนั้น การที่จะให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 นี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ฎีกาจะต้องร้องขอต่อผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เองโดยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น และในการอนุญาตให้ฎีกานั้นผู้พิพากษาที่คู่ความระบุประสงค์ขออนุญาตฎีกาต้องพิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลฎีกาและ

อนุญาตให้ฎีกา มิฉะนั้นไม่เป็นการอนุญาตที่มีผลตามกฎหมาย แต่การที่จะเห็นว่าข้อความใดเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลฎีกาเป็นเรื่องดุลพินิจส่วนตัวเด็ดขาดของผู้พิพากษาผู้รับรองให้ฎีกา ศาลฎีกาไม่มีอำนาจก้าวล่วงดุลพินิจนั้นได้อีก

ข้อยกเว้นข้อห้ามฎีกานี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า แม้กฎหมายบัญญัติข้อจำกัดสิทธิห้ามฎีกาไว้หลายประการแต่กฎหมายก็มีข้อยกเว้นข้อห้ามดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของระบบการฎีกาแบบสิทธิที่ให้สิทธิคู่ความฎีกาได้เต็มที่ นอกจากการผ่อนคลायข้อห้ามฎีกาโดยการขอให้ผู้พิพากษาอนุญาตให้มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ต้องห้ามฎีกาได้แล้ว มาตรา 221 ยังบัญญัติให้มีการรับรองฎีกาโดยอธิบดีกรมอัยการหรืออัยการสูงสุดในปัจจุบัน ซึ่งรับรองให้มีการฎีกาได้ทั้งกรณีพนักงานอัยการและราษฎรเป็นโจทก์ และผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการแทนอธิบดีกรมอัยการก็มีอำนาจรับรองฎีกาเช่นเดียวกัน (คณิต ฌ นคร, 2555 : 640 – 641)

6) การพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลฎีกา

คดีที่มีการฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายนั้นในการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายศาลฎีกาต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 222 ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงนั้น โดยหลักการต้องเป็นไปตามหลักการรับฟังข้อเท็จจริงโดยการเป็นศาลพิจารณา ในทางปฏิบัติศาลฎีกาเพียงแต่ตรวจสอบสำนวนที่ศาลล่างรับฟังข้อเท็จจริงมาแล้วและพิจารณาทบทวนการรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนได้

การพิจารณาอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญาของศาลสูง

ระบบการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมายของประเทศไทยถือเป็นสิทธิที่คู่ความพึงจะมีได้โดยสามารถกระทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะต้องห้ามมิให้อุทธรณ์และฎีกาโดยบทบัญญัติของกฎหมาย (ณรงค์ ใจหาญ, 2545 : 137) ซึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการอุทธรณ์ฎีกาเป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องในส่วนใด ดังนั้น ประเด็นต่าง ๆ ที่คู่ความจะยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นฎีกาจึงต้องเป็นข้อที่โต้แย้งกันมาแล้วโดยชอบในศาลล่าง การพิจารณาฎีกาในคดีอาญานั้นจะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้บัญญัติถึงสิทธิในการฎีกาและข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาคำพิพากษาแยกออกจากสิทธิและข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาคำพิพากษา ซึ่งจะกล่าวถึงข้อจำกัดสิทธิในการฎีกา 5 ประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 218

เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนหรือแก้ไขเล็กน้อย ซึ่งการพิพากษายืนนั้นจะต้องเป็นการพิพากษายืนให้ลงโทษจำเลยด้วย หากศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้ยกฟ้องก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์ต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 218 แต่จะเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 220

2) ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219

โจทก์ร่วมมีฐานะเป็นโจทก์จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 219 แต่หากเป็นการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายย่อมมีสิทธิฎีกาได้

สำหรับกรณีการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อยตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 และ 219 บัญญัติไว้ การที่ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นนั้น ศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ 4 กรณี คือ

(1) ศาลอุทธรณ์แก้ทั้งบทและโทษ
 (2) ศาลอุทธรณ์แก้เรื่องรอกการลงโทษ
 (3) ศาลอุทธรณ์แก้จากโทษปรับสถานเดียวเป็นโทษจำคุกแล้วเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขัง

(4) ศาลอุทธรณ์แก้เป็นไม่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปรับการฝึกอบรม

3) ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219 ทวิ

ถ้าศาลล่างมีการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาด้วย คดีย่อมต้องห้ามฎีกาหากคู่ความฎีกาเฉพาะในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่เพียงอย่างเดียว

4) ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 219 ตริ

ถ้าศาลอุทธรณ์เพียงแต่พิพากษาแก้มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คู่ความย่อมต้องห้ามฎีกาในปัญหาเรื่องลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

5) ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 220

หลักการที่สำคัญในข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรา 218, 219, 219 ทวิ และ 219 ตริ ห้ามฎีกาเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ข้อจำกัดสิทธิฎีกาตามมาตรานี้ห้ามทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

นอกจากนี้ การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาในระบบการอุทธรณ์ฎีกาของประเทศไทย ซึ่งหากเป็นการอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงแล้วจะมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา ส่วนในปัญหาข้อกฎหมายจะไม่ถูกจำกัดสิทธิ เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายเป็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้และการตีความกฎหมายที่อาจมีผลต่อการวินิจฉัยข้อกฎหมายนั้น ๆ แต่ศาลฎีกาอาจปฏิเสธไม่รับฎีกาที่ไม่เป็นสาระสำคัญไว้พิจารณาพิพากษา ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551 ซึ่งมีแนวทางในการพิจารณาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) เคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม เนื่องจากคำพิพากษาศาลฎีกาถือเป็นตัวอย่างของการใช้และการตีความกฎหมายของศาลทั่วประเทศซึ่งมักวินิจฉัยตามตัวอย่างที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้

สำหรับความหมายของระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ ข้อนี้ หากการใช้และการตีความปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ที่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยมาแล้วและยังไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยเดิม ถือเป็นเหตุให้ศาลปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายนั้นไว้พิจารณาและพิพากษาได้ ส่วนเงื่อนไขในการที่จะถือว่าฎีกาใดไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษานั้น ศาลฎีกายังต้องวินิจฉัยในประเด็นที่มีการฎีกาขึ้นมาและจะต้องค้นหาแนวการใช้และการตีความที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยมาอีกด้วย

2) เป็นข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยากและการวินิจฉัยข้อกฎหมายดังกล่าวไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง เงื่อนไขในการปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายในข้อนี้ทำให้เกิดการ

จัดแบ่งในปัญหาที่ไม่ยุ่งยากและปัญหาที่ยุ่งยากกว่ามีความหมายอย่างไร และเป็นเช่นไร ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาจากคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การรับไว้พิจารณาพิพากษา

3) เป็นข้อกฎหมายที่ศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้วและไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง ซึ่งการที่จะทราบว่าปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างได้วินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้วหรือไม่นั้น ศาลฎีกาจะต้องอ่านและทบทวนฎีกานั้นโดยตลอดทั้งเรื่อง จึงจะทำคำสั่งไม่รับคดีที่ไม่เป็นสาระไว้วินิจฉัยต่อไป

4) เป็นข้อกฎหมายที่ถึงแม้จะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้ออุทธรณ์หรือฎีกาก็ไม่เป็นเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลล่าง เนื่องจากศาลฎีกาอาจปฏิเสธไม่รับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมาว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ เพราะแม้ว่าจะวินิจฉัยให้เป็นคุณตามข้อฎีกานั้นแล้วผลของคำพิพากษาก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาของศาลล่าง

ขอบเขตและรูปแบบการวินิจฉัยคดีของศาลสูง

การอุทธรณ์และการฎีกาคำพิพากษามีได้เป็นการเสนอข้อกล่าวหาใหม่ต่อศาล จึงเป็นเพียงการโต้แย้งความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาศาลล่าง ซึ่งลักษณะของการอุทธรณ์และฎีกาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการอุทธรณ์คำพิพากษาไว้ ซึ่งการอุทธรณ์นั้นเป็นการขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย (คณิต ฅ นคร, 2555 : 605)

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หากคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว คู่ความในคดีนั้นอาจร้องขอให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างได้ เช่น การกำหนดข้อเท็จจริงหรือการรับฟังพยานหลักฐานของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องตรงความจริงอย่างไร การกล่าวอ้างว่าศาลล่างปรับใช้หรือตีความข้อกฎหมายไม่ถูกต้องประการใด เป็นต้น ทั้งนี้กฎหมายยังกำหนดให้ทำตามรูปแบบทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาและในส่วนที่เป็นรูปแบบของการอุทธรณ์หรือฎีกา หากเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลชั้นต้นมีอำนาจที่จะไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไว้พิจารณา แต่หากศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาไว้แล้วเมื่อคดีขึ้นมาสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลสูงก็มีอำนาจที่จะยกอุทธรณ์หรือฎีกาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นนั้นได้

ดังนั้น การอุทธรณ์หรือฎีกาจึงเป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องในส่วนใด ประเด็นต่าง ๆ ที่คู่ความจะยกขึ้นกล่าวอ้างกันในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาได้จึงต้องเป็นข้อที่ได้ว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลล่าง ทั้งนี้ การพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลสูงนั้นยังสามารถสรุปได้ดังนี้

1) เนื้อหาในฟ้องอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 วรรคสอง บัญญัติว่า “อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ” การอุทธรณ์จึงเป็นการฟ้องต่อศาลอุทธรณ์ว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือมีข้อผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องอย่างไร จึงจำเป็นต้องยกประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายขึ้นโต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น อุทธรณ์ทุกฉบับนั้นผู้อุทธรณ์จะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับให้ชัดเจน มิเช่นนั้นศาลชั้นต้นที่มี

หน้าที่ตรวจรับอุทธรณ์อาจจะพิจารณาว่าเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ขัดแย้งได้ตามบทบัญญัติในมาตรา 198 วรรคสอง ศาลชั้นต้นอาจจะมีคำสั่งปฏิเสธไม่รับอุทธรณ์ก็ได้ หรือแม้ว่าศาลชั้นต้นจะส่งรับอุทธรณ์ที่ไม่ขัดแย้งไว้พิจารณา แต่เมื่อสำนวนขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ และเป็นอุทธรณ์ที่ไม่ขัดแย้งไม่ชอบด้วยมาตรา 193 วรรคสอง ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะไม่รับวินิจฉัยและพิพากษายกอุทธรณ์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 242 (1) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และหากศาลอุทธรณ์รับวินิจฉัยให้โดยไม่ชอบ ศาลฎีกาก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ไม่ชอบนี้ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น หลักการตามมาตรา 193 วรรคสอง นี้จึงต้องนำไปใช้บังคับแก่คำฟ้องฎีกาด้วยโดยอนุโลมตามมาตรา 225

2) รูปแบบของการอุทธรณ์ ตามมาตรา 198 บัญญัติว่า “การยื่นอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น ในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง” กรณีที่คำพิพากษานั้นได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านให้คู่ความฟังไม่พร้อมกัน กำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ของคู่ความแต่ละฝ่ายก็จะครบกำหนดไม่พร้อมกันด้วยเช่นกัน ซึ่งการนับระยะเวลาอุทธรณ์ต้องเริ่มคำนวณนับในวันรุ่งขึ้นจากวันอ่านคำพิพากษา

ในกรณีที่วันครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ตรงกับวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันหยุดทำการนั้นเป็นวันครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/8 ส่วนการนับระยะเวลาที่ขยายออกไปก็ต้องนับต่อจากวันสุดท้ายของระยะเวลาเดิมเป็นวันเริ่มต้น ตามมาตรา 193/7

ส่วนคดีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้น และเห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์แล้ว อนุญาตให้อุทธรณ์ หรืออธิบดีกรมอัยการหรือพนักงานอัยการซึ่งอธิบดีกรมอัยการได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยก็ให้อุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาต่อไป ตามมาตรา 193 ตรี

3) การตรวจอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่รับอุทธรณ์ของคู่ความต้องตรวจอุทธรณ์ว่าเป็นอุทธรณ์ที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งอุทธรณ์จะต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาก่อนแล้วในศาลชั้นต้น เว้นแต่เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอุทธรณ์ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม

นอกจากนี้ อุทธรณ์ยังถือว่าเป็นคำฟ้องชนิดหนึ่งตามบทนิยามในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (3) ซึ่งเป็นคำคู่ความตามมาตรา 1 (5) ประกอบมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลชั้นต้นจึงจะต้องตรวจรับอุทธรณ์ตามหลักเกณฑ์การตรวจรับคำคู่ความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 ประกอบมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากอุทธรณ์นั้นถูกต้องตามหลักเกณฑ์แล้วศาลชั้นต้นก็มีอำนาจส่งรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาและส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์ แต่หากเป็นอุทธรณ์ที่มีข้อบกพร่อง ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจที่จะสั่งให้คืนอุทธรณ์นั้นไปแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นเห็นควรกำหนด ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ต้องนำไปใช้บังคับแก่คำฟ้องฎีกาเช่นเดียวกัน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาลล่างนั้นสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงต้องวินิจฉัยจากสำนวนคดีที่ส่งมาจากศาลชั้นต้นเท่านั้น การพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกานั้นการรับฟังคำแถลงการณ์ โดยเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายจะช่วยให้ศาลได้แนวความคิดที่สามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ เพราะการอุทธรณ์ฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายในคดีอาญานั้นการวินิจฉัยจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลล่างวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนด้วย (คณิต ณ นคร, 2555 : 624)

การพิจารณาเหตุแห่งการฎีกานั้นศาลฎีกาต้องพิจารณาทั้งในเนื้อหาของฎีกาและข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219, 220 และตามแนวทางระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551

สำหรับการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีรูปแบบในการพิจารณาพิพากษาโดยนำระบบอนุญาตฎีกามาใช้ กล่าวคือ กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจรับฎีกาเมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาหรือซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน หรือขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น หรือเพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย หรือเมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต หรือเมื่ออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในคำฟ้องฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันสมควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย หรือปัญหาสำคัญอื่นตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้พิจารณา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

สำหรับการพิจารณาคดียาเสพติด แม้คดียาเสพติดมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการกระทำความผิดอื่น ๆ และมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งยังมีความซับซ้อนของกระบวนการ แต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การนำระบบอนุญาตฎีกามาใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงบัญญัติให้คำสั่งหรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด จึงเป็นการจำกัดสิทธิฎีกาของคุณความในคดียาเสพติด มีผลทำให้คดียาเสพติดไม่อาจดำเนินคดีในชั้นฎีกาได้ แต่สามารถขึ้นสู่ศาลฎีกาได้โดยการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาเท่านั้น จึงไม่มีการอนุญาตหรือการรับรองให้ฎีกาได้ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 หมวด 4 อุทธรณ์และฎีกา มาตรา 18 และมาตรา 19 ได้บัญญัติให้คำสั่งหรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดนั้นเป็นการแก้ปัญหาการใช้อำนาจขององค์กรเป็นสำคัญ การนำคดียาเสพติดขึ้นสู่ศาลฎีกาจึงทำได้โดยการขออนุญาตต่อศาลฎีกา และตัดอำนาจการอนุญาตของผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ และการรับรองให้ฎีกาโดยอัยการสูงสุดตามประมวลวิธีพิจารณาคดีอาญาออกไป (รัตนะ ฐานยศปัญญา, 2556 : 102)

สำหรับการพิจารณาคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ใช้วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ซึ่งจะทำให้ศาลสามารถออกหมายเรียกโจทก์หรือจำเลย และอาจเป็นผู้ถามเองตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อค้นหาความจริงได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเอาเฉพาะประเด็นโต้แย้งจริง ๆ เพื่อทำให้ง่ายขึ้นได้ ซึ่งแตกต่างจาก

ระบบกล่าวหาที่ศาลจะวางตัวเป็นกลาง ไม่ได้มีบทบาทในการค้นหาความจริง จะปล่อยให้คู่ความเสนอพยานหลักฐาน ซึ่งคู่ความอาจเสนอพยานหลักฐานมากเกินไปจนทำให้ต้องใช้เวลาพิจารณาสืบพยานนานและสืบพยานมากเกินไปจนความสมควรได้ นอกจากนี้ เพื่อให้การพิจารณาคดีเกิดความรวดเร็ว กระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบจะมีเพียง 2 ศาล คือ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เว้นแต่เป็นคดีสำคัญเป็นคดีๆ ไป ซึ่งใช้ระบบอนุญาตฎีกาเช่นเดียวกัน คดีจะสิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ แต่หากคู่ความประสงค์จะยื่นฎีกาก็ต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาก่อนจึงจะฎีกาได้ (พิชวรธรณ กิตติคุณ, 2560 : 10 – 11)

สรุป

การอุทธรณ์ฎีกาในประเทศไทยนั้นคู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยปัญหาข้อเท็จจริงมีการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์เฉพาะคดีเล็กน้อย ส่วนการฎีกานั้นเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา คู่ความก็สามารถโต้แย้งได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในกระบวนการข้างต้นเป็นการใช้ระบบการฎีกาแบบสิทธิ ทั้งนี้ แต่มีการออกกฎหมายห้ามฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 (เดิม) ซึ่งมีการอนุโลมมาตรการนี้มาใช้ในคดีอาญา โดยผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 หรือพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 รวมถึงระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ยังมีการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาให้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดให้การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์ให้ผู้ฎีกายื่นคำร้องแสดงเหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาไว้พิจารณาพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้น และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ซึ่งศาลฎีกามีอำนาจรับฎีกาไว้พิจารณาได้เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ซึ่งรวมถึงปัญหาสำคัญในกรณีต่าง ๆ ตามที่กำหนด ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้พิจารณาให้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์เป็นที่สุด และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ก็มีกำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกาด้วยเช่นกัน ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าล้วนแล้วแต่มีหลักการเดียวกันเพื่อจำกัดปริมาณคดีที่ไม่เป็นสาระขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา

ดังนั้น ในทางปฏิบัติแล้วจะเห็นว่า ปัญหาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกากว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงและเป็นปัญหาที่ผ่านการพิจารณาของศาลอุทธรณ์มาแล้ว ปัญหาที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาจึงเป็นเรื่องการขอให้ศาลฎีกาทบทวนในปัญหาข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่ง อาจส่งผลให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาเป็นจำนวนมากได้และคดีอาจเกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้เสียหาย โจทก์ ทนายความ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญา ที่เหมาะสมของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Common Law และกลุ่มประเทศ Civil Law

วิเคราะห์รูปแบบการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ กลุ่มประเทศ Common Law และกลุ่มประเทศ Civil Law

ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law นั้นจะเห็นได้ว่าศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาหรือ Federal Supreme Court โดยเฉลี่ยแต่ละปีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาศึกษาพิพากษาคดีที่ต้องเขียนคำพิพากษาเต็มรูปแบบเพียงปีละไม่ถึง 100 เรื่อง ทั้ง ๆ ที่จำนวนประชากรของสหรัฐอเมริกาและจำนวนคดีโดยรวมมากกว่าประเทศไทยหลายเท่า เหตุที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากในระบบของสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดมีดุลพินิจในการเลือกว่าจะพิจารณาพิพากษาคดีใดบ้าง ตามปกติศาลจะเลือกตัดสินเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญในวงกว้างจริง ๆ และไม่ได้ทำเพียงตัดสินชี้ขาดคดีเสร็จสิ้นไปเป็นเรื่องๆ ผลของคำพิพากษาจะแผ่ขยายไปในวงกว้างมากกว่าจะส่งผลเพียงคู่ความในคดีตัวอย่างคดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริการับวินิจฉัย เช่น คดีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาเคยวินิจฉัยไว้แล้ว แต่แนวทางการวินิจฉัยขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกัน ทำให้ศาลสูงสุดจำเป็นต้องเข้าไปทำหน้าที่วางแนวบรรทัดฐานเพื่อให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาควินิจฉัยไปในทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ประชาชนหรือสังคมรู้แนวทางการปฏิบัติตนในคดีที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย คดีที่เกี่ยวข้องสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เช่น คดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้เคยวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องจะได้รับการเตือนก่อนที่เจ้าพนักงานจะสอบคำให้การได้ ทำให้ผู้ต้องหาทราบว่าตนมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ รวมถึงสิทธิที่จะให้มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยในระหว่างการสอบปากคำ หรือคดีเกี่ยวกับการแบ่งแยกหรือกีดกันสีผิว หรือคดีเกี่ยวกับสิทธิในการทำแท้ง เป็นต้น

สำหรับการพิจารณาคดีอาญาในสหราชอาณาจักรนั้นมีหลักว่าการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงยุติเพียงศาลสูงชั้นกลาง อันได้แก่ ศาลจังหวัด (Crown Court) และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal Criminal Division) เท่านั้น ปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว โดยได้รับการพิจารณากลับกรองอย่างรอบคอบจากคณะลูกขุนในการฟังพยานหลักฐาน โอกาสที่จะฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดจึงมีน้อยมาก ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง นอกจากอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง (Magistrates Court) ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และอุทธรณ์จากศาลจังหวัด (Crown Court) กรณีอัยการพยานหลักฐานใหม่ เนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าศาลสูงไม่ได้เห็นหรือรับฟังพยานด้วยตนเองก็จะไม่เข้าไปก้าวก่ายคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น เมื่อพบว่าศาลชั้นต้นฟัง

ข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษากลับย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นใหม่ศาลสูงสุดของประเทศเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมายเท่านั้นไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law จะเห็นได้ว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้การพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวน (Inquisitorial system) มุ่งการค้นหาคความจริงเป็นหลัก โดยศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาคความจริง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิอุทธรณ์ได้อย่างน้อยหนึ่งครั้งทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง เพราะต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาคความจริงให้ปรากฏเหมือนกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณาชั้นแรก โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาคความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลชั้นพิจารณาชั้นที่สองให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาคความจริงได้ทุกวิถีทาง ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาและศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์จะตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา สำหรับศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง

ดังนั้น พอสรุปได้ว่าการอุทธรณ์ครั้งแรกจะถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความ ผู้ที่มีสิทธิจะยื่นอุทธรณ์ได้ต้องเป็นคู่ความในศาลชั้นต้นซึ่งมีส่วนได้เสียในคดีและต้องได้รับประโยชน์ในการอุทธรณ์ นอกจากนี้บุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียในคดีก็สามารถยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลได้ และเมื่อศาลพิจารณาถึงพฤติกรรมแห่งคดีแล้ว ศาลอาจเรียกบุคคลนั้นเข้ามาในคดีด้วย ทายาทของผู้ตายที่เป็นคู่ความในคดีก็สามารถอุทธรณ์แทนคู่ความได้ การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงสามารถมีสิทธิอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว โดยข้อเท็จจริงนั้นจะยุติเพียงศาลชั้นอุทธรณ์ แต่ปัญหาข้อกฎหมายมีสิทธิอุทธรณ์ครั้งที่สองได้ โดยคู่ความต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลฎีกา

สำหรับคดีต่าง ๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงไปยังศาลจังหวัด ซึ่งในปัญหาข้อกฎหมายยังสามารถอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่งโดยอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดของมลรัฐ หากคดีนั้นไม่อาจจะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้แต่สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ การที่คู่ความไม่พอใจในผลของคำพิพากษาจากการอุทธรณ์ในชั้นแรกก็ย่อมอุทธรณ์ชั้นที่สองได้ แต่การอุทธรณ์นี้จะต้องกล่าวอ้างว่ามีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นและคำพิพากษานั้นอยู่บนรากฐานของการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างไร นอกจากนี้ หากศาลสูงสุดของมลรัฐอยู่ในฐานะที่เป็นศาลพิจารณาชั้นต้น การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้แย้งคำพิพากษาจากศาลนี้ก็ไม่อาจทำได้ คงทำได้เพียงการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสหพันธ์รัฐเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า คู่ความต่างก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์โดยเท่าเทียมกัน ไม่มีมาตรการในการจำกัดการอุทธรณ์ หากคู่ความเห็นว่าคำพิพากษาไม่ถูกต้องด้วยประการใดก็ย่อมใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้ หรือหากเห็นว่าคำพิพากษาของศาลชอบแล้วหรือพอใจผลคำพิพากษาแล้วก็สามารถสละสิทธิในการอุทธรณ์ได้ ตามหลัก liberality of appeal ซึ่งเป็นกฎหมายของสหพันธ์รัฐเยอรมนีนั้นยอมให้มีการอุทธรณ์อย่างน้อยหนึ่งชั้นเพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้อง สำหรับการอุทธรณ์ครั้งแรกในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีมาตรการแต่ประการใดและไม่ต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรอง คู่ความจึงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ กรณีการพิจารณาความผิดอาญาที่ร้ายแรงโดยองค์คณะที่

ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย จะถือเป็นที่สุดไม่ว่าจะอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้ คงอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น หลัก liberality of appeal ดังกล่าวจึงไม่ใช้กับการพิจารณาโดยองค์คณะนี้ เพราะถือว่าการพิจารณาโดยองค์คณะเป็นไปโดยรอบคอบแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก หากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป

วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำระบบฎีกาแบบอนุญาติมาบังคับใช้ในคดีอาญาและความเป็นไปได้ในการนำมาใช้บังคับกับประเทศไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยมี ๓ ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาคดีและมีบทบาทแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีบรรทัดดี บทบาทการทำหน้าที่ของศาลจึงมีทั้งในฐานะที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) กับการทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นศาลทบทวน (Review Court) การอุทธรณ์ฎีกาในครั้งแรกนั้นสามารถทำได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่พิจารณาชั้นอุทธรณ์จึงทำหน้าที่เป็น Second Trial Court และมีหน้าที่ตรวจแก้ไขความไม่ถูกต้องที่อาจเกิดขึ้นจากการพิจารณาในศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาทำหน้าที่เพียงพิจารณาทบทวนตรวจสอบเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายนั้น ๆ

การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้นจะต้องเป็นไปตามลำดับชั้นศาล โดยเริ่มต้นเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว บุคคลผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่ คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้นอาจอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดอีกครั้งหนึ่ง เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งประการใด บุคคลที่ได้รับผลกระทบไม่พอใจในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ก็อาจฎีกาต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้เป็นครั้งสุดท้าย เพื่อให้คดีได้รับการกลั่นกรองโดยละเอียดรอบคอบและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากที่สุด

คดีส่วนใหญ่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาของไทย คือ คดีที่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสากลที่กำหนดให้มีการตรวจสอบปัญหาข้อเท็จจริงเพียงหนึ่งครั้ง ตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) โดยการตรวจสอบดังกล่าวนี้ ต้องทำโดยศาลที่ลำดับชั้นต่างกันตามหลัก Double Degree of Jurisdiction และในต่างประเทศกำหนดให้ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติในชั้นศาลอุทธรณ์ คงฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอันควรแก่การพิจารณาของศาลสูง แต่ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ต้องทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second trial court) วิธีการแก้ปัญหาคดีที่แท้จริงคือ การจำกัดมิให้มีการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง โดยต้องมีระบบหรือโครงสร้างวิธีพิจารณาความอาญาที่สามารถยุติปัญหาข้อเท็จจริงในศาลอุทธรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

บทบาทของศาลฎีกาที่เป็นศาลสูงสุดของประเทศที่สำคัญคือ การทำหน้าที่ศาลที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีความต่าง ๆ ให้เป็นที่ยุติและทำให้คดีความและข้อพิพาทต่าง ๆ ยุติสิ้นสุดไป แต่ในการทำหน้าที่ดังกล่าวโดยมีขอบเขตและบทบาทที่กว้างขวางทำให้จำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกามีจำนวนมากอันจะทำให้ต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากและทำให้เกิดข้อขัดข้องในการสะสางคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณา

ให้หมดสิ้นไป เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ระบบกฎหมายในประเทศไทยวางอยู่บนพื้นฐานของการให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาล หากคดีความมีลักษณะที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้วคู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ตามสิทธิของตน

ตามที่ได้มีการออกกฎหมายที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบในการอุทธรณ์ฎีกาที่สำคัญอยู่หลายฉบับมาบังคับใช้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีข้อที่น่าสังเกตคือ กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้นี้เกี่ยวข้องกับกลุ่มคดีแพ่งและกลุ่มคดีอาญาคดีทั้งสองกลุ่มถือเป็นคดีที่มีสัดส่วนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับคดีในแต่ละส่วนของคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งหมด โดยสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้การที่คู่ความจะฎีกาขอให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีของตนนั้นไม่ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความอีกต่อไป หากแต่เป็นดุลพินิจของศาลฎีกาที่จะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น ในกลุ่มคดีแพ่ง กรณีของคดีผู้บริโภค ศาลฎีกาจะรับพิจารณาพิพากษาให้หากปรากฏว่าประเด็นที่ฎีกานั้นเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ในกลุ่มคดีอาญา กรณีของคดีอาชญา พ.ศ. 2550 ตามกฎหมายกำหนดให้ศาลฎีการับคดีไว้พิจารณาหากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย หลักการดังกล่าวนี้ ถือเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักสากลที่กำหนดให้ในคดีความต่าง ๆ คู่ความควรจะมีสิทธิขอให้ศาลในชั้นที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างได้ แต่สิทธิในการขอให้ทบทวนดังกล่าวตามปกติแล้วมีสิทธิขอให้ทบทวนได้เพียงครั้งเดียว เพราะเห็นว่าการขอให้ทบทวนในชั้นเดียวนี้ก็เป็นการเพียงพอที่จะช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของคำพิพากษาของศาลแล้ว และในขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้เกิดเป็นภาระต่อกระบวนการยุติธรรมมากเกินไป

ด้วยหลักการดังกล่าวต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ.2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่า คดีที่ได้ยื่นฎีกาเรื่องใดสมควรอนุญาตให้ชั้นสู่การวินิจฉัยของศาลฎีกา เพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกา ซึ่งเป็นการนำระบบการฎีกาจากระบบสิทธิมาเป็นระบบอนุญาตในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย และหากศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ฎีกาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ย่อมถึงที่สุดโดยยังคงหลักการเดิมคือ ให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง คู่ความในคดีจึงสามารถฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงเพียงแต่ต้องได้รับอนุญาตจาก ศาลฎีกาก่อน เมื่อนำสถิติคดีมาพิจารณาจะเห็นว่า ในปี 2558 ศาลฎีกามีคำพิพากษาในคดีแพ่ง ๓,๘๖๐ คดี เป็นการพิพากษายืนตามศาลล่าง 2,519 คดี พิพากษาแก้ 793 คดี และพิพากษากลับ 548 คดี คดีที่พิพากษากลับ คิดเป็นร้อยละ 8.9 ซึ่งเป็นส่วนน้อยไม่ถึงร้อยละ 10 ของคดีแพ่งที่เข้าสู่ศาลฎีกา เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่มีการขออนุญาตฎีกาในระบบอนุญาตฎีกา ซึ่งเก็บสถิติในเดือนมกราคม 2561 ถึงเดือนมิถุนายน 2561 มีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา 1,842 คดี ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา 267 คดี ยกคำร้อง 1,499 คดี จำหน่ายคดี 74 คดี และมีการถอนคำร้อง 2 คดี คดีที่อนุญาตให้ฎีกาคิดเป็นร้อยละ 14.50 ซึ่งมากกว่าคดีที่ศาลฎีกาพิพากษากลับในระบบสิทธิฎีกา

การพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกากระทำโดยองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกา 4 คน มีขั้นตอนการพิจารณามีคำสั่งและการตรวจสอบความถูกต้องเช่นเดียวกับการพิจารณาพิพากษาคดีหลัก

เมื่อเปรียบเทียบสถิติคดีที่ศาลฎีกามีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ในระบบสิทธิฎีกา กับคดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาในระบบอนุญาตฎีกาแล้ว เห็นได้ว่าการอำนวยความสะดวกในระบบอนุญาตฎีกาในคดีแพ่งไม่ได้มีผลกระทบต่อความยุติธรรมของคู่ความในการใช้สิทธิทางศาล แต่การดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องในระบบอนุญาตฎีกาน่าจะเป็นกระบวนการคัดกรองคดีที่มีปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรพิจารณาอย่างแท้จริง ลดการประวิงคดี ทำให้คดีไม่ล้นศาลฎีกา และคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว อันเป็นผลดีแก่ประชาชนซึ่งเป็นคู่ความมากกว่า

ส่วนเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาแล้ว ต้องส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านให้คู่ความฟังและให้โอกาสจำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาต่อศาลชั้นต้น และให้ศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้ฎีกา เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความโดยพลัน ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. 2558 ข้อ 14 เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาต่อไป ทำให้ศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีเดียวกันถึงสองครั้ง ทำให้คดีอาจล่าช้าได้นั้น เมื่อคดีส่วนใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยและมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาแล้ว คดีที่อนุญาตให้ฎีกาและต้องพิจารณาพิพากษาเป็นคดีส่วนน้อย ย่อมมีการบริหารจัดการคดีให้เสร็จสิ้นโดยเร็วได้ ปัจจุบันศาลฎีกาสามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จได้ภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี ถือว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่นานเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่ค้างการพิจารณาและระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในระบบสิทธิฎีกา จากสถิติการพิพากษาและมีคำสั่งของศาลฎีกาดังกล่าว น่าจะตอบคำถามของสังคมเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในระบบอนุญาตฎีกาได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้น การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำระบบขออนุญาตฎีกามาบังคับใช้ในคดีอาญาและความเป็นไปได้ในการนำมาใช้บังคับกับประเทศไทยนั้นต้องพิจารณาถึงหลักการและเหตุผลในการนำรูปแบบการฎีกาในระบบอนุญาตด้วยว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร กล่าวคือ

1. ตามที่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ..... ซึ่งปัจจุบันคณะรัฐมนตรีมีมติให้ชะลอการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ไว้ชั่วคราว โดยในเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีหลักการคือ

- 1) กำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด (เพิ่มเติมมาตรา 214/1)
- 2) กำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด (เพิ่มเติมมาตรา 244/1)
- 3) กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการขออนุญาตฎีกา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 216 ถึงมาตรา 220 ยกเลิกมาตรา 221 ถึงมาตรา 224 และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 225)

ทั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่ามีหลักการและเหตุผลซึ่งห้ามคู่ความฎีกา เว้นแต่มีการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย และได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งปัญหาข้อกฎหมายในคดีอาญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนย่อมได้รับอนุญาตให้ฎีกาได้ แต่ปัญหาข้อเท็จจริงย่อมเป็นที่สุดในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งหากพิจารณาตามร่างพระราชบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าสามารถควบคุมและลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาได้โดยการอนุญาตให้ฎีกาได้เฉพาะคดีที่มีความสำคัญอันควรสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ทำให้คดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกามีเพียง

คดีที่มีความสำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาเท่านั้น ซึ่งศาลฎีกาสามารถพิจารณาทบทวน และตรวจสอบได้โดยละเอียดรอบคอบ

2. ปัจจุบันระบบการฎีกาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังเป็นระบบการฎีกาแบบสิทธิ ส่วนระบบการฎีกาในคดีอาญาตามกฎหมายอื่น เช่น คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ คดีค้ามนุษย์ คดียาเสพติด นั้นเป็นระบบการฎีกาแบบอนุญาต ดังนั้น หากเปลี่ยนให้ระบบการฎีกาในคดีอาญาเป็นระบบการฎีกาแบบอนุญาตเหมือนเช่นเดียวกับคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาประเภทใดก็ตามก็จะสามารถสร้างความเป็นเอกภาพของระบบการฎีกาให้เกิดขึ้นได้ การอนุญาตให้คู่ความสามารถขออนุญาตฎีกาได้นั้นถือเป็นการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในทางคดี เพราะไม่มีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิไม่ให้ขออนุญาตฎีกา ทำให้สิทธิในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกานั้นเท่าเทียมกันในทุกคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีใหญ่หรือคดีเล็ก มีอัตราโทษสูงหรือต่ำก็จะมีโอกาสได้รับการพิจารณาเพื่อขออนุญาตให้ฎีกาได้เช่นเดียวกัน และยังสามารถฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย อันเป็นแนวทางที่เป็นคุณแก่คู่ความมากขึ้น ประกอบกับระบบการขออนุญาตฎีกานี้จะมีผู้พิพากษาศาลฎีกาพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ย่อมทำให้มีการถ่วงดุลและพิจารณาวินิจฉัยคดีซึ่งคู่ความอาจใช้ประโยชน์ในทางมิชอบในการยื่นฎีกาหรือการยื่นฎีกาเพื่อประวิงคดีได้ ทั้งนี้ ยังสามารถพิจารณาคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาออกไปได้มากด้วยเช่นกัน

3. ระบบการฎีกาแบบสิทธินั้นจะเห็นได้ว่าในทุก ๆ คดีคู่ความมีสิทธิฎีกาได้ ยกเว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ฎีกา แต่ในระบบการฎีกาแบบอนุญาตจะมีหลักทางตรงกันข้ามว่า ห้ามคู่ความฎีกาในทุก ๆ คดี ยกเว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากศาลฎีกา คู่ความจึงจะมีสิทธิฎีกาได้ ระบบการขออนุญาตฎีกาในคดีอาญานี้จึงเป็นการอนุญาตให้มีการฎีกาได้เฉพาะปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ผู้พิพากษาศาลฎีกาจะต้องใช้ดุลพินิจในการตีความ ซึ่งก็อาจนำมาสู่ปัญหาในการใช้ดุลพินิจในทางที่ไม่เหมาะสม นับว่าเป็นเรื่องที่อาจกระทบสิทธิและความเชื่อมั่นของคู่ความในกระบวนการยุติธรรมได้

4. ระบบการฎีกาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันที่เรียกว่าระบบการฎีกาแบบสิทธินั้นเป็นการให้สิทธิโดยเปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย แม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งและข้อจำกัดสิทธิดังกล่าวก็มีข้อจำกัดสิทธิโดยเด็ดขาด เพราะคู่ความสามารถร้องขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลล่างอนุญาตให้ฎีกาหรือขอให้อัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ต้องห้ามนั้นได้ จึงส่งผลให้มีคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก การพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีอาญาที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาอันสมควรก็อาจเกิดความล่าช้าขึ้นได้ ดังจะเห็นได้จากรายงานประจำปีงบประมาณของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม และรายงานสถิติคดีของศาลฎีกา โดยผู้ศึกษาได้สรุปข้อมูลสถิติคดีค้างมาและรับใหม่ในคดีอาญา คดียาเสพติด คดีค้ามนุษย์ และคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ (ในตารางจะใช้ชื่อคดีว่า “คดีอาญาทุจริต”) ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ระหว่างปี 2560 – 2562 ดังนี้

ตารางที่ 4 – 1 สรุปข้อมูลสถิติคดีค้างมาและรับใหม่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ระหว่างปี 2560 – 2562 (จำนวนเรื่อง/จำนวนคำร้องขออนุญาตฎีกา)

คดี	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
คดีอาญา (รวมคดียาเสพติด)	5,705	5,998	5,745
คดีค้ามนุษย์	-	32	15
คดีอาญาทุจริต	36	67	111

ที่มา : รายงานประจำปีงบประมาณของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม และรายงานสถิติคดีของศาลฎีกา ปี 2560 – 2562

จากตารางสรุปข้อมูลสถิติคดีค้างมาและรับใหม่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ระหว่างปี 2560 – 2562 จะเห็นได้ว่า ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกาในคดีอาญา ซึ่งจากรายงานสถิติคดีประจำปีงบประมาณของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม และรายงานสถิติคดีของศาลฎีกานั้นมิได้แยกจำนวนคดีในคดียาเสพติดออกจากคดีอาญาทั่วไป โดยในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นว่า ปริมาณคำร้องหรือปริมาณคดียาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาซึ่งมีการนำสถิติคดีไปรวมกับจำนวนคดีอาญาทั่วไปนั้น เนื่องจากคดียาเสพติดใช้ระบบขออนุญาตฎีกามาตั้งแต่ปี 2550 ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 คำสั่งหรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด จึงเป็นการจำกัดสิทธิฎีกาของคู่ความในคดียาเสพติด มีผลทำให้คดียาเสพติดไม่อาจดำเนินคดีในชั้นฎีกาได้ แต่สามารถขึ้นสู่ศาลฎีกาได้โดยการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาเท่านั้น และในทางปฏิบัติแล้วการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดียาเสพติดขององค์คณะในศาลฎีกาจะไม่ได้แยกคดียาเสพติดเป็นคดีพิเศษเฉพาะทางที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ ศาลฎีกาจึงมีแผนกคดีพิเศษเพียง ๑๑ แผนก ได้แก่ แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา แผนกคดีแรงงานในศาลฎีกา แผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกา แผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา แผนกคดีล้มละลายในศาลฎีกา แผนกคดีภาษีอากรในศาลฎีกา แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา แผนกคดีพาณิชย์และเศรษฐกิจในศาลฎีกา แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลฎีกา และแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

ทั้งนี้ จากการปฏิบัติงานของผู้ศึกษาซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจำนวนคำร้องขออนุญาตฎีกาในคดียาเสพติดที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๓ มีปริมาณคำร้อง จำนวน 355 เรื่อง ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาต 147 เรื่อง ไม่อนุญาต 208 เรื่อง จะเห็นได้ว่า ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาได้นั้นมีปริมาณที่น้อยกว่าคำสั่งไม่อนุญาต ซึ่งจะต้องเป็นเฉพาะคดีที่มีปัญหาที่มีความสำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาเท่านั้นที่จะฎีกาได้ และหากเปรียบเทียบกับจำนวนคดียาเสพติดกับคดีอาญาทั่วไปในตารางที่ 4 – 1 แล้วยังแสดงให้เห็นถึงปริมาณสัดส่วนประเภทของคดีอาญาทั่วไปได้ว่ามีปริมาณจำนวนคดีที่สูงมาก

จากตารางสถิติคดีข้างต้นในภาพรวมแล้วปริมาณคดีในคดีอาญาทั่วไปที่ค่อนข้างมีปริมาณที่มากในแต่ละปี ส่วนคดีค้ามนุษย์และคดีทุจริตและประพฤตินิยมขบนั้นจะมีปริมาณคดีที่ไม่สูงมากนัก เหตุเพราะในปี 2559 มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์และคดีทุจริตและประพฤตินิยมขบ จึงส่งผลให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์และคดีทุจริตและประพฤตินิยมขบให้เป็นที่สุด ประกอบกับการฎีกาก็จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา จำนวนสถิติคำร้องขออนุญาตฎีกาที่เข้ามาสู่ศาลฎีกาจึงมีปริมาณไม่มาก ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบสิทธิฎีกาเป็นระบบอนุญาตฎีกาในคดีอาญา โดยเป็นเรื่องความผิดอาญาเฉพาะฐานและเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้น ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกาในคดีอาญาเฉพาะฐานมีจำนวนไม่สูงมากนัก สามารถควบคุมปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกาได้เฉพาะคดีที่มีปัญหาซึ่งมีความสำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกาเท่านั้นที่จะฎีกาได้ จึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลได้อีกทางหนึ่ง เพราะการฎีกาในระบบอนุญาตนั้น มีหลักการที่สามารถจำกัดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาได้ ประกอบกับมีผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบคำร้องขออนุญาตฎีกาในเบื้องต้นแล้วกลับกรองเฉพาะคดีที่มีความสำคัญให้เข้าสู่การพิจารณาของศาลฎีกา โดยจำกัดไม่ให้คดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาออกไป หลักการเช่นนี้จึงเป็นหลักการที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลได้

สรุป

โดยทั่วไปการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาในคดีอาญานั้นมีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่บัญญัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งการอุทธรณ์ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการอุทธรณ์ฎีกาตามกฎหมายอื่นที่มีการประกาศใช้ ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาถือเป็นสิทธิอันคู่ความพึงจะมีได้ และสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ฎีกาไว้ การอุทธรณ์ฎีกาจึงเป็นการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างว่าไม่ถูกต้องในประเด็นใด และต้องเป็นข้อที่ได้ว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ดังนั้น ระบบการอุทธรณ์ฎีกาในระบบสิทธิเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

สำหรับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลฎีกานั้นจะต้องพิจารณาข้อจำกัดสิทธิทั้งจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551 โดยผู้พิพากษาศาลฎีกาจะพิจารณาเหตุแห่งการฎีกาซึ่งจะต้องเป็นฎีกาที่ไม่ต้องห้ามด้วยข้อจำกัดในการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219 และ 220 และต้องเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ชัดเจนและได้ว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลล่าง ในส่วนของการจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ ทั้งกลุ่มประเทศในระบบ Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร และกลุ่มประเทศในระบบ Civil Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มักจะกำหนดให้การโต้แย้งปัญหาข้อเท็จจริงนั้นสามารถกระทำได้เพียงครั้งเดียว ส่วนการอุทธรณ์หรือฎีกาในครั้งต่อไปทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสูงสุดของประเทศ

ดังนั้น ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำระบบขออนุญาตฎีกามาบังคับใช้ในคดีอาญาและการนำมาใช้บังคับกับประเทศไทยควรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ เนื่องจากปัญหาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงและเป็นปัญหาที่เคยได้รับการพิจารณาตรวจสอบจากศาลอุทธรณ์มาแล้ว เมื่อปัญหาที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาเป็นเรื่องการขอให้ศาลฎีกาทบทวนปัญหาข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่งก็ทำให้คดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก เพียงเพื่อให้ศาลฎีการับฟังข้อเท็จจริงแตกต่างไปจากเดิม แต่หากนำระบบขออนุญาตฎีกามาบังคับใช้ในคดีอาญาทั้งระบบแล้วก็อาจช่วยทำให้การพิจารณาทบทวนตรวจสอบคดีที่สำคัญอันควรได้รับการพิจารณาจากศาลฎีกามีความรอบคอบอย่างเต็มที่และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สามารถควบคุมปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาได้นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายทั้งของคู่ความและของรัฐ ทั้งยังก่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทางคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดจะมีอัตราโทษสูงหรือต่ำและศาลจะลงโทษหนักเบาเพียงใดนั้นก็ล้วนแต่มีสิทธิที่จะขออนุญาตฎีกาได้ทั้งสิ้น เพราะระบบการขออนุญาตฎีกามีหลักการให้คู่ความสามารถขออนุญาตฎีกาได้ในทุกคดี ไม่มีข้อจำกัดสิทธิในการขออนุญาตฎีกา มีเพียงแต่จำกัดให้ขออนุญาตฎีกาได้เฉพาะปัญหาที่สำคัญตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ตามระบบการปฏิรูปในปัจจุบันซึ่งเป็นระบบสิทธิปฏิรูป ซึ่งทุกคดีสามารถปฏิรูปได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ปฏิรูป การปฏิรูปในระบบสิทธินี้ทำให้เกิดปัญหาในศาลฎีกาที่ไม่สามารถถ่วงดุลคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ อาจก่อให้เกิดภาวะคดีล้นศาล ประชาชนได้รับความยุติธรรมล่าช้า ถือเป็นภาระเปิดช่องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งประวิงเวลาได้ง่าย ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่คู่ความผู้สุจริต ส่วนในระบบอนุญาตปฏิรูปนั้นจะต้องมีการขออนุญาตปฏิรูป และศาลฎีกาจะอนุญาตเมื่อเป็นคดีที่มีปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะต้องวินิจฉัย ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกันเอง หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับศาลฎีกา หรือกรณียังไม่มีแนวคำพิพากษาในเรื่องนั้น หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษานับถึงที่สุดของศาลอื่น หรือเพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมายหรือคำพิพากษาศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ หรือกรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งการปฏิรูประบบใหม่นี้ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสียในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ แต่เมื่อมีข้อดีในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากกว่าก็ควรต้องมีการพัฒนาขั้นตอนในการขออนุญาตปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ระบบการปฏิรูปแบบอนุญาตถือว่าการปฏิรูปเป็นสิ่งที่ยกเว้นห้าม คู่ความสามารถปฏิรูปได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้เท่านั้น ซึ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ได้ถือปฏิบัติและเลือกใช้ระบบอนุญาตนี้เป็นหลัก โดยมีหลักในการอุทธรณ์ครั้งแรกซึ่งกฎหมายจะอนุญาตให้กระทำได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่การปฏิรูปนั้นจะอนุญาตให้กระทำต่อเมื่อมีข้อยกเว้นห้ามมิให้ปฏิรูปหรืออนุญาตให้ปฏิรูปได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย

ดังนั้น ระบบการปฏิรูปในคดีอาญาทั้งในระบบสิทธิและระบบอนุญาต จึงมีหลักการที่แตกต่างกัน ทำให้มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสามารถสรุปข้อดีและข้อเสียได้ ดังนี้

ข้อดีของการปฏิรูปในระบบสิทธิ คือ การปฏิรูปในระบบสิทธิเป็นระบบการให้สิทธิแก่คู่ความสามารถปฏิรูปได้อย่างเต็มที่ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิการปฏิรูปที่ชัดเจนตามที่กฎหมายกำหนด มีหลักการพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) ส่วนข้อเสีย คือ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาอาจล่าช้าก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล ส่งผลกระทบต่อการอำนวยความสะดวกและประสิทธิภาพของ

คำพิพากษา ไม่เกิดความเป็นเอกภาพในทางคดี เนื่องจากคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษสูงจึงมีสิทธิที่จะฎีกาได้ ประกอบกับทำให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาต้องพิจารณาทั้งฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งที่เป็นสาระสำคัญและไม่เป็นสาระสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา

ข้อดีของการฎีกาในระบบอนุญาต คือ คดีที่ไม่ซับซ้อนจะสิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ ไม่ต้องเสียเวลาขึ้นสู่ศาลฎีกา ทำให้การบังคับสิทธิของประชาชนมีความรวดเร็วขึ้นและมีค่าใช้จ่ายน้อยลง สิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม ประกอบกับยังเป็นการใช้ทรัพยากรในหลากหลายด้านของรัฐอย่างคุ้มค่า อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ฯลฯ โดยเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลอุทธรณ์ให้เป็นศาลสูง ทำให้ศาลฎีกาสามารถทุ่มเทให้กับคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและวางแนวคำพิพากษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกฎหมายในภาพรวม ทั้งนี้ ระบบอนุญาตนี้ยังเป็นระบบสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ส่วนข้อเสีย คือ เป็นระบบที่อาจเป็นการจำกัดสิทธิของคู่ความในการนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา กรณีคดีที่ได้รับการอนุญาตให้ฎีกาได้นั้นอาจก่อให้เกิดภาระการทำงานที่ซับซ้อนในศาลฎีกาขึ้นได้ เนื่องจากต้องพิจารณาคดีที่ได้รับการอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง กล่าวคือ ต้องพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาและต้องพิจารณาคำฟ้องฎีกาอีกส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดี และการใช้ดุลพินิจขององค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาอาจเสี่ยงต่อปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบและอาจยังไม่เป็นที่ยอมรับของคู่ความในการอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้หลักสากลได้

ดังนั้น หากเปลี่ยนให้ระบบการฎีกาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบการขออนุญาตฎีกาเหมือนเช่นเดียวกับคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาประเภทใดก็ตาม เช่นเดียวกับระบบการฎีกาในคดีอาญาตามกฎหมายอื่น เช่น คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ คดีค้ามนุษย์ คดียาเสพติด ก็จะสามารถสร้างความเป็นเอกภาพของระบบการฎีกาให้เกิดขึ้นได้ การอนุญาตให้คู่ความสามารถขออนุญาตฎีกาได้นั้นถือเป็นการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในทางคดี เพราะไม่มีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิไม่ให้ขออนุญาตฎีกา ทำให้สิทธิในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกานั้นเท่าเทียมกันในทุกคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีใหญ่หรือคดีเล็ก มีอัตราโทษสูงหรือต่ำก็จะมีโอกาสได้รับการพิจารณาเพื่อขออนุญาตให้ฎีกาได้เช่นเดียวกัน และยังสามารถฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย อันเป็นแนวทางที่เป็นคุณแก่คู่ความมากขึ้น ประกอบกับระบบการขออนุญาตฎีกานี้จะมีผู้พิพากษาศาลฎีกาพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ย่อมทำให้มีการถ่วงถ่วงและพิจารณาวินิจฉัยคดีซึ่งคู่ความอาจใช้ประโยชน์ในทางมิชอบในการยื่นฎีกาหรือการยื่นฎีกาเพื่อประวิงคดีได้ ทั้งนี้ ยังสามารถพิจารณาคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาออกไปได้มากด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การฎีกาในระบบอนุญาตในทางปฏิบัติสำหรับคดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาแล้ว ศาลฎีกาจะต้องส่งคำสั่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟังและให้คู่ความยื่นคำแก้ฎีกาภายในกำหนด เมื่อคู่ความยื่นคำแก้ฎีกาหรือไม่แก้ฎีกาภายในกำหนด ศาลชั้นต้นต้องส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่าไม่มีคำแก้ฎีกา เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความ และพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีที่ได้รับการอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง การที่ต้องส่งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้ศาล

ขั้นต้นอ่าน ให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา แล้วต้องส่งกลับคืนให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าตามขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นและยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนในส่วนของ การพิจารณาคดี แม้การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกากับการพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นคนละส่วนหรือคนละประเด็นกัน แต่ก็ต้องมีการพิจารณาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนคดี และผ่านกระบวนการตรวจสอบของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ศาลฎีกาควรจะหาวิธีและกระบวนการแก้ไขปัญหานี้ เพื่อให้การพิจารณามีคำสั่งและพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้ระบบอนุญาตฎีกาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ในชั้นนี้ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมซึ่งอาจนำไปสู่การปรับใช้ในภายหน้าได้ดังนี้

ด้านกฎหมาย

1) ควรนำระบบการขออนุญาตฎีกามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยกำหนดให้คดีอาญาเป็นที่สุดในศาลอุทธรณ์ ยกเว้นกรณีศาลฎีกามีคำสั่งรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาโดยคู่ความยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา ส่งผลให้ศาลฎีกามีอำนาจในการคัดกรองคดีเข้าสู่การพิจารณาได้เอง และยังสามารถสร้างความเข้าใจให้แก่คู่ความในการที่ศาลฎีกาไม่ให้เหตุผลประกอบการไม่รับคดีได้ เพราะกฎหมายจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าศาลฎีกาจะพิจารณาเฉพาะคดีที่ศาลเห็นสมควรเท่านั้น

2) ควรแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 โดยแก้ไขในส่วนที่กำหนดให้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเป็นที่สุดท้าย แต่คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อมกับฎีกาต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ซึ่งศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย ตามที่กฎหมายกำหนดและให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณา และมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีอาญา ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะต้องวางหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดต่อไป

ด้านการดำเนินงาน

๑) การส่งสำเนาคำร้องขออนุญาตฎีกาและคำฟ้องฎีกาให้แก่คู่ความอีกฝ่าย ควรให้โอกาสคู่ความอีกฝ่ายทำคำแก้ฎีกายื่นพร้อมกับคำคัดค้านคำร้องขออนุญาตฎีกาในคราวเดียวกันได้ เพราะหากศาลฎีกาอนุญาตให้ฎีกาแล้วจะได้ทำคำพิพากษาตามคำฟ้องฎีกาให้เสร็จไปในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นทางเลือกแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ประสงค์ให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว รวมถึงไม่เป็นการบังคับให้คู่ความอีกฝ่ายต้องยื่นคำแก้ฎีกาเข้ามาก่อน อันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยใช้เหตุในกรณีที่ศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ฎีกาซึ่งเป็นคดีส่วนใหญ่ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายยื่นคำคัดค้านและคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความประสงค์ไม่แก้ฎีกาแล้ว จึงให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนให้ศาลฎีกาพิจารณาคำร้องตลอดจนพิจารณา

พิพากษาคดีต่อไปหากมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา นอกจากนี้ การพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จไปในคราวเดียวโดยไม่ต้องแจ้งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้คู่ความทราบก่อน จะเป็นการรักษาความลับในทางคดีได้ในระดับหนึ่ง เพราะการอนุญาตให้ฎีกานั้นคู่ความย่อมคาดหมายได้ว่าผลทางคดีจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่คู่ความที่ขออนุญาตฎีกา

๒) องค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งให้พิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ควรจัดให้มีองค์คณะผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในคดีแต่ละประเภท เพื่อให้การพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกาเป็นไปโดยถูกต้องเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) ควรบริหารจัดการคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาเป็นคดีเร่งด่วนที่ต้องพิจารณาพิพากษาโดยเร็ว โดยมีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

๔) ควรมีการเผยแพร่คำวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกาในปัญหาสำคัญที่ศาลฎีการับฎีกาไว้วินิจฉัยตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อเป็นแนวบรรทัดฐานในการขออนุญาตฎีกาได้

ทั้งนี้ การส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการของศาลและการเสริมความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ระบบการขออนุญาตฎีกาจะทำให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็วหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการและกระบวนการดำเนินงานของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริงต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมลชัย รัตนสกวาวงศ์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี. หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์, 2531.
- คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2545.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2555.
- วิเชียร ดิเรกอุดม. วิอาญาพิสดาร เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด แสงจันทร์การพิมพ์, 2556.
- สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วารสาร

- ธนกร วรปรัชญากุล. “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส”, ตุลพาท. ปีที่ 51 (1), มกราคม – เมษายน 2547 หน้า 60.
- น้ำแท้ มีบุญสล้าง. “หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”, วารสารธรรมศาสตร์. ปีที่ 33 (3), 2557 หน้า 49 – 58.
- รัตนะ ฐานยศปัญญา. “ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด”, วารสารวิชาการศรีปทุม. หน้า 102.

วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย/เอกสารทางวิชาการ

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. “สรุปสาระสำคัญของการนำเสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑)”. เอกสารสรุปสาระสำคัญของการนำเสนอเรื่อง, กระทรวงยุติธรรม, 2556.
- จันจิรา นาคาสุ. “ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย : การดำเนินคดีในศาลสูง” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

- จิรนิติ หะวานนท์. “การใช้สิทธิฎีกา Right to Appeal to the Supreme Court”. รายงานการวิจัย สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, กระทรวงยุติธรรม, 2534.
- จรัญชัย เคียงกิตติวรรณ. “ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา”. รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2544.
- ชาญวิทย์ รักษ์กุลชน. “สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๕๖”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556.
- ชฎาภา อนุสินธ์. “สิทธิในการอุทธรณ์คดีอาญาของจำเลย : ศึกษากรณีการแสดงตนของจำเลยในขณะยื่นอุทธรณ์”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561.
- ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. “การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ชนภา ขอบพิเชียร. “ระบบการปฏิเสธคดีอาญาซึ่งไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาในศาลฎีกา”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ธมรัตน์ เลิศไพรวิน. “มาตรการในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา : ศึกษากรณีการกำหนดแนวทางฎีกาคดีอาญา”. งานวิจัยการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (อบยส.1) รุ่นที่ 15, วิทยาลัยการยุติธรรม, สำนักงานศาลยุติธรรม, 2554.
- นัดศรียา พิรวินิจ. “แนวทางการแก้ไขระบบอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- นฤมล เทียนนาม. “การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลสูงของไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ปวีณา มาศมุกทิ. “การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- พิรุวรรณ กิตติคุณ. “ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกับการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ”. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560.
- ราตรี ดามิ. “การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550.

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะ
ไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาไว้พิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

เกียรติศักดิ์ ศรีคำ. “สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม”. เอกสารประกอบการบรรยาย. 2559.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายชาติชาย เหลืองอ่อน
วัน เดือน ปีเกิด	17 พฤษภาคม 25๐๗
ประวัติการศึกษา	- ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ประวัติการทำงาน	
โดยย่อ	- ๑ เมษายน ๒๕๕๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและ ครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานี - ๑ เมษายน ๒๕๕2 ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงเชียงใหม่ - ๑ เมษายน ๒๕๕4 ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา - ๑ เมษายน ๒๕๕9 ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ..... การเมือง.....

เรื่อง..... แนวทางการใช้ระบบขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา.....

ผู้วิจัย..... นายชาติชาย เหลืองอ่อน..... หลักสูตร..... วปอ..... รุ่น..... 62.....

ตำแหน่ง..... ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา.....

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยที่กระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาของประเทศไทยจะต้องอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นลำดับชั้นศาลไป และโดยทั่วไปในการอุทธรณ์ฎีกาจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมด ไม่ว่าในปัญหาข้อกฎหมายหรือในปัญหาข้อเท็จจริงรวมทั้งในเรื่องดุลพินิจของศาลด้วย ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากในต่างประเทศที่ยอมรับให้ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้อย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม แต่ก็ไม่มีหลักใดบังคับว่าต้องให้สิทธิอุทธรณ์ได้ถึงสองครั้ง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิประกันชั้นพื้นฐานแก่ประชาชน การฎีกาในศาลสูงของต่างประเทศจะเป็นระบบอนุญาตเพราะปัญหาข้อเท็จจริงมักจะยุติในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาเฉพาะแต่ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทำให้ภาระในการพิจารณาคดีของศาลสูงในต่างประเทศมีค่อนข้างน้อย

สิทธิการอุทธรณ์หรือฎีกาของคู่ความในประเทศไทยเริ่มเมื่อมีการออกกฎหมายให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 โดยในช่วงสิบปีที่ผ่านมาได้เกิดศาลชำนาญพิเศษจำนวนมากที่มีกฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องและอุทธรณ์ได้ต่อศาลเพียง 2 ชั้น กล่าวคือ เริ่มต้นฟ้องที่ศาลชั้นต้น ตัวอย่างเช่น ศาลแรงงานกลาง ศาลล้มละลายกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หากคู่ความประสงค์จะอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์ต่อศาลฎีกา โดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ เพราะเรื่องที่ยื่นศาลชำนาญพิเศษเป็นเรื่องเฉพาะทาง การที่ต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลชั้นสูงสุดที่มีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความอาวุโสจึงเหมาะสมแล้ว แต่ในกรณีที่มีข้อเสนอให้แก้ไขกฎหมายให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดและการฎีกาไปยังศาลฎีกาจะต้องได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งก่อนนั้นก็เนื่องมาจากระบบอุทธรณ์ฎีกาในปัจจุบันมีส่วนสำคัญที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าดังกล่าวมา จึงได้มีการนำแนวคิดที่จะปรับปรุงระบบอุทธรณ์ฎีกาให้การพิจารณาพิพากษาคดีรวดเร็วขึ้น โดยการนำระบบศาลสองชั้นศาลมาใช้ การให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์และให้เป็นที่ที่สุด และจะฎีกาไปยังศาลฎีกาได้เฉพาะเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ซึ่งแนวความคิดนี้จะช่วยให้ย่นระยะเวลาลงไปได้และจะช่วยให้ศาลชั้นอุทธรณ์มีความสำคัญเพิ่มขึ้น และทำให้ศาลฎีกาสามารถพิจารณาคดีที่สำคัญได้ละเอียดรัดกุมมากยิ่งขึ้น

สำหรับการอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีอาญาของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบการฎีกาแบบสิทธิ กล่าวคือ การให้สิทธิโดยเปิดโอกาสให้แก่คู่ความนั้นมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย แต่

ถึงกระนั้นก็มีหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดข้อจำกัดสิทธิไว้ แต่ก็มีข้อจำกัดสิทธิโดยเด็ดขาด เพราะคู่ความสามารถร้องขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ฎีกาหรือขอให้อัยการสูงสุดรับรองให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องห้ามนั้นได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ไว้สำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานคดีของผู้พิพากษาลดจนคู่ความทุกฝ่าย โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้การดำเนินคดีหรือกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความนั้นถือเป็นหลักสิทธิมนุษยชนตามที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) อันเป็นมาตรฐานสากลที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193 และมาตรา 216 จึงอาจกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในประเทศไทยถือเป็นสิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้ ได้มีการบัญญัติกฎหมายมาเพื่อลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกา เช่น ในปี พ.ศ. 2534 มีพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 บัญญัติห้ามการฎีกาปัญหาที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับวินิจฉัยจากศาลฎีกามาบังคับใช้ในคดีแพ่ง โดยอนุโลมมาตรการนี้มาใช้ในคดีอาญาด้วย ปี พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 219 วรรคหนึ่ง วางหลักเดียวกันในการไม่รับฎีกาข้อที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2551 มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 ห้ามการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่อุทธรณ์หรือฎีกาแล้วจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ซึ่งมีหลักการทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ ศาลฎีกายังออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในการไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาในกรณีให้เห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา พ.ศ. 2551 และในคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ได้มีการออกพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 กำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาให้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกา

เมื่อปี พ.ศ. 2559 มีการเสนอกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีค้ำมนุษย์นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพของระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องด้านกระบวนการยุติธรรมและจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่มีต่อประชาคมโลกถึงความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างจริงจังเพื่อความมั่นคงและภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้คือการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการมีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคมและเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีการกำหนดเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด การฎีกาต้องขออนุญาตจากศาลฎีกา

ดังนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คดีค้ำมนุษย์ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ให้เป็นที่สุด และการฎีกาต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบสิทธิฎีกาเป็นระบบอนุญาตฎีกาในคดีอาญา จะเห็นได้ว่าจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 เป็นเรื่องความผิดอาญาเฉพาะฐาน และเป็นแนวคิดที่ให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้น ยังไม่มีผลบังคับใช้กับความผิดอาญาทั่วไปในฐานะอื่น ๆ โดยคดีส่วนใหญ่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาในประเทศไทย คือ คดีที่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสากลที่กำหนดให้มีการตรวจสอบปัญหาข้อเท็จจริงเพียงหนึ่งครั้ง และในช่วงที่ผ่านมาได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. ... เพื่อแก้ไขระบบการฎีกาในคดีอาญาซึ่งเป็นระบบการฎีกาแบบสิทธิมาเป็นระบบการฎีกาแบบอนุญาต แต่ระบบการฎีกาแบบอนุญาตตามที่มีการเสนอในร่างพระราชบัญญัตินี้ยังมีใช้ระบบการฎีกาแบบอนุญาตที่เป็นไปตามหลักการสากลดังกล่าว เพราะมีหลักการที่อนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้ จึงอาจยังมีใช้แนวทางที่จะแก้ปัญหาคดีอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตรงตามหลักการ ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาคดีอาญาทั้งหมดไปให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะต้องมีการจำกัดมิให้มีการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งต้องมีระบบหรือโครงสร้างวิธีพิจารณาความอาญาที่สามารถยุติปัญหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลอุทธรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับยังช่วยประกันสิทธิของคู่ความให้ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างเป็นธรรม ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมไทยได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) รวมทั้งระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาทั้งในระบบการฎีกาแบบสิทธิและระบบการฎีกาแบบอนุญาต
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การฎีกาและจำกัดสิทธิฎีกาในคดีอาญาของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการฎีกาคดีอาญาของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัญหาและเสนอแนะเพื่อวางแนวทางแก้ไขปัญหาระบบการฎีกาที่เหมาะสมให้เป็นระบบเดียวกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาหลักเกณฑ์ระบบการใช้สิทธิฎีกาในคดีอาญาและวิธีพิจารณาชั้นฎีกาในปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำระบบการฎีกาแบบอนุญาตมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในรูปแบบของการฎีกาในคดีอาญาว่าเป็นอย่างไร และมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางแก้ไข

ปัญหา และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการฎีกาแบบอนุญาตในคดีอาญาที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1. บทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สถิติคดีของศาลยุติธรรม สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ระบบการฎีกาแบบอนุญาตถือว่าการฎีกาเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามคู่ความสามารถฎีกาได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้เท่านั้น ซึ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ได้ถือปฏิบัติและเลือกใช้ระบบอนุญาตนี้เป็นหลัก โดยมีหลักในการอุทธรณ์ครั้งแรกซึ่งกฎหมายจะอนุญาตให้กระทำได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่การฎีกานั้นจะอนุญาตให้กระทำได้ต่อเมื่อมีข้อยกเว้นห้ามมิให้ฎีกาหรืออนุญาตให้ฎีกาได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย

ดังนั้น ระบบการฎีกาในคดีอาญาทั้งในระบบสิทธิและระบบอนุญาต จึงมีหลักการที่แตกต่างกัน ทำให้มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันด้วย หากเปลี่ยนให้ระบบการฎีกาในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบการขออนุญาตฎีกาเหมือนเช่นเดียวกับคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาประเภทใดก็ตาม เช่นเดียวกับระบบการฎีกาในคดีอาญาตามกฎหมายอื่น เช่น คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ คดีค้ำมนุษย์ คดียาเสพติด ก็จะสามารถสร้างความเป็นเอกภาพของระบบการฎีกาให้เกิดขึ้นได้ การอนุญาตให้คู่ความสามารถขออนุญาตฎีกาได้นั้นถือเป็นการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในทางคดี เพราะไม่มีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิไม่ให้ขออนุญาตฎีกา ทำให้สิทธิในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกานั้นเท่าเทียมกันในทุกคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีใหญ่หรือคดีเล็ก มีอัตราโทษสูงหรือต่ำก็จะมีโอกาสได้รับการพิจารณาเพื่อขออนุญาตให้ฎีกาได้เช่นเดียวกัน และยังสามารถฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย อันเป็นแนวทางที่เป็นคุณแก่คู่ความมากขึ้น ประกอบกับระบบการขออนุญาตฎีกานี้จะมีผู้พิพากษาศาลฎีกาพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกา ย่อมทำให้มีการถ่วงดุลและพิจารณาวินิจฉัยคดีซึ่งคู่ความอาจใช้ประโยชน์ในทางมิชอบในการยื่นฎีกาหรือการยื่นฎีกาเพื่อประวิงคดีได้ ทั้งนี้ ยังสามารถพิจารณาคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการพิจารณาออกไปได้มากด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การฎีกาในระบบอนุญาตในทางปฏิบัติสำหรับคดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาแล้ว ศาลฎีกาจะต้องส่งคำสั่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟังและให้คู่ความยื่นคำแก้ฎีกาภายในกำหนด เมื่อคู่ความยื่นคำแก้ฎีกาหรือไม่แก้ฎีกาภายในกำหนด ศาลชั้นต้นต้องส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้ฎีกา เมื่อ

ศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นนั้นแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความ และพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาถึงสองครั้ง การที่ต้องส่งคำสั่งอนุญาตฎีกาให้ศาลชั้นต้นอ่าน ให้จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา แล้วต้องส่งกลับคืนให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง ย่อมทำให้เกิดความล่าช้าตามขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นและยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนในส่วนของการพิจารณาคดี แม้การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกากับการพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นคนละส่วนหรือคนละประเด็นกัน แต่ก็ต้องมีการพิจารณาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนคดี และผ่านกระบวนการตรวจสอบของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ศาลฎีกาควรหาวิธีและกระบวนการแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ เพื่อให้การพิจารณามีคำสั่งและพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้ระบบอนุญาตฎีกาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยได้เสนอแนะทั้งในด้านกฎหมายและด้านการดำเนินงานโดยสรุปได้ว่า ควรนำระบบอนุญาตฎีกามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่กำหนดให้คดีอาญาเป็นที่สุดศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ยกเว้นกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาโดยคู่ความยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา และเห็นควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวคำสั่งที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้กับประชาชนทราบด้วย อันจะทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วและปรับกระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลฎีกาที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิรูปกฎหมายอย่างแท้จริง